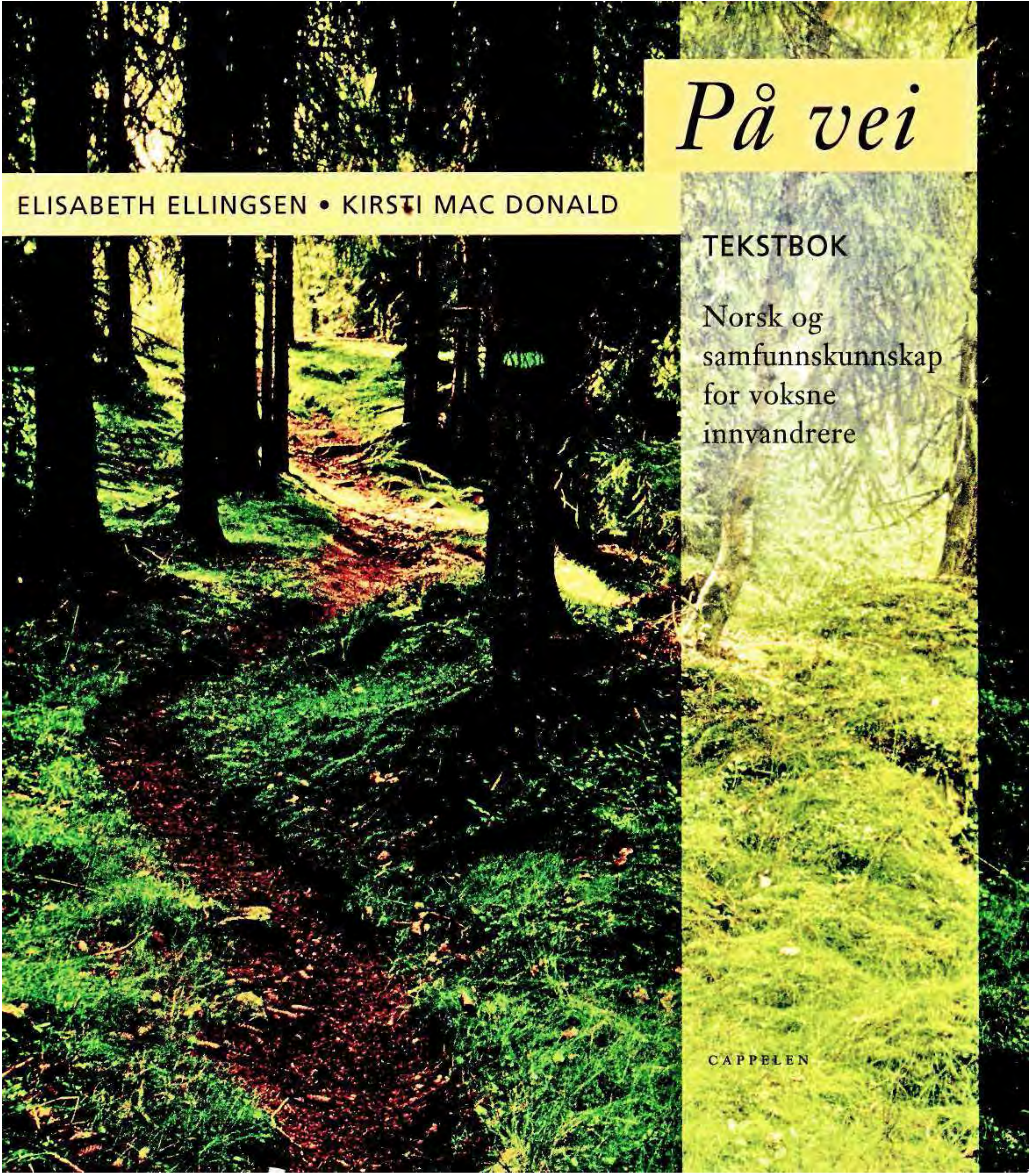
På vei

ELISABETH ELLINGSEN • KIRSTI MAC DONALD

TEKSTBOK

Norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

CAPPELEN

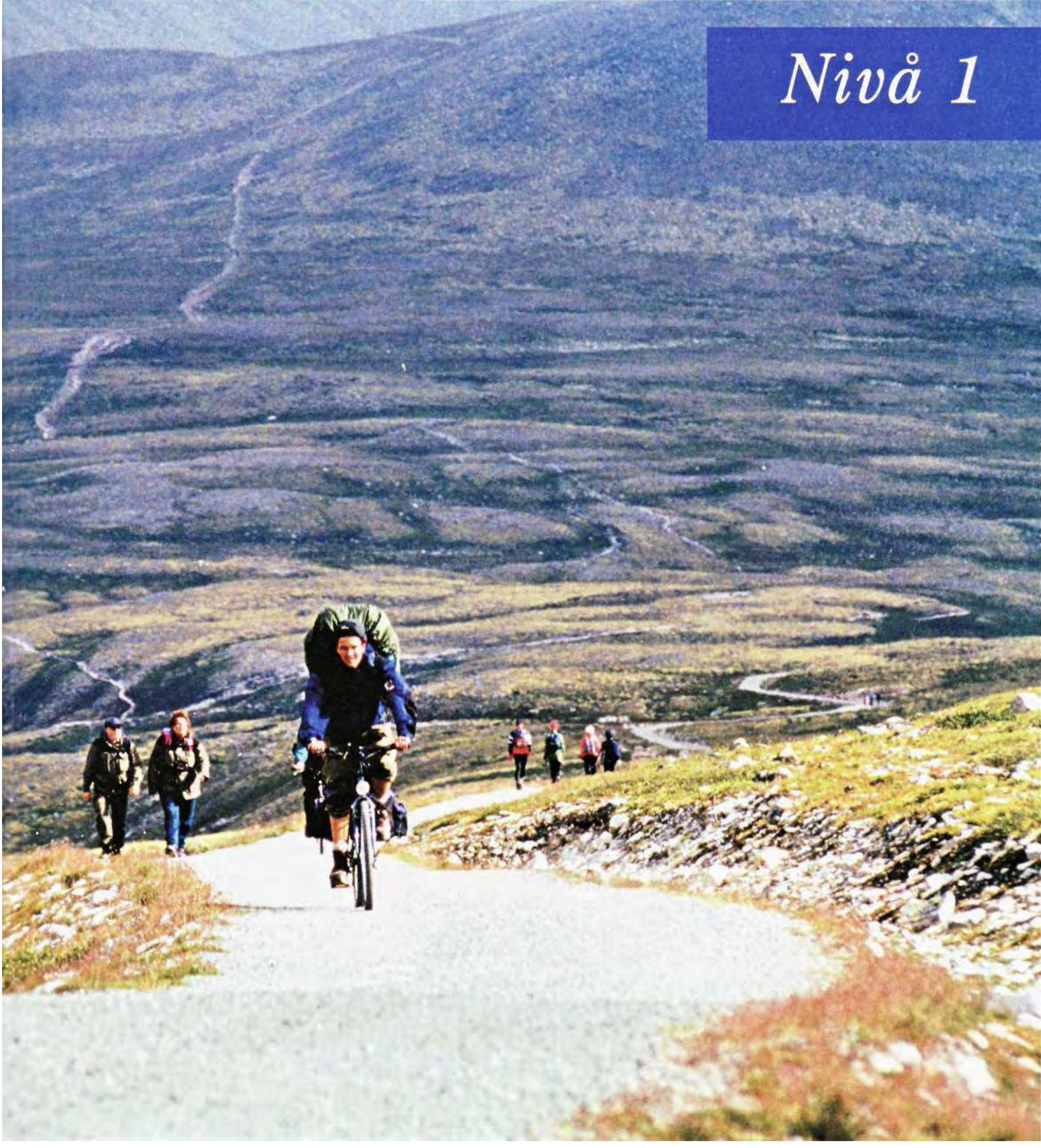
På vei

ELISABETH ELLINGSEN • KIRSTI MAC DONALD

Norsk og
samfunnskunnskap
for voksne
innvandrere

1829
CAPPELEN

Nivå 1

Innhold

NIVÅ 1

Side	Tekst	Domene	Funksjoner	Grammatikk	Godt å vite
71 72 72 73 74 75	**8 Hva gjorde du i ferien?** På jobb etter ferien Nira var i Trøndelag. Kristian var i Telemark. Hilde var hjemme. Å bestille billett	*Offentlig:* Reiser og transport. Ulike steder i Norge. Kart. Bibliotek og aviser	Snakke om hva man gjorde i ferien. Skrive postkort. Spørre om buss- og tog-tider. Kjøpe billett. Betale med kort. Gå på bibliotek. Uttrykke vekt og lengde	Verb: preteritum. Tidsuttrykk som viser *fortid, nåtid og framtid.* *Gjøre* som proverb	Aviser og bibliotek
81 81 82 83 84	**9 Et nytt liv** Omar kom til Norge. Et travelt liv Dugnad Hva gjør du i fritida?	*Personlig/ Utdanning:* Om bolig og fritidsaktiviteter. Norskkurs og skolehverdag	Fortelle om egen bak-grunn og erfaringer. Uttrykke lengsel og glede. Uttrykke at man kjeder seg og har det travelt. For-telle om fritidsaktiviteter	Eiendoms-pronomen. Ordenstall. *Fordi -for å.* *Da* som adverb	Om nettstedet Bazar
88 89 89 91 91	**10 Hjemme og på arbeid** Hva har hun gjort? Sitter du her? John jobber på et bilverksted. Teresa jobber på et sykehjem.	*Personlig/arbeidsliv:* Om helse. Om arbeidserfaringer, ulike yrker og ønsker om arbeid i Norge.	Fortelle om daglige rutiner og hva man har gjort. Si hvor man har vondt. Spørre og fortelle om arbeid og hvordan man liker seg	Verb: Perfektum. Tidsuttrykk: *forsiden, i, om.* Genitiv.	Om husarbeid og arbeid med lønn. Om å betale regninger i bank.

NIVÅ 2

Side	Tekst	Domene	Funksjoner	Grammatikk	Godt å vite
98 99 101 102	**11 Litt om Norge** Norge er langt og smalt. Hva liker du best der du bor? Unnskyld! Hvor ligger ... ?	*Offentlig:* Om Norge. Geografi, tall og klima	Fortelle om klima og natur. Fortelle om stedet man bor på. Uttrykke tall og størrelser. Spørre om veien, forklare hvor steder ligger og hvordan man kommer dit.	Adjektiv i bestemt form. *Mange* og *mye*	Antall innbyggere i de største byene. Viktige nærings-veier
106 107 107 108 110	**12 Skolen** Marek skal på skolen. Marek forteller. Konferansetime Foreldremøte og klassekontakt	*Offentlig/ utdanning:* Samarbeid hjem - skole. Skolefag og arbeidsmåter. Muligheter for videre utdanning	Fortelle om fag, hva man liker og ikke liker. Uttrykke ønsker. Snakke i telefon. Lese meldinger og skrive meldinger til skolen	Setningsstruktur i helsetninger og leddsetninger	Skolen i Norge. Skolefritids-ordning. Voksenopplæring
115 115 116 120 121	**13 Familie og samliv** Familiebilder Et langt liv Litteratur: Hodja og dattera hans Vise: Synes du om meg?	*Personlig:* Om familie og familiemønster. Om tradisjoner, religion, skikk og bruk.	Spørre og fortelle om familien og det å leve sammen. Uttrykke positive og negative følelser	Eiendoms-pronomen *sin.* *Som*-setninger der *som* er subjekt	Dåp, konfirma-sjon, bryllup og begravelse
125 125 127 129 131 132	**14 Slik bor vi** Jeg har fått leilighet! En telefon til Olga Fordeler og ulemper Fakta om boliger Litteratur: Hunden og ulven	*Personlig:* Boformer og personlig økonomi	Snakke om bolig og hva man har i en bolig. Lese og svare på annonser. Snakke om personlig økonomi og lese diagram. Sammenlikne bosteder og uttrykke fordeler og ulemper	Adjektiv i kom-parativ og superlativ. Sowz-setninger der *som* er objekt	Om personlig økonomi

Forord

På vei er et begynnerverk i norsk. Verket er en grundig revisjon av *På vei* fra 1999. Denne nye utgaven er tilrettelagt for undervisning på Spor 2 og Spor 3 etter den nye *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere,* nivå 1 og 2.

Endringene i den nye utgaven er gjort på grunnlag av ønsker og kommentarer fra lærere over hele landet, som resultat av en stor spørreundersøkelse innenfor fagfeltet. Læreverket *På vei gir* fremdeles en systematisk og trinnvis innføring i norsk vokabular og språkstruktur, men progresjonen er mindre bratt enn i den første utgaven. Antall oppgaver er økt, og læreverket inneholder mange nye tekster og illustrasjoner. Kapitlene i tekstboka har nå en egen del med nyttig samfunnsinformasjon. Det er lagt vekt på at læreverket skal være lett å bruke både for kursdeltakere og lærere.

Emnene i **tekstboka** er hentet fra dagligliv, skole og arbeid. Et utvalg nye ord, fraser og strukturer innføres i hvert kapittel. Muntlig bruk av språket står sentralt, og det er mange dialoger og forslag til samtaler. Som tilleggsstoff inneholder boka også praktisk samfunnsinformasjon og korte litterære tekster som kan brukes etter ønske og behov. Kursdeltakerne skal også få forståelse for de reglene som gjelder for å formulere seg noenlunde riktig. Derfor inneholder hvert kapittel aktuell grammatikk, og det er lagt vekt på en oversiktlig struktur og en jevn progresjon. Til slutt i kapitlene er det en ramme med nyttige uttrykk. Bakerst i tekstboka er det en *minigrammatikk* og en *ordliste* der kursdeltakerne kan finne bøyning og uttale av viktige ord i tekstene.

Arbeidsboka inneholder mange oppgaver som øver inn strukturer og vokabular fra tekstene. Deltakerne skal også lære å skrive enkle tekster, og det er forslag til skriftlige oppgaver etter hvert kapittel. I tillegg er det aktivitetsoppgaver til bruk i klasserommet. Til hvert kapittel er det uttaleøvelser og flere oppgaver som trener lytteforståelse.

Lærerens bok har forslag til undervisningsopplegg, illustrasjoner til bruk i klasserommet, tekster til lytteprøvene og fasit til arbeidsboka. For å gi differensieringsmuligheter er det også ekstra oppgaver. Her finner man også prøver til stoffet som er gjennomgått.

På **elev-cd-en** er tekster i tekstboka lest inn. **Lærer-cd-ene** inneholder uttale-, struktur- og lytteøvelser av ulike slag. Til læreverket hører det **ordlister** på mange språk.

Til læreverket hører det også et ***På vei*-nettsted** med varierte og selvinstruerende interaktive øvelser. Her finner man ulike oppgavetyper til hvert kapittel som øver inn ny grammatikk, setningsoppbygning og nytt vokabular. Her er det også forslag til ekstra tekster og nyttige lenker. Det er gratis tilgang til nettstedet, og det lanseres høsten 2004.

Takk til fagkonsulentene som har lest gjennom hele manuskriptet og bidratt med gode ideer og verdifulle kommentarer til revisjonen.

Elisabeth Ellingsen *Kirsti Mac Donald*

Uttale

Alfabetet

Spor 1

A	a	*a*	**F**	f	*eff*	**K**	k	*kå*	**P**	p	*pe*	**U**	u	*u*	**Z**	z	*sett*
B	b	*be*	**G**	g	*ge*	**L**	l	*ell*	**Q**	q	*ku*	**V**	v	*ve*	**Æ**	æ	*æ*
C	c	*se*	**H**	h	*hå*	**M**	m	*emm*	**R**	r	*err*	**W**	w	*dobbeltve*	**Ø**	ø	*ø*
D	d	*de*	**I**	i	*i*	**N**	n	*enn*	**S**	s	*ess*	**X**	x	*eks*	**Å**	å	*å*
E	e	*e*	**J**	j	*je (jodd)*	**O**	o	*o*	**T**	t	*te*	**Y**	y	*y*			

Vokalene

Spor 2

	kort	lang
a	*katt*	*tak*
e	*legge*	*lege*
i	*inne*	*mine*
o	*rom*	*Polen*
u	*Unni*	*hus*
y	*fylle*	*by*
æ	*færre*	*fæl*
ø	*øst*	*øve*
å	*åtte*	*Åse*

Vanligvis har vi kort vokal når det følger to konsonanter etter. Vi har lang vokal til slutt i ordet, og når det bare er én konsonant etter.

I ordlista markeres lang trykksterk vokal med _ og kort vokal som har trykk, med . .

Annen uttale

I noen ord uttaler vi **o** som **å**, og **u** som **o**:

o > å komme, sommer, Tom

u > o ung, tung, dum

Konsonantene

Spor 3

b	*bank*	**m**	*mat*
d	*du*	**n**	*ned*
f	*fin*	**p**	*pen*
g	*god*	**r**	*ro*
h	*hage*	**s**	*si*
j	*ja*	**t**	*tall*
k	*kom*	**v**	*varm*
l	*land*		

Annen uttale

Foran **e, i** og **y** uttaler vi ofte **g** som **j**: geit, gi, gift, begynne

I noen fremmedord uttaler vi **g** som ʃ: giro, generell

Spor 4

Spesielle kombinasjoner

Diftonger

To vokaler sammen uttales som én lyd:

ei: vei, lei, sei, leilighet
ai: kai, hai, mai
øy: bøye, gøy, fornøyelse
au, *eu*: sau, maur, Australia, euro, Europa

Andre kombinasjoner

Disse kombinasjonene uttales normalt som én lyd:

kj, *ki*, *ky*: kjøre, kirke, kysse. (Lydskrift: ç)
skj, *sj og sk (+ i, y, øy)*: skjære, sjal, ski, sky, skøyter. (Lydskrift: ʃ)
ng: sang, mange, ting: (Lydskrift: ŋ)

g og *h* er stum i disse kombinasjonene:
gj: gjerne, gjennom
hj: hjelpe, hjerne
hv: hvem, hva, hvor

Kapittel 1 Hva heter du?

Hei, jeg heter...

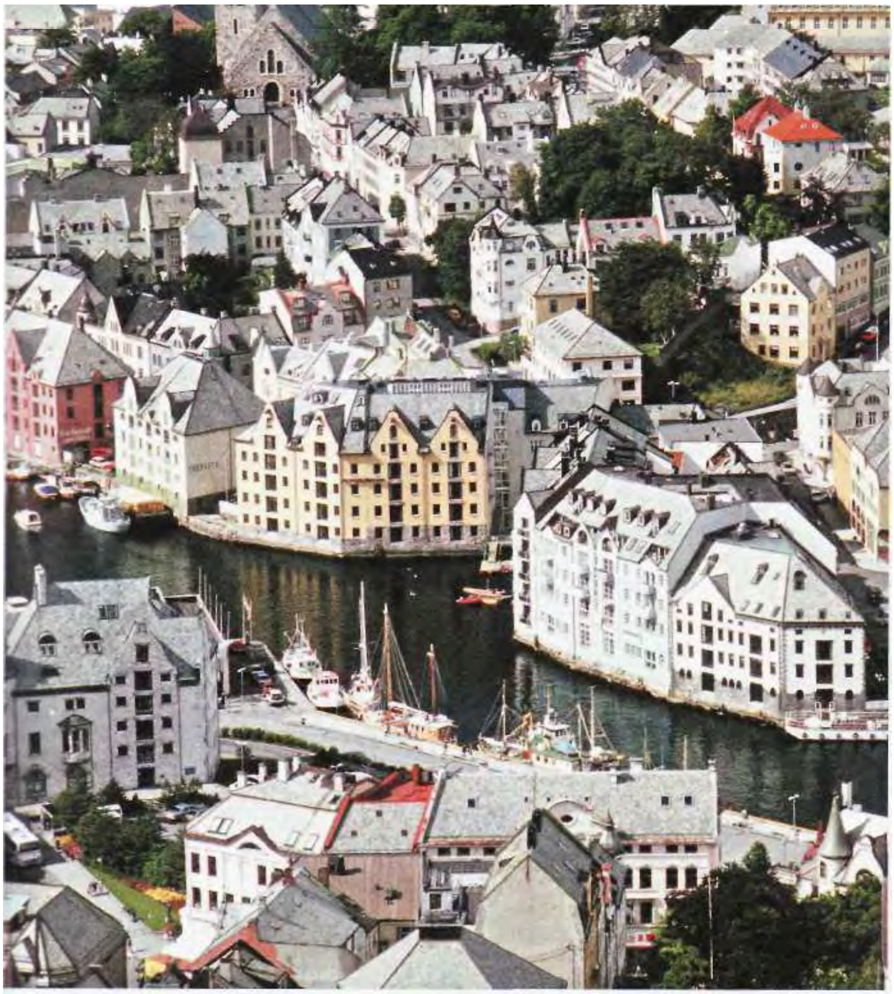
Spor 5

Anne: Hei! Jeg heter Anne. Hva heter du?
Pablo: Jeg heter Pablo.
Anne: Hvor kommer du fra?
Pablo: Jeg kommer fra La Paz i Bolivia.
Anne: Jeg kommer fra Ålesund.

Sammendrag

Spor 6

Hun heter Anne og kommer fra Ålesund.
Han heter Pablo og er fra Bolivia.

Anne kommer fra Ålesund.

- Hva heter han?
- Hva heter hun?
- Hvor kommer Pablo fra?
- Hvor kommer Anne fra?
- Hvor kommer du fra?

Velkommen!

Anne:	Hei og velkommen. Jeg heter Anne.
Jolanta:	Jeg heter Jolanta.
Jan:	Og jeg heter Jan.
Anne:	Hvor kommer dere fra?
Jolanta og Jan:	Vi kommer fra Polen.

Spor 7

De heter Jolanta og Jan.
De kommer fra Polen.

- Hvor kommer Jolanta og Jan fra?
- Hvor kommer dere fra?

Hvor bor du?

Spor 8

Pablo: Hei! Jeg heter Pablo. Hva heter du?
Jolanta: Jolanta. Jeg kommer fra Polen. Hvor kommer du fra?
Pablo: Jeg kommer fra Bolivia. Men nå bor jeg i Oslo, i Markveien.
Jolanta: Jeg bor på Sinsen. Hvor bor du, Anne?
Anne: Jeg bor på Tåsen.

Sammendrag

Spor 9

Pablo kommer fra Bolivia. Nå bor han i Markveien i Oslo.
Jolanta kommer fra Polen. Hun bor på Sinsen.
Anne bor på Tåsen.

Nå bor Pablo i Markveien.

- Hvor bor Pablo nå?
- Hvor bor Jolanta?
- Hvor bor Anne?
- Hvor bor du?

Hva gjør de?

Jolanta og Pablo snakker sammen.

Robert skriver.

Irina og Robert drikker kaffe.

Gloria leser.

Amir spiser pizza.

Lise ser på tv.

Mai og Kim vasker klær.

Jolanta og Jan går på norskkurs.

- Hva gjør de?
- Hva gjør du?
- Hva gjør dere?

Tomas sover.

GRAMMATIKK

Pronomen / Verb

Pronomen	Verb	
Jeg	heter	Anne.
Du	går	på norskkurs
Han	kommer	fra Bolivia.
Hun	bor	i Bergen.
Vi	går	på norskkurs
Dere	snakker	sammen.
De	kommer	fra Polen.

Verbet slutter på -r i presens.

Spørreord

Hva heter du?
Hva gjør du?
Hvor bor du?
Hvor er du fra?

Setning

Verbet kommer på plass 2:

1	2 **Verb**		
Han	**kommer**		fra Bolivia.
De	**går**		på norskkurs.
Hun	**spiser**	pizza.	
Nå	**bor**	han	i Oslo.
Hva	**gjør**	dere?	
Hvor	**kommer**	du	fra?

Se side **160**

Og og **men** knytter sammen setninger:

Anne kommer fra Ålesund, **men** nå bor hun i Oslo.
Nå bor Pablo i Oslo, **og** han går på norskkurs.

UTTALE

Vi skriver	**Vi sier**	
hva	*va*	*Vi sier ikke h* foran v.
hvor	*vor*	
kommer	*kåmmer*	Vi sier ofte *å* når o står foran to konsonanter.
norsk	*nårsk*	

UTTRYKK

-Hei!	-Hei!
- Velkommen!	-Takk!
- Hva heter du?	-Jeg heter Jan.
- Hvor kommer du fra?	- Jeg kommer fra Polen.
- Hvor bor du?	-I Oslo.
- Hva gjør du?	-Jeg går på norskkurs.

Kapittel 2 Snakker du norsk?

Spor 10

I klassen

Anne: Hvor kommer du fra, Martin?
Martin: Jeg kommer fra Kenya.
Anne: Snakker du engelsk?
Martin: Ja, jeg snakker engelsk og swahili.
Anne: Snakker du også engelsk, Pablo?
Pablo: Nei, jeg snakker ikke engelsk. Jeg snakker bare spansk.
Gloria: Jeg forstår også litt spansk. Jeg kommer fra Filippinene og snakker filipino og engelsk.
Anne: Og du, Haifa?
Haifa: Jeg snakker arabik... . Unnskyld, hva heter det på norsk?
Anne: Arabisk.
Haifa: Ja vel, jeg snakker arabisk.
Anne: Og du, Irina?
Irina: Jeg kommer fra Latvia og snakker latvisk og tysk. Jeg forstår litt russisk også
Anne: Forstår du også russisk, Jolanta?
Jolanta: Nei. Jeg snakker polsk og litt tysk.
Anne: Og så snakker dere norsk!
Irina : Ja, men ikke så mye.

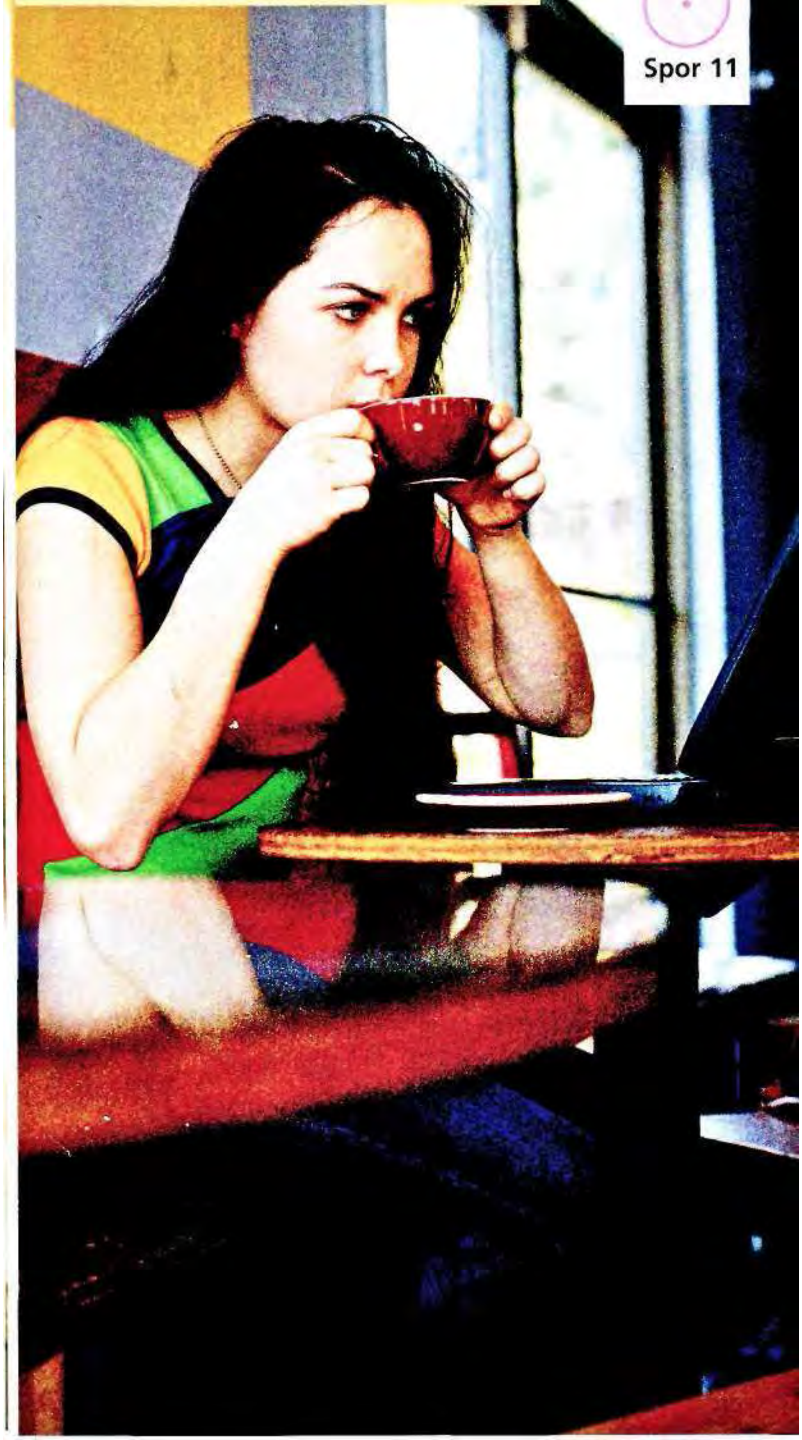
Land og språk

Her er noen språk fra forskjellige land. Mange land har flere språk.
Skriv gjerne inn flere språk.

Land	Offisielt språk	Noen andre språk
Afghanistan	pashto, dari	baluchi
Argentina	spansk	
Australia	engelsk	
Bosnia-Hercegovina	bosnisk-kroatisk-serbisk	
Brasil	portugisisk	
England	engelsk	
Eritrea	tigrinja, arabisk	
Estland	estisk	russisk
Etiopia	amharisk	arabisk, tigrinja, tigré
Filippinene	filipino, engelsk	spansk
Ghana	engelsk	akan, fanti
Gambia	engelsk	mandinka, wolof, fula
India	hindi, engelsk	panjabi, urdu, bengali
Irak	arabisk	kurdisk, assyrisk, armensk
Iran	persisk	kurdisk
Kenya	swahili, engelsk	
Latvia	latvisk	russisk
Litauen	litauisk	russisk, polsk
Mosambik	portugisisk	
Nigeria	engelsk	hausa, fulfulde, joruba, edo
Norge	norsk, samisk	
Pakistan	urdu	panjabi, sindhi, pashto
Polen	polsk	
Russland	russisk	
Senegal	fransk	wolof
Somalia	somali, arabisk	
Spania	spansk	katalansk, galisisk, baskisk
Sri Lanka	singalesisk	tamil
Sudan	arabisk	nilotisk
Syria	arabisk	kurdisk, armensk
Thailand	thai	
Tyrkia	tyrkisk	kurdisk, arabisk
Tyskland	tysk	
USA	engelsk	spansk
Vietnam	vietnamesisk	fransk, kinesisk

- Hvilke språk snakker Martin, Pablo, Gloria, Haifa, Irina og Jolanta?
- Hvilke språk snakker dere?

Spor 11

Haifa snakker med Ola

Ola:	Hei, Haifa! Hyggelig å se deg.
Haifa:	I like måte.
Ola:	Hva gjør du?
Haifa:	Jeg drikker kaffe og leser.
Ola:	Leser du norsk?
Haifa:	Nei, nå leser jeg engelsk. Jeg forstår ikke så mye norsk. Men jeg forstår engelsk ganske bra.
Ola:	Du er fra Iran, ikke sant?
Haifa:	Nei, fra Irak. Jeg snakker arabisk.
Ola:	Du er ganske flink i norsk også.
Haifa:	Unnskyld, kan du gjenta?
Ola:	Du er flink i norsk.
Haifa:	Jeg forstår ikke. Hva betyr *flink}*

Hun drikker kaffe og leser.

Hvordan går det?

Spor 12

Unni: Hallo, Haifa!
Haifa: Hei Unni! Så hyggelig å se deg.
Dette er Ola. Han kommer fra Bergen. Han er baker.
Ola: Hei! Hyggelig å hilse på deg.
Unni: I like måte. Hvordan går det, Haifa?
Haifa: Takk, bare bra. Og hvordan har du det?
Unni: Ikke så verst! Men jeg jobber mye.
Haifa: Hva gjør du nå?
Unni: Jeg jobber i butikk. Og du?
Haifa: Jeg går på norskkurs.
Unni: Hvordan går *det}*
Haifa: Ganske bra! Jeg lærer mye.

Ola er baker.

Sammendrag

Spor 13

Haifa drikker kaffe og leser. Hun er fra Irak og snakker arabisk. Hun forstår også engelsk, men Ola og Haifa snakker norsk sammen. Unni kommer, og hun hilser på Ola. Unni har det ganske bra, men hun jobber mye. Hun jobber i butikk. Ola er baker. Haifa går på norskkurs. Der lærer hun mye. De snakker norsk sammen, og det går fint.

Hva er de? Hva gjør de?

Anne er lærer.

Stein er tannlege.

Unni jobber i butikk.

Ola er baker.

Kristian er avisbud.

Elisabeth er hjelpepleier.

Marit er taxisjåfør.

Carlo jobber på restaurant.

Egil er maler.

UTTALE

Vi skriver	Vi sier	
gjør	*jør*	Vi sier ikke *g* foran *j*.
gjenta	*jenta*	
de	*di*	
det	*de*	
også	*åsså*	
i like måte	*i lige måde*	

- Hva gjør dere?
- Jobber du?
- Hvor jobber dere?

GRAMMATIKK

Verbet er nummer 1 i spørsmål uten spørreord:

Spørsmål	**Svar**
Snakker dere norsk?	Ja, litt.
Forstår du arabisk?	Ja, jeg forstår arabisk og fransk.
Kommer du fra Iran?	Nei, jeg kommer **ikke** fra Iran. Jeg kommer fra Irak.
Snakker dere engelsk?	Nei, vi snakker **ikke** engelsk.
Forstår du norsk?	Nei, ikke så mye.

Ikke kommer etter verbet.

UTTRYKK

– Hva heter «teacher» på norsk? – Det heter *lærer*.
– Hva betyr *flink*? – Det betyr *bra, god*.
– Unnskyld, hva betyr *flink*?
– Jeg forstår ikke.
– Kan du gjenta?

– Dette er Ola!
– Hyggelig å hilse på deg! – I like måte!

– Hvordan har du det? – Takk, bare bra! / Jeg har det bra.
– Hvordan går det? – Det går fint.
– Ikke så verst!
– Ganske bra!

– Dette er Eva.
– Hei! Hyggelig å hilse på deg.
– I like måte.

– Ha det bra!
– Ha det!

Kapittel 3 Familien Dahl

Finn og Grete Dahl er gift og har to barn. Finn er 32 år og Grete er 27 år. De er glad i hverandre, men noen ganger krangler de. De er en vanlig familie.

Et brev

Spor 14

Finn: Hva gjør du?
Grete: Jeg skriver et brev til Vidar.
Finn: Hvem er det?
Grete: En gammel venn.
Finn: Hvor bor han?
Grete: I Kristiansand.
Finn: Hva gjør han?
Grete: Han er lærer. Har du et frimerke?
Finn: Nei. Hvor gammel er han?
Grete: Vidar? Han er 34 år. Hvorfor spør du så mye?
Finn: Fordi jeg er nysgjerrig.
Grete: Er du sjalu?
Finn: Nei, men nå går jeg en tur i kiosken.
Grete: Kjøper du en sjokolade?
Finn: Nei.
Grete: A! Du er så dum!

1	en/ei/ett	13	tretten		
2	to	**14**	fjortet	50	femti
3	tre	**15**	femten	**60**	seksti
4	fire	**16**	seksten	70	sytti
5	fem	17	sytten	~~	
6	seks	18	atten	90	nitti
7	sju (syv)	19	nitten	**100**	(ett) hundre
8	åtte	**20**	tjue (tyve)	**101**	hundre og en
		21	tjueen	**200**	to hundre
		22	tjueto	**345**	tre hundre og førtifar
11	elleve	**30**	tretti	**1000**	(ett) tusen
12	tolv	31	trettien	**5623**	fem tusen seks hundre og tjuetre

(en avis)	Hvor mange aviser har du?	**Jeg har** *én.*
(ei pølse)	Hvor mange pølser spiser **du?**	**Jeg spiser *ei.***
(et frimerke)	Hvor mange frimerker har du?	**Jeg har *ett.***

I kiosken

Spor 15

Dame: Vær så god!
Finn: VG og Aftenposten, takk.
Dame: Noe annet?
Finn: Hvor mye koster ei pølse med brød?
Dame: 18 kroner.
Finn: Jeg vil ha ei pølse med brød og to epler.
Dame: Det blir 52 kroner.
Finn: Et øyeblikk ...
Dame: Ja?
Finn: Har du frimerker?
Dame: Ja. Hvor mange vil du ha?
Finn: Ett. Og en sjokolade. En stor sjokolade.

Sammendrag

Spor 16

Finn og Grete er hjemme. Grete skriver et brev til en gammel venn. Finn er litt sjalu og går ut. Han går i kiosken, og der kjøper han to aviser, to epler og ei pølse med brød. Han tenker på Grete. Hun har lyst på sjokolade. Finn kjøper et frimerke og en stor sjokolade. Han er ikke dum og sjalu, nei!

en avis

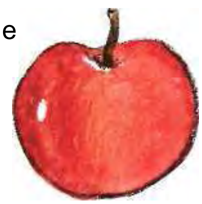
et frimerke

ei pølse med brød

et eple

en sjokolade

1 et skap
2 en bolle
3 en kopp
4 en tallerken
5 ei jente
6 en gutt
7 et bord
8 ei flaske
9 et vindu
10 en stol
11 ei dame
12 et brød
13 en kjøkkenbenk
14 en mann
15 en komfyr
16 ei stekepanne
17 en kasserolle
18 en vask
19 en oppvaskbørste
20 en oppvaskmaskin
21 et glass

- Hva ser du på bildet?
- Hva gjør personene?

God morgen!

Hanne: Hei, mamma!
Grete: God morgen!
Hanne: Er frokosten ferdig?
Grete: Ja, den er snart ferdig. Pappa steker *tgg* og koker kakao.
Har du lyst på kakao?
Hanne: Ja takk.
Grete: Hvor mange brødskiver spiser du?
Hanne: To skiver. Ei skive med syltetøy og ei skive med salami.
Grete: Greit. Dekker du bordet?
Hanne: Ja. Hvor mange kopper trenger vi?
Grete: Tre.
Hanne: Og hvor mange glass?
Grete: Tre glass. Du og pappa drikker melk, og jeg drikker juice.
Jonas drikker av flaske. Den står på bordet.
Hanne: Hvor er glassene? De er ikke i skapet.
Grete: Nei, de er i oppvaskmaskinen.
Så, nå er frokosten klar. Takk for hjelpen.

Spor 17

Sammendrag

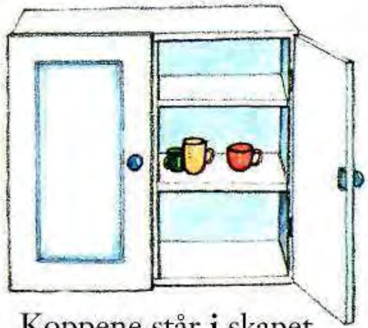
Hanne er dattera til Grete og Finn. Hun spiser to skiver til frokost. Grete skjærer brød, og Hanne dekker bordet. Hun henter tre kopper og tre glass. Glassene er ikke i skapet. De er i oppvask-maskinen. Broren Jonas sitter ved bordet. Han er bare ett år og drikker melk av flaske. Finn steker *egg og* lager kakao. Snart er frokosten ferdig.

Spor 18

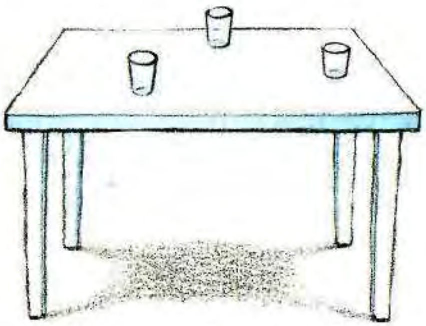
UTTALE

Vi skriver	**Vi sier**		
skjærer	ʃærer	sk + j, i, y:	Vi sier ʃ
skive	ʃive		
sjalu	ʃalu	sj og sgj:	Vi sier ʃ
nysgjerrig	nyʃẹrri		
kjøper	çøper	k + j, i, y:	Vi sier ç
kiosk	çạ̊sk		

i – på

Koppene står **i** skapet

Glassene står **på** bordet

Familieord

Grete er	*kona*	til Finn	og	*mora*	til Hanne og Jonas
Finn er	*mannen*	til Grete	og	*faren*	til Hanne og Jonas
Hanne er	*søstera*	til Jonas	og	*dattera*	til Grete og Finn
Jonas er	*broren*	til Hanne	og	*sønnen*	til Grete og Finn

GODT Å VITE

Måltider

Frokost	*Lunsj*	*Middag*	*Kveldsmat (aftens)*
mellom 6 og 9	mellom 11 og 13	mellom 16 og 19	mellom 19 og 22

Grete, Finn, Hanne og Jonas er en vanlig familie. De spiser frokost, lunsj, middag og kveldsmat. Til *frokost* spiser de brødskiver med ost, syltetøy, pølse, leverpostei eller sjokoladepålegg. Hanne drikker melk. Finn drikker kaffe, og Grete drikke juice og to kopper te. Hun liker ikke kaffe.

- Hva ser du på bildet?
- Hva spiser du til frokost?
- Hva har du ikke lyst på til frokost?

En liten mus

En liten mus
kryper ut av sitt hus.
Den ser etter mat
i kopp og på fat.
En liten bit her
og en liten bit der
er nok for meg
som liten er.

Norsk barnerim

GRAMMATIKK

Substantiv

Ubestemt form, entall og flertall

Substantiv får vanligvis **(e)r** i flertall, ubestemt form.

	entall	flertall
Hankjønn	en avis	mange aviser
	en kopp	mange kopper
Hunkjønn	ei skive	mange skiver
	ei flaske	mange flasker
Intetkjønn	et eple	mange epler
	et frimerke	mange frimerker

Intetkjønnsord med én stavelse får ikke endelse i flertall:

et brev	mange brev
et glass	mange glass
et barn	mange barn

Bestemt form, entall og flertall

Ord i entall, bestemt form, får endelsen -en (hankjønn), -a (hunkjønn) og -et (intetkjønn).
Ord i flertall, bestemt form, får vanligvis endelsen -(e)ne:

entall		flertall	
ubestemt	*bestemt*	*ubestemt*	*bestemt*
en avis	avisen	aviser	avisene
en kopp	koppen	kopper	koppene
ei skive	skiva	skiver	skivene
ei flaske	flaska	flasker	flaskene
et eple	eplet	epler	eplene
et frimerke	frimerket	frimerker	frimerkene
et brev	brevet	brev	brevene
et glass	glasset	glass	glassene

Ubestemt form:	Bestemt form:
Ny informasjon	**Kjent informasjon**
Grete skriver *et brev.*	*Brevet* er til Vidar.
Grete og Finn har *ei datter.*	*Dattera* heter Hanne.
De trenger tre *kopper.*	*Koppene* står i skapet.

Se side 164

Pronomen: *den, det* og *de*

Hankjønn:	Hvor er koppen?	**Den** står på bordet.
Hunkjønn:	Hvor er flaska?	**Den** står på bordet.
Intetkjønn:	Hvor er glasset?	**Det** står på bordet.
Flertall:	Hvor er glassene?	**De** står på bordet.

UTTRYKK

De er glad i hverandre, men de krangler *noen ganger.*
Jeg drikker mye kaffe, men *noen ganger* drikker jeg te.

Spørreord

- **Hva** vil du ha?	Et eple.
- **Hva** koster det?	Det koster 7 kroner.
- **Hvem** er det?	Det er en gammel venn.
- **Hvem** skriver du til?	En venn.
- **Hvor** bor han?	I Kristiansand.
- **Hvor** gammel er han?	32 år.
- **Hvor** mange frimerker vil du ha?	Ett.
- **Hvor mye** koster det?	6 kroner.
- **Hvordan** går det?	Takk, bare bra.

Hvorfor - fordi

- **Hvorfor** spør du så mye?	**Fordi** jeg er nysgjerrig.
- **Hvorfor** kjøper han sjokolade?	**Fordi** Grete har lyst på sjokolade.

Uttrykk med preposisjon:

Finn er mannen *til* Grete. Han er faren *til* Hanne og Jonas.
De *er glad i* hverandre. Grete liker sjokolade. Hun *er glad i* sjokolade.
Hanne liker kakao. Hun *har lyst på* kakao.

Kapittel 4 En vanlig dag

Grete dusjer.

Hun pusser tennene.

Hun rydder bordet.

Finn lager matpakke til Hanne.
Hun er sju år og går på skolen.

Hanne børster håret.

Grete hjelper henne.

Han gir henne skolesekken.

Hanne går på skolen, og Finn går på jobb.

Etter frokost

Spor 19

Etter frokost har Grete det travelt. Først dusjer hun og pusser tennene, og så rydder hun bordet.

Finn har det også travelt. Først vasker han Jonas, og så lager han matpakke. Den legger han i skolesekken til Hanne sammen med et eple.

Hanne børster håret. Grete hjelper henne, og Hanne sier at det gjør vondt. Etterpå får hun sekken av Finn. Hun går på skolen, og Finn går på jobb.

Jobb, skole og barnehage

Spor 20

Finn er lærer og arbeider på en skole. Grete arbeider i kantina på en fabrikk. Der lager hun lunsj til cirka 50 mennesker. Etter jobben drar Grete i butikken og handler. Så henter hun Jonas. Han er bare ett år og går i barnehagen. Grete har bil, og de kjører hjem.

Hanne og Finn kommer også hjem. Hanne er sulten og litt trøtt. Finn lager middag, og Grete dekker bordet. Etterpå spiser de middag og snakker sammen.

Etter middag

Spor 21

Etter middag er alle i stua. Finn og Hanne sitter i sofaen og ser på tv. Finn drikker kaffe. Kaffekoppen står på bordet foran sofaen. Under bordet er det et teppe. Jonas ligger på teppet og leker. Grete sitter i lenestolen og leser. Hanne henter sekken. Hun har lekser, og Grete hjelper henne litt. Finn henter ei bok i bokhylla, og han og Jonas leser og ser på bilder.

UTTALE

Vi skriver	Vi sier	
er	*ær*	Vi uttaler *æ* i mange ord med e + r.
her	*hær*	
ferdig	*færdi*	
tallerken	*tallærken*	

1 en lenestol	**3 ei lampe**	**5 et bilde**	**7 et teppe**
2 en sofa	**4 en bokhylle**	**6 et bord**	**8 en tv**

UTTRYKK

ferdig - Er du ferdig? Er middagen ferdig?
gjør vondt - Au! Det gjør vondt!

Først lager de mat. Så spiser de.
Etterpå spiser de.

Før frokost dekker Hanne bordet. **Etter** frokost rydder Grete bordet.

Frukt og grønnsaker

GODT A VITE

Fra 1 til 5 år: Barna kan gå i barnehage.
Fra 6 år: Barna begynner på skole.

Matvaner

Det er vanlig å ta med *matpakke* på skolen og på jobben. Den spiser man til *lunsj*. I matpakka er det 2-5 skiver brød med pålegg, for eksempel ost, skinke, salami, *egg* eller leverpostei. Mange har også med frukt, for eksempel et eple, en banan eller en appelsin.

På mange arbeidsplasser er det kantine, og man kan kjøpe smørbrød, varm mat eller salat til lunsj.
I kantina kan man også få kaffe, te, vann eller melk.

Middag spiser man etter jobben og skolen. Noen spiser klokka 16 eller 17, men mange spiser middag om kvelden, for eksempel klokka 19 eller 20. Til middag er det vanlig med kjøtt eller fisk med kokte poteter og grønnsaker. Mange spiser også mat fra andre land, som ris, spagetti, pizza og taco.

- Hva spiser dere til lunsj og middag?
- Hva drikker dere til maten?
- Har dere matpakke? Hva har dere i den?

GRAMMATIKK

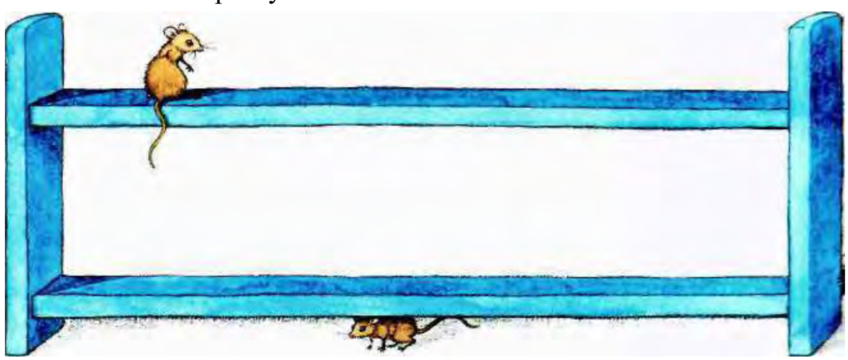
Pronomen

Subjekt		**Objekt**
Hun	liker	**ham.**
Han	liker	**henne**

Subjektsform	Objektform	
jeg	meg	**Jeg** liker Peter. Peter liker meg.
du	deg	Du er snill. Jeg liker deg.
han	ham	**Han** er i barnehagen. Grete henter **ham.**
hun	henne	Hun går på skolen. Finn lager mat til henne.
den	den	Hvor er koppen? Den er på bordet. Jeg henter den.
det	det	Hvor er glasset? Det er i skapet. Jeg henter det.
vi	oss	Vi bor i Fauske. Kommer du til oss?
dere	dere	Hører dere ikke? Jeg snakker til dere!
de	dem	De gjør lekser. Vi hjelper dem.

Preposisjoner

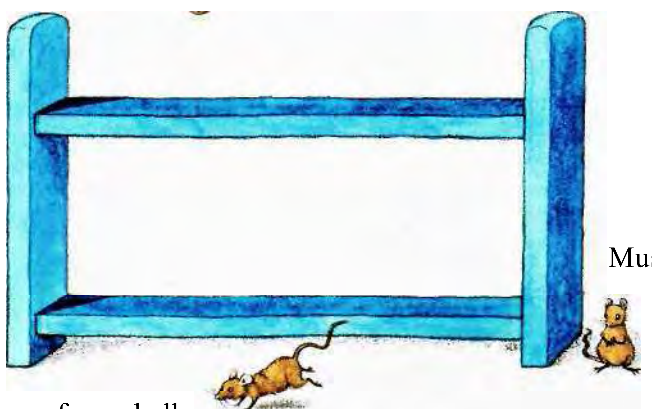
Musa er på hylla.

Musa er bak hvila.

Musa er under hylla.

Musa er mellom hyllene.

Musa er ved siden av hylla.

Musa er i skåla.

Musa er foran hylla

Kapittel 5 Hva er klokka?

Klokka er...

Hva er klokka? Hvor mye er klokka?

Klokka er tre. Den er tre.

Klokka er fem over tre.

Den er ti over tre.

Den er kvart over tre.

Den er ti på halv fire.

Den er fem på halv fire.

Den er halv fire.

Den er fem over halv fire.

Den er ti over halv fire.

Den er kvart på fire.

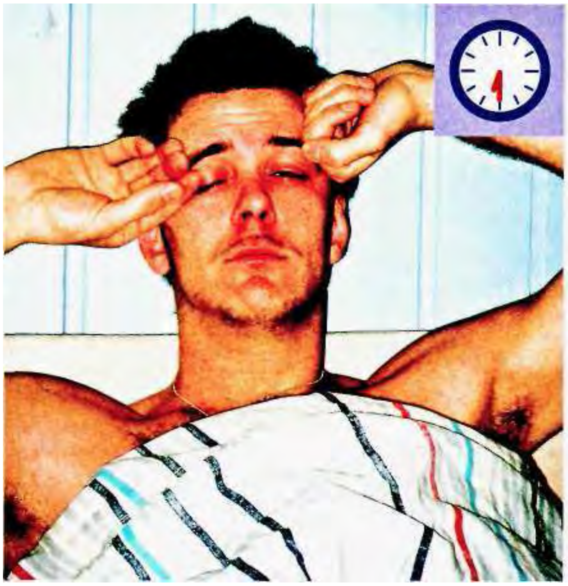

Den er ti på fire.

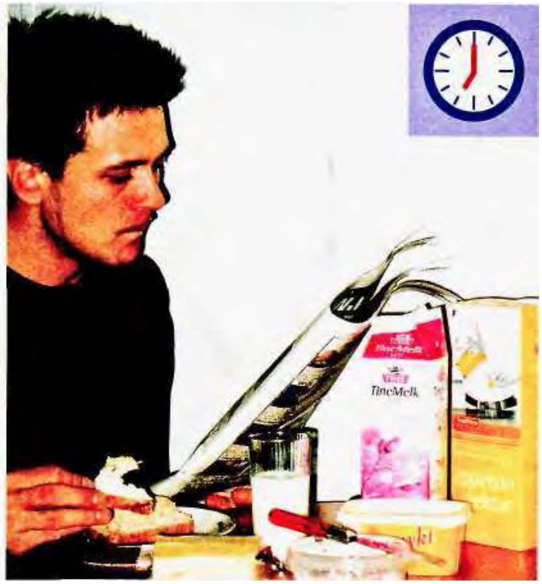

Den er fem på fire.

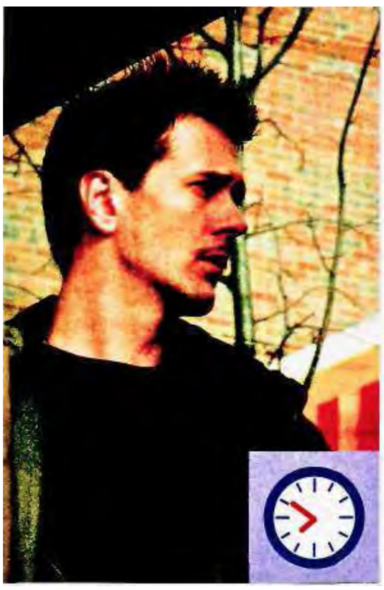
Fra morgen til kveld

Det er morgen, og klokka er halv sju.
Mario står opp.

Klokka sju spiser han frokost og leser avisen.

Han går på jobb ti på åtte.

Fra halv ni til ni leser han e-posten.
Etterpå skriver han svar og snakker
med kunder i telefonen.

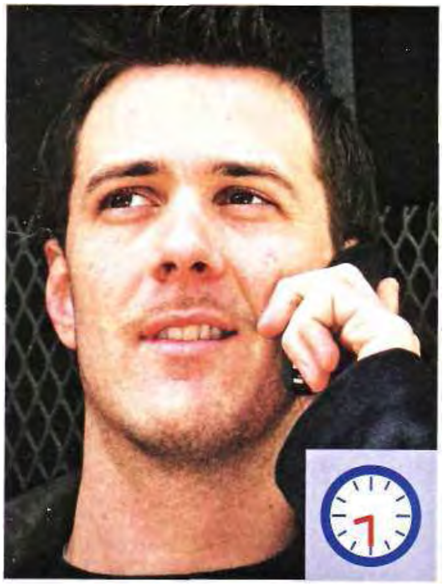
Klokka tolv spiser han lunsj.

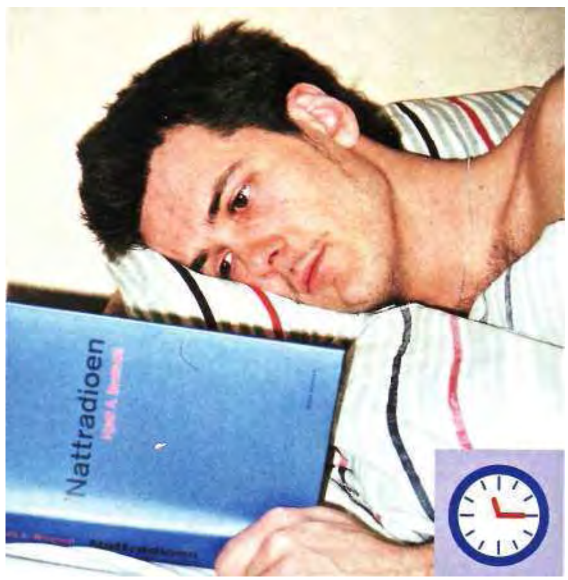
Mellom tre og fire snakker han med sjefen.

Han drar hjem klokka halv fem.
På vei hjem går han i butikken og kjøper middag

Klokka halv ni ringer han til Sara. Etterpå ser han på tv.

Han legger seg klokka kvart over elleve.

På kafé

Det er lørdag, og Mario har fri. Han skal møte Sara klokka elleve, men han kommer for sent. Nå er klokka kvart over elleve, og Sara står og venter.

Spor 22

Mario: Beklager at jeg kommer for sent!
Sara: Det er i orden, men det er så varmt, og jeg er tørst. Jeg må ha noe å drikke.
Mario: Her er en kafé. Skal vi gå inn her?
Sara: Ja, gjerne.

På kafeen:

Servitøren: *{Gjesper.)* Vil dere bestille nå?
Sara: Ja, takk. En kopp te med sitron og et glass vann.
Mario: Jeg tar en cola.
Servitøren: Vil dere ha noe å spise?
Sara: Hva koster et smørbrød med *egg?*
Servitør: Det koster 36 kroner.
Sara: Jeg tar et smørbrød.
Servitøren: Og du?
Mario: Ingenting, takk.
Sara: Er du ikke sulten?
Mario: Nei, det er for tidlig. Dessuten har jeg vondt i ei tann.
Sara: Har du? Da må du gå til tannlegen.
Mario: Ja, jeg skal det.
Servitøren: Vær så god. En kopp te med sitron. Og et glass vann.
Sara: Mange takk.
Servitøren: Og et glass pils.
Mario: Et glass pils? Jeg vil ha en cola.
Servitøren: Å, beklager.
Sara: Unnskyld, men hvor er smørbrødet?
Servitøren: Smørbrødet? Et øyeblikk.

Servitøren: Her er smørbrødet med egg.
Sara: Takk.
Servitøren: Og her er et glass pils.
Mario: Pils? Nei, jeg vil ha ... Ok. Takk.
Sara: Drikker du pils så tidlig?
Mario: Ha, ha. Veldig morsomt. Skål!

Sammendrag

Sara og Mario er på kafé. Sara er både sulten og tørst, og hun bestiller te, vann og et smørbrød med egg. Mario er ikke sulten. Han har vondt i ei tann. Han bestiller et glass cola. Servitøren er trøtt. Han kommer med te og pils, men ikke med cola.

UTTALE

Vi skriver	Vi sier
over	*åver*
klokka	*klåkka*
jobb	*jåbb*
vær så god	*værsego*

Dagene i uka

mandag
tirsdag
onsdag
torsdag
fredag
lørdag
søndag

GODT Å VITE

Tid på dagen

Et døgn:

morgen	*formiddag*	*midt på dagen*	*ettermiddag*	*kveld*	*natt*
cirka 5-9	ca. 9-12	ca. 12-14	ca. 14-18	ca. 18-23	ca. 23-5

I en *time* er det 60 *minutter.* I et *minutt* er det 60 *sekunder.*

Klokka er:

		I vanlig samtale:	*Formelt:*
morgen	06.05	fem over seks	seks null fem
	06.50	ti på sju	seks femti
kveld	18.05	fem over seks	atten null fem
	18.50	ti på sju	atten femti

Å være presis

Mario skal møte Sara klokka 11. Han kommer for sent.

Han er presis:	Han skal møte Sara klokka 11. Han kommer klokka 11.
Han kommer for sent:	Han skal møte Sara klokka 11. Han kommer 11.15.

Du skal
- på norskkurs
- på et møte på jobben
- møte en venn i byen
- gå på kino
- spise middag hos venner
- gå til legen
- kjøre barn til et bursdags-selskap

- I hvilke situasjoner må du være presis?
- Når kan du komme litt for sent eller litt for tidlig?

Hvem skal bake, og hvem vil smake?

Spor 23

En katt, ei mus og ei høne bor sammen. En dag sier høna:

- Vi har ikke mat i huset. Nå må vi bake.
- Ja, det må vi, sier katten.
- Ja., det må vi, sier musa.
- Hvem skal gå etter mel?
  spør høna.
- Ikke jeg, sier katten.
- Ikke jeg, sier musa.
- Da må jeg gå, sier høna.

Høna kommer tilbake med mel.

- Hvem skal bake kaka?
  spør høna.
- Ikke jeg, sier katten.
- Ikke jeg, sier musa.
- Da må jeg gjøre det, sier høna, og så lager hun ei kake og steker den.

Kaka er ferdig og ligger på bordet.

- Hvem vil spise kaka? spør høna.
- Det vil jeg, sier katten.
- Det vil jeg, sier musa.
- Nei, det vil jeg, det, sier høna, og så spiser hun opp hele kaka.

Et folkeeventyr

GRAMMATIKK

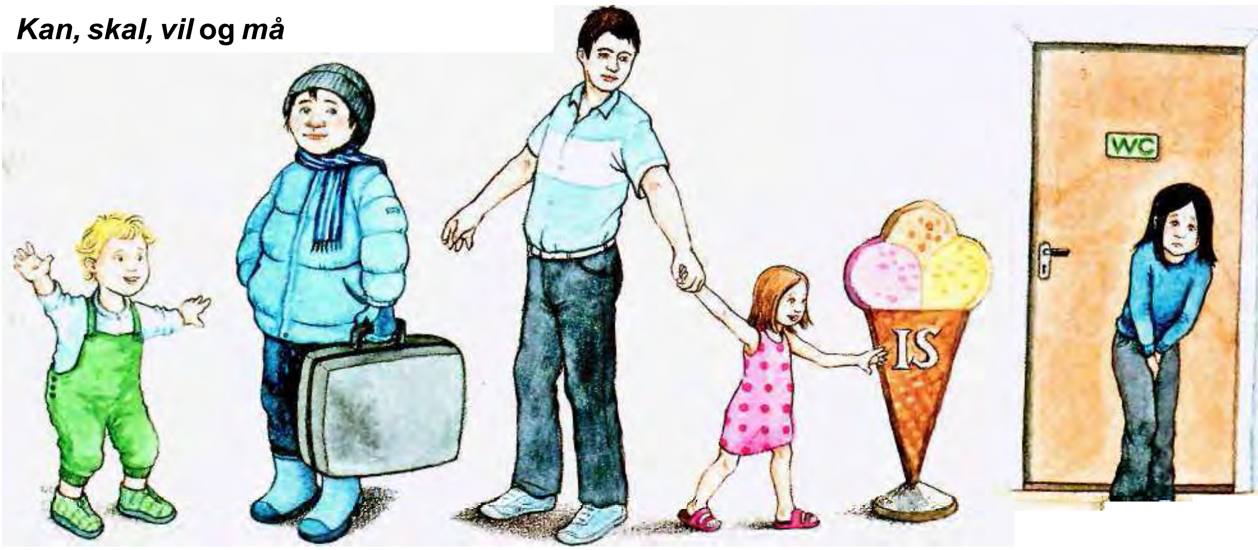
Verb og modalverb

Infinitiv	**Presens**
å gå	går
å kjøpe	kjøper
å komme	kommer

Infinitiv er lik presens uten r: Vil dere ha noe *å drikke}* Han har lyst på noe *å spise.*

Etter *modalverb (kan, skal, vil, må)* bruker vi infinitiv uten å: Jeg må *gå* i butikken. Hun vil *kjøpe* mat.

Kan, skal, vil* og *må

Han kan gå. Han skal reise. Hun vil ha is. Hun må på toalettet.

Modalverb + *gå, dra, reise*

Vi kan si:	**Eller:**
Han skal gå i kiosken.	Han skal i kiosken.
Jeg må dra til tannlegen.	Jeg må til tannlegen.
Hun vil reise til USA.	Hun vil til USA.

Hvor skal han? Hvor er han?

Han skal *ut.*	Han er *ute.*
Han går *inn.*	Han er *inne.*
Han skal *opp.*	Han er *oppe.*
Han vil *ned.*	Han er *nede.*
Han går *hjem.*	Han er *hjemme.*
Han går *dit.*	Han er *der.*
Han kommer *hit.*	Han er *her.*

Han skal ut.

Han er ute.

UTTRYKK

På kafé

Servitør:
- Vær så god. Vil dere bestille?
- Hva vil dere ha?

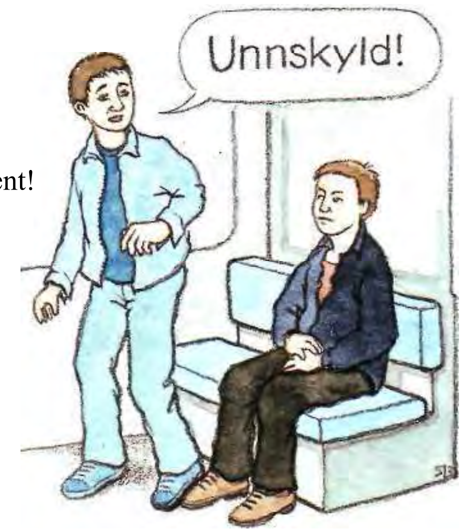
Gjest:
- Ja takk. En kopp te.
- Jeg vil gjerne ha en kopp te.
- Jeg er tørst. Jeg vil gjerne ha noe å drikke.
- Jeg er sulten. Jeg vil gjerne ha noe å spise.

Gjest:
- Hvor mye koster smørbrødet?

Servitør:
- Det koster 36 kroner.

Unnskyld! Beklager!

Du gjør en feil.	*Du sier:*
Du kommer for sent:	- Beklager! eller: - Unnskyld!
	- Beklager/unnskyld at jeg kommer for sent!
Du vil ha hjelp:	- Unnskyld. Kan du hjelpe meg?
Du vil vite noe:	- Unnskyld. Hva er klokka?

Når?

- Når står du opp?	- Klokka sju.
- Når kommer du?	- I ettermiddag.
- Når har du fri?	- Fra lørdag til tirsdag.
- Når er du på jobb?	- Mellom åtte og halv fem.

Kapittel 6 *På kjøpesenteret*

grovbrød
loff
rundstykker
sjokoladekake
marsipankake
eplekake

På parkeringsplassen

Spor 24

Liv: Du kan gjerne vente i bilen. Jeg kommer straks tilbake. Jeg skal bare kjøpe et brød.
Reidar: Ok. Kan du kjøpe en avis også?
Liv: Ja, selvfølgelig.

Se på bildene. Hva har dere lyst til å kjøpe?

Hos bakeren

Spor 25

Ekspeditøren:	Vær så god. Hva skal det være?
Liv:	Jeg vil gjerne ha et grovbrød.
Ekspeditøren:	Ja vel. Noe annet?
Liv:	Hm. Rundstykkene ser gode ut.
Ekspeditøren:	Ja, de er helt ferske og veldig gode.
Liv:	Jeg tar fem stykker, takk. Og så ei kake.
Ekspeditøren:	Hvilken? Denne er med sjokolade og denne med nøtter.
Liv:	Den med nøtter, takk. Hvor mye blir det?
Ekspeditøren:	Da blir det 89 kroner til sammen. Vil du ha en pose?
Liv:	Ja takk.

GODT A VITE

Slik sier vi priser:

Kaka koster 3 5 kroner.	
Denne koster 25,50.	(Tjuefem femti, eller: tjuefem kroner og femti øre.)
Det blir 10,50.	(Det blir ti femti, eller: ti kroner og femti øre.)

Regning

2 + 4 = 6	To pluss fire er seks.
10 - 7 = 3	Ti minus sju er tre.
5 . 2 = 10	Fem ganger to er ti.
8 : 4 = 2	Åtte delt på fire er to

Denne er fin!

Spor 26

Selgeren: Kan jeg hjelpe deg?
Liv: Ja takk, jeg vil gjerne se på en genser.
Selgeren: I dag har vi fine gensere på salg.
Liv: Hva koster de?
Selgeren: Vanlig pris er 400 kroner. Nå koster de bare 200!
Liv: Ja, de er fine. Og de er billige. Jeg vil gjerne prøve en.
Selgeren: Hvilken farge?
Liv: Blå eller grå, takk.
Selgeren: Hvilken størrelse bruker du?
Liv: Størrelse 42.
Selgeren: Da passer denne. Vær så god. Prøverommet er der borte.
Liv: Takk!

Litt senere

Liv: Den passer akkurat. Jeg tar den.
Selgeren: Bra! Hva med et skjerf? Her er et blått skjerf. Det passer veldig godt til genseren.
Liv: Ja, det er fint. Er det også på tilbud?
Selgeren: Nei, dessverre. Men det er ikke så dyrt. Det koster 180 kroner.
Liv: Det er veldig pent. Jeg tar det også.
Selgeren: Hva med hansker? Disse passer sammen med genseren og skjerfet.
Liv: Å ja, de er pene. Jeg tar dem. Hvor mye blir det?
Selgeren: Da blir det 525 kroner til sammen.
Liv: A, så mye? Da må jeg betale med kort. Du er en flink selger!

Tilbake i bilen

Spor 27

Reidar:	Endelig. Der er du!
Liv:	Se, Reidar. Denne genseren koster bare 200 kroner. Liker du den?
Reidar:	Ja, den er fin. Men nå må vi kjøre. Jeg har lyst til å dra hjem og drikke kaffe og lese avisen.
Liv:	Avisen! Hm. Unnskyld, du må nok vente litt til.

Sammendrag

Liv og Reidar er på kjøpesenteret. Liv skal kjøpe et brød og en avis. Hun skal være rask, og Reidar venter i bilen. Men Liv liker å handle, og hun er ikke så rask. Hos bakeren har de ferske rundstykker og gode kaker. Liv kjøper fem rundstykker og ei kake med nøtter.

På kjøpesenteret har de gensere på salg. Selgeren viser Liv en fin, varm genser, og hun liker den. Den er ganske billig. I butikken har de også pene skjerf og hansker. Liv kjøper både en genser, et skjerf og hansker, men hun glemmer å kjøpe avisen.

UTTALE

Vi skriver	**Vi sier**	
billig	*billi*	Vi sier ikke *g* i *-lig*.
nydelig	*nydeli*	
god	*go*	Vanligvis sier vi ikke *d* etter lang vokal.
brød	*brø*	
tilbud	*tilbud*	Men: Vi sier *d* i *tilbud*.

1 et skjørt
2 en genser
3 ei jakke
4 et skjerf
5 støvler
6 en dress
7 et slips
8 ei kåpe
9 et sjal
10 en kjole
11 en hatt
12 en bukse
13 en stresskoffert
14 sko
15 ei lue
16 en boblejakke
17 en bobledress
18 votter
19 sokker
20 ei skjorte
21 en bluse

22 et skaut
23 ei barnevogn
24 en shorts
25 en bikini
26 en badedrakt
27 en frakk
28 ei skinnlue
29 hansker
30 en stokk
31 ei veske
32 et skjørt

- Hva slags klær liker dere?
- Hvor kjøper dere klær?

Spor 28

Hvem banker?

Hvem banker? sa Per Anker.
Det er min kone, sa Per Lone.
Hva vil hun? sa Per Lund.
Kjøpe løk, sa Per Høk.
Hvor mange? sa Per Lange.
En, to tre, fire, sa Per Lire.
Ikke fler? sa Per Ler.
Det er nok, sa Per kokk.

Gammel regle

GRAMMATIKK

Den - denne

Denne koster 200 kroner.

Den koster 450.

	en genser	*ei jakke*	*et skjerf*	*votter*
Nær:	denne	denne	dette	disse
Borte:	den	den	det	de

Hvilken/hvilket/hvilke?

Se side 162

Hankjønn	Hvilken farge vil du ha?
Hunkjønn	Hvilken jakke er på salg?
Intetkjønn	Hvilket skjerf passer til jakka?
Flertall	Hvilke kaker vil du ha?

Adjektiv

Hankjønn	Genseren er	pen	fin	dyr	gul	varm
Hunkjønn	Jakka er	pen	fin	dyr	gul	varm
Intetkjønn	Skjerfet er	pent	fint	dyrt	gult	varmt
Flertall	Vottene er	pene	fine	dyre	gule	varme

Adjektiv får vanligvis *-t* i intetkjønn og *-e* i flertall.

Noen adjektiv bøyer vi på en annen måte, *se side* 167

UTTRYKK

UTRIKK

Ekspeditør:	*Kunde:*
- Hva skal det være?	- Ei kake, takk!
- Kan jeg hjelpe deg?	- Jeg vil gjerne se på ei jakke. - Nei takk, jeg bare ser.
- Hva kan jeg hjelpe med?	- Jeg vil gjerne se litt først.
	- Jeg vil gjerne prøve denne.
- Vil du ha en pose?	- Ja takk. / Nei takk.

Kunde:	*Ekspeditør:*
- Unnskyld, kan du hjelpe meg?	- Ja, hva kan jeg hjelpe med?
- Hvor mye koster denne genseren? - Hva koster denne genseren?	- Den koster 200 kroner.
- Hvor mye blir det?	- Det blir 89 kroner til sammen.

Genseren er på salg.
Det er et godt tilbud.
Denne størrelsen passer bra.
Fargen passer til genseren.

Se -ut

Kaka ser *god* ut. Brødet ser *godt* ut. Kakene ser *gode* ut.

Lyst til / lyst på

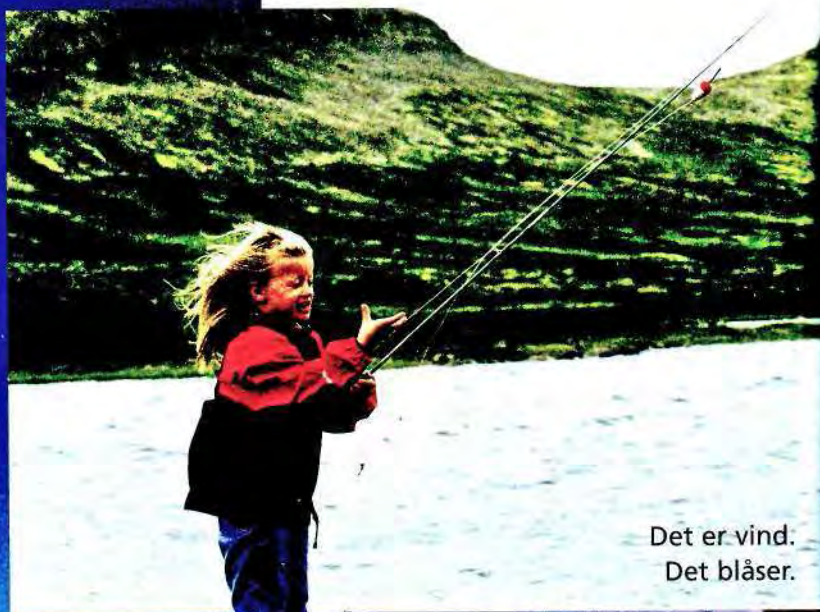
Han har lyst til å dra hjem. (lyst **til** + verb)
Han har lyst til å lese avisen.

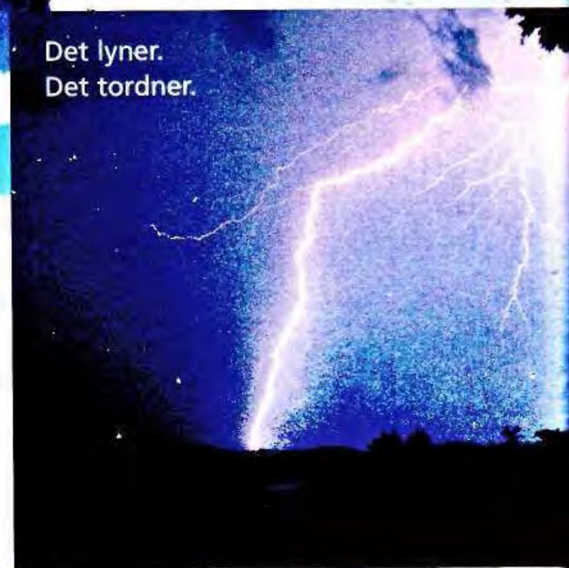
Hun har lyst på en genser. (lyst på + substantiv)
Han har lyst på kaffe.
Han har lyst på noe å spise.

Kapittel 7 Vær og årstider

Hvordan er været?

Det regner.
Det er regn.

Det er tåke.

Sola skinner.
Det er varmt.
Det er fint vær.

- Hvordan er været i dag?
- Hva slags vær liker du?

En dag i mars

Spor 29

Nils: Huff, for et vær! Jeg fryser.
Pedro: Ja, i dag er det surt - det regner og blåser.
Nå må det snart bli vår.
Nils: Blir du med på kafé? Jeg er kald på føttene, og jeg må ha noe varmt å drikke!

Sammendrag

Det er mars, og det regner. Vinden er sur. Pedro håper at det blir vår. Nils fryser. Derfor vil han på kafé. Han trenger noe varmt å drikke. Han spør om Pedro vil bli med.

En dag i juli

Spor 30

Pedro: For et deilig vær! Så varmt og godt!
Nils: Puh! Det er nesten for varmt. Sola skinner og skinner.
Og det er ikke noe vind.
Jeg blir så varm. Vil du bli med på kafé? Nå må jeg ha noe kaldt å drikke!

Sammendrag

Det er juli. Sola skinner, og det er veldig varmt. Det er ikke noe vind. Nils svetter, og han har lyst på noe kaldt å drikke. Han spør om Pedro vil bli med på kafé.

Tor med hammeren

Tor er en gammel germansk gud. Han er gud for været. Tor er stor og sterk og hjelpsom. Men han blir ofte sint. Da kaster han en hammer på fienden. Hammeren treffer alltid - og den kommer alltid tilbake til Tor etterpå!

Tor kjører over himmelen i ei vogn med to geitebukker foran. Han lager mye bråk, og da blir det torden.

April

Spor 31

Grunnen til
at man vil
ta april
med et smil
er at mai
er på vei

(Piet Hein - dansk
dikter, fornorsket tekst)

Regnværssang

Spor 32

Dette er en regnværssang.
Derfor må den være lang,
sånn at vi kan sitte her
til det blir litt bedre vær.
Inne er det varmt og godt,
ute er det surt og vått.
Kanskje regnet drar forbi
hvis vi alle stemmer i:

Regn, regn, gå din vei!
Sol, sol, kom til meg!
Se, her sitter jeg
og synger mens det regner.

Lillebjørn Nilsen

Det snør, det snør, tiddeli bom.
Det er det det gjør, tiddeli bom.
Nå snør det mye mer enn før,
Tiddeli bom og huttemegtu!

Så kaldt det er, tiddeli bom.
Jeg kjenner det her, tiddeli bom.
Jeg kjenner det på mine knær,
Tiddeli bom og huttemegtu!

Fra A.A. Milne: Ole Brumm

Hvilken årstid liker du best?

Vi har fire årstider her i landet. Om høsten er trærne røde og gule, og det er pent. Men det kan også være dårlig vær med mye vind og regn om høsten, og dagene blir mørke.

Om vinteren er det ofte pent, med sol på hvit snø. Mange liker vinteren. De liker å gå på ski og skøyter eller å ake. Men vinteren kan være veldig lang og mørk. På veier og fortauer er det ofte glatt og vanskelig å gå. Derfor venter nesten alle på at våren og sommeren skal komme. Om våren blir det lyst igjen. Sola varmer, og det er godt å leve. I mai og juni blir det grønt. Sommeren kan være fin, med sol og varmt vær og lange, lyse netter. Da kan man bade og sole seg. Men sommeren er dessverre alltid så kort. Noen sier: Vi har bare to årstider i Norge - en hvit vinter og en grønn vinter!

- Hvilken årstid liker dere best?
- Hvordan er klimaet der dere bor nå?
- Fortell om klimaet i andre land.
- Hva liker dere å gjøre om sommeren? Om vinteren? Hva liker dere <u>ikke</u> å gjøre?

En kald morgen

Ida er 12 år og skal på skolen. Nils, faren til Ida, ser at det er kuldegrader ute. Han sier at Ida må ta på seg varme klær.

Spor 34

Nils: Det er kuldegrader ute, Ida. Du må ta på deg varme klær.
Ida: Ja da. Jeg har skjerf på meg. Og ullsokker.
Nils: Har du tykk genser også?
Ida: Ja da.
Nils: Og varm strømpebukse?
Ida: Det trenger jeg ikke.
Nils: Jo, og ta på deg lue!
Ida: Ingen på skolen går med lue.
Nils: Du kan ikke gå med sommersko nå! Det er for kaldt. Du må ha på deg støvler!
Ida: Alle går med sånne sko. Ha det!
Nils: Husk votter!

Sammendrag

Det er kaldt ute. Nils sier at Ida må ta på seg varme klær. Han spør henne om hun har tykk genser på seg. Ida har genser på seg, men ikke strømpebukse. Og hun vil ikke ha lue på seg. Hun sier at ingen på skolen går med lue. Nils vil at hun skal ta på seg støvler og ikke gå med tynne sko. Men Ida sier at alle går med sanne sko. Ingen går med støvler, sier hun.

1 ei undertrøye

2 en underbukse/truse

3 en strømpebukse

4 en ullongs

5 bomullsgenser

6 ullsokker

7 en ullgenser

8 en bobledress

9 ei lue

10 et skjerf

11 votter

12 støvler

Barn kan leke ute om vinteren også, men det er viktig med varme klær

Det fins ikke dårlig vær - når man har gode klær!

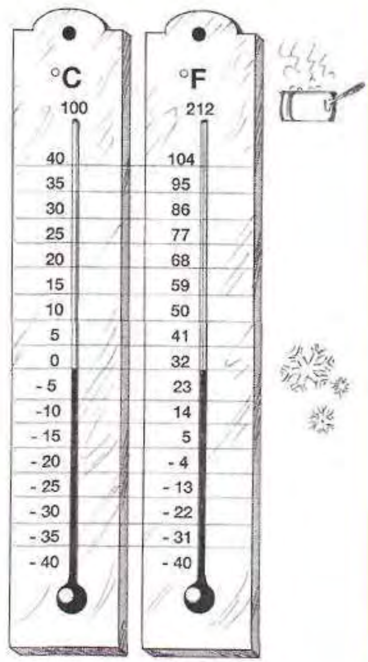
GODT Å VITE

I Norge måler vi temperaturen i celsiusgrader.

0°	Vann blir til is.
over 38°	Du har feber.
100°	Vann koker.

Temperaturer og nedbør

	Årlig nedbør i millimeter	Temperaturer i januar	i juli
Karasjok	366	–17	13
Lillehammer	725	–9	16
Oslo	736	–4	17
Ålesund	1420	–2	14
Bergen	1950	2	15

GRAMMATIKK

Refleksivt pronomen

Jeg må ta på **meg** varme klær.
Du må ta på **deg** varme klær.
Hun må ta på **seg** varme klær.
Han må ta på **seg** varme klær.
Vi må ta på **oss** varme klær.
Dere må ta på **dere** varme klær.
De må ta på **seg** varme klær.

Hun tar på **henne** varme klær. Hun tar på **seg** varme klær.

Se side 165

Indirekte tale: Han sier at ... . Han spør om ... .

Indirekte tale har vi når vi forteller hva noen sier eller spør om:

	Direkte tale	Indirekte tale
Hun sier:	- Alle har slike sko!	Hun sier at *alle har slike sko.*
Han sier:	- Det er kaldt.	Han sier *at det er kaldt.*
Han spør:	- Er genseren varm?	Han spør *om genseren er varm.*
Hun spør:	- Er det kaldt?	Hun spør *om det er kaldt.*

I indirekte tale må vi ofte forandre pronomen:

	Direkte tale	Indirekte tale
Nils sier til Ida:	- Du må ta på deg varme klær.	Nils sier at *hun må ta på seg varme klær.*
Nils spør Ida:	- Har du lue på deg?	Nils spør *om hun har lue på seg.*

Derfor og fordi

Han fryser. Han vil gå på kafé.

Hvorfor vil han gå på kafé?	**Fordi** han fryser.
Han vil gå på kafé	**fordi** han fryser.
Han fryser.	**Derfor** vil han gå på kafé.

Han er tørst. Han vil ha noe å drikke.

Hvorfor vil han ha noe å drikke?	**Fordi** han er tørst.
Han vil ha noe å drikke	**fordi** han er tørst.
Han er tørst.	**Derfor** vil han ha noe å drikke.

Etter **derfor** kommer verbet + person.
Etter **fordi** kommer person + verb.

Verb

Infinitiv	Imperativ
Du må *huske* votter!	*Husk* votter!
Du må ikke *skrive* her!	Ikke *skriv* her!

Imperativ = infinitiv minus -e. Vi kan bruke imperativ når vi vil at noen skal gjøre noe.

UTTALE

Vi skriver	Vi sier	
kald, kaldt	*kall, kalt*	Vi sier ikke *d* i *-ld* og *-nd*.
vind, vinden	*vinn, vinnen*	
regn, regne	*ræin, ræine*	*egn* blir ofte *æin*
lang	*laŋ*	*ng* er vanligvis én lyd
mange	*maŋe*	

UTTRYKK

Å ta på seg:	- Du må ta på deg varme klær!	
Å ha på seg:	- Jeg har tykk genser på meg.	
A bli med:	- Vil du bli med på kafé?	-Ja, gjerne.
	- Blir du med på kafé?	-Jeg har dessverre ikke tid.
Hvilken årstid liker du best?	- Jeg liker våren best. Jeg liker best våren.	

Det er kaldt. Jeg fryser. Jeg er kald på føttene.
Det er varmt. Jeg svetter. Jeg er varm.

Ja, jo

Når vi har *ikke* i spørsmålet, bruker vi jo i stedet for ja i svaret:

- Er det kaldt der?	- **Ja**, det er veldig kaldt.
- Skal du ut?	- **Ja**, jeg skal til byen.
- Er det **ikke** kaldt der?	- **Jo**, det er veldig kaldt.
- Skal du **ikke** ut?	- **Jo**, jeg skal til byen.

Vi kan også bruke jo når vi protesterer på det noen sier:

-Jeg vil ikke ha strømpebukse på meg. -**Jo**, det må du.
- Du kan ikke gå med tynne sko. - **Jo**, alle bruker slike sko.

Preposisjon

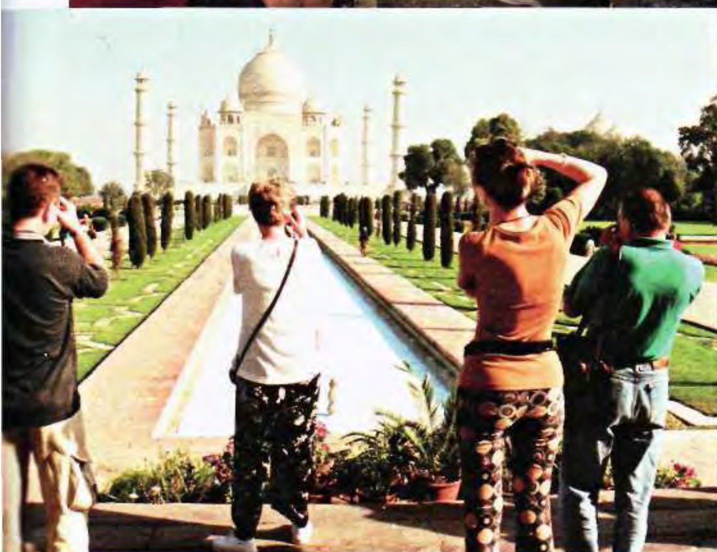
Om sommeren er det fint her. De går på ski **om vinteren.**

Om + bestemt form: generelt, vanligvis

Kapittel 8 Hva gjorde du i ferien?

- Hva ser dere på bildene?
- Hvor er bildene fra, tror dere?
- Hva liker dere å gjøre i ferien?

På jobb etter ferien

Spor 35

Nira: Å, jeg er så trøtt. Jeg liker ikke å stå opp så tidlig.

Kristian: Ikke jeg heller. Det er synd at ferien er slutt.

Hilde: Hvor var dere i ferien?

Nira: Jeg dro til Trøndelag. Først besøkte jeg noen venner i Trondheim, og etterpå fisket jeg laks i elva Namsen.

Kristian: Jeg reiste rundt i Telemark. I begynnelsen av august var jeg på bluesfestival på Notodden. Hva gjorde du i sommer, Hilde?

Hilde: Jeg var hjemme.

Kristian: Hjemme?

Hilde: Ja. Jeg hadde ikke råd til å reise bort, men jeg hadde en flott ferie. Om morgenen spiste jeg frokost og leste avisen i mange timer. Senere gikk jeg en tur i byen eller på biblioteket. Om kvelden så jeg på tv og hørte på musikk. Ingen vekkerklokke, ingen faste planer.

Nira: A, så deilig!

Hun fikk en fin laks.

Nira var i Trøndelag

I sommerferien var Nira i Trøndelag. Hun dro til Trondheim, og der møtte hun gamle venner. Hun var også i Nidarosdomen. Nidarosdomen er en stor, gammel kirke. Den er 102 m lang, 50 m bred og 21 m høy.

Nira er glad i å fiske laks. Derfor reiste hun med buss til Namsos. Turen tok nesten fire timer, og billetten kostet 320 kroner. Hun fisket i Namsen og fikk en fin laks. Den veide over seks kilo.

Kristian var i Telemark

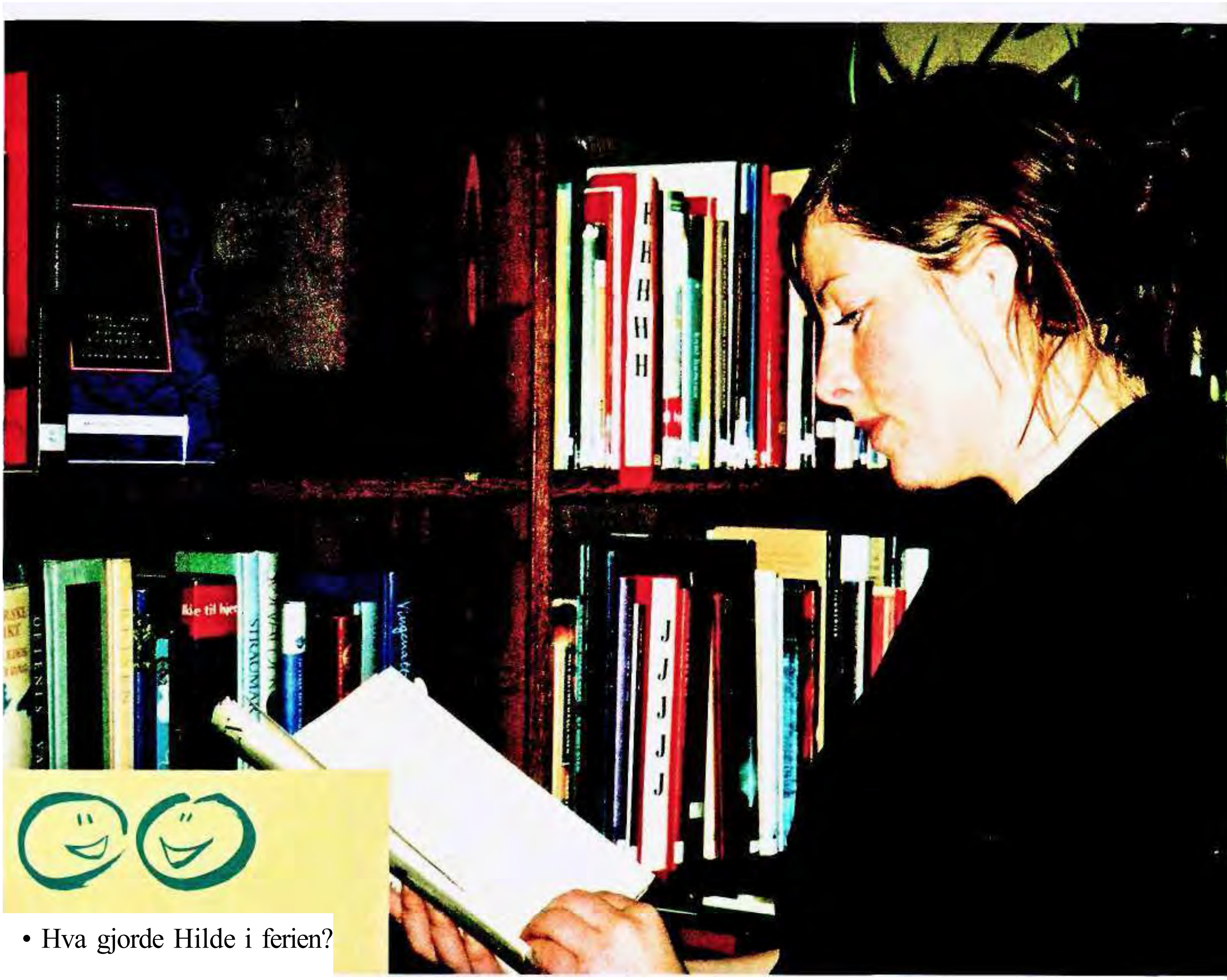
Kristian reiste på bilferie. Først kjørte han til Kragerø, en koselig, liten by ved kysten. Været var nydelig, og han badet *og* solte seg hver dag. Han spilte også mye golf, for i Kragerø har de en stor golfbane. I begynnelsen av august var han på bluesfestival på Notodden. Kristian elsker blues, og han hørte på musikk fra morgen til kveld.

Hilde var hjemme

Hilde var hjemme i ferien. Om morgenen tok hun det med ro. Hun dusjet, vasket håret, laget te og hentet avisen i postkassen. Noen ganger inviterte hun naboen på en kopp te. Om ettermiddagen gikk hun en tur i byen eller på biblioteket. Der lånte hun mange bøker. Av og til tok hun bussen til et museum eller et lite galleri. Hilde hadde en fin ferie, uten vekkerklokke og uten faste planer.

På biblioteket lånte hun mange bøker.

• Hva gjorde Hilde i ferien?

Å bestille billett

Spor 37

Nira var i Trondheim. Hun ville reise til Namsos og gikk til et reisebyrå:

Nira:	Jeg skal til Namsos i morgen. Kan jeg ta tog dit?
Ekspeditør:	Du kan ta tog til Grong, men der må du bytte til buss.
Nira:	Går det buss direkte til Namsos?
Ekspeditør:	Ja, det gjør det.
Nira:	Når går bussen?
Ekspeditør:	Klokka 08.00, 12.00 og 14.30.
Nira:	Hvor går den fra?
Ekspeditør:	Fra sentralstasjonen.
Nira:	Hvor lang tid tar det til Namsos?
Ekspeditør:	Det tar tre timer og tre kvarter.
Nira:	Jeg vil gjerne ha en billett til bussen klokka 12 i morgen.
Ekspeditør:	Én vei eller tur-retur?
Nira:	Én vei, takk. Hva koster billetten?
Ekspeditør:	320 kroner. Skal du betale kontant eller med kort?
Nira:	Med kort.
Ekspeditør:	Et øyeblikk. Nå kan du slå koden.
Nira:	Er det et hotell i Namsos?
Ekspeditør:	Ja, det er det. Det ligger et hotell like ved buss-holdeplassen. Skal jeg bestille et rom?
Nira:	Ja, tusen takk. Det er snilt av deg.

Nira var i Trøndelag i sommerferien.

Nord-Trøndelag

Sør-Trøndelag

Kristian var i Telemark på bilferie.

Telemark

Aviser

Det kommer ut omtrent 200 aviser her i landet. Mange aviser er små *og* kommer ut bare to eller tre dager i uka. Andre har mange lesere og kommer ut hver dag.

Her er de ti største avisene:

Avis	By	**Antall lesere**
VG	Oslo	**387 508**
Aftenposten, morgen	Oslo	**262 632**
Dagbladet	Oslo	**193 637**
Aftenposten, kveld	Oslo	**167 671**
Bergens Tidende	Bergen	**92 073**
Adresseavisen	Trondheim	**86 389**
Dagens Næringsliv	Oslo	**72 199**
Stavanger Aftenblad	Stavanger	**72 049**
Drammens Tidende	Drammen	**49 174**
Fædrelandsvennen	Kristiansand	**45 794**

Statistisk sentralbyrå 2003

UTTALE

Vi skriver	**Vi sier**
gjorde	*gjore*
synd	*syn*
råd	*rå*
deilig	*deili*

Bibliotek

På biblioteket kan du låne bøker, både norske og utenlandske. Du kan også låne cd-er, videoer og lydbøker. Ei lydbok er ei bok som er lest inn på cd. Bibliotekene har også mange aviser. Dem kan du lese på biblioteket. Det er gratis å låne bøker, men du trenger et lånekort. Det får du på biblioteket, men først må du fylle ut et låneskjema. Du kan også bruke pc på biblioteket. Mange går på biblioteket for å skrive på pc eller lete etter nyheter fra andre land.

Med tog, buss og ferje gjennom landet.

GRAMMATIKK

Verb - preteritum

	infinitiv	**presens**	**preteritum**
Gruppe 1 (**-et**)	å koste å vaske å lage	koster vasket lager	kost**et** vask**et** lag**et**
Gruppe 2 (**-te**)	å spise å reise å invitere	spiser reiser inviterer	spis**te** reis**te** invite**rte**
Gruppe 3 (**-de**)	å veie å gjøre	veier gjør	vei**de** gjor**de**
Gruppe 4 **(-dde)**	å bo å ha	bor har	bo**dde** ha**dde**
Uregelmessige verb	å være å dra å gå å se	er drar går ser	**var** **dro** **gikk** **så**

Se side **175**

Da

i går
i forrige uke
for to år siden
i fjor
i morges (= tidlig i dag)

Nå

i dag
(i) denne uka
i kveld
i år

Senere

i morgen
(i) neste uke
om tre dager
om to år
i morgen tidlig

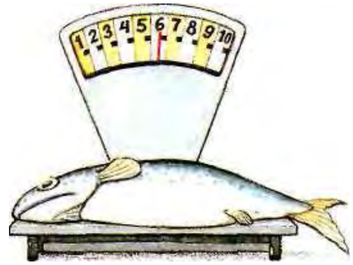
Vi bruker **preteritum** sammen med uttrykkene under **DA**:
Han **dro** til Trondheim i forrige uke.
Hun **spiste** frokost i morges.
Hun **bodde** i Oslo for to år siden.
Hun **reiste** til Bergen i fjor.

Ja, det er det. Ja, det gjør det.

Er det et hotell der?	Ja, det **er** et hotell der. Ja, det **er** det.
Har du billett?	Ja, jeg **har** billett. Ja, det **har** jeg.
Skal du på ferie?	Ja, jeg **skal** på ferie. Ja, det **skal** jeg.
Går det buss dit?	Ja, det **går** buss dit. Ja, det **gjør** det.
Liker du blues?	Ja, jeg **liker** blues. Ja, det **gjør** jeg.

UTTRYKK

Hun er så *trøtt.* Hun vil sove.
Hun *har ikke råd* til å reise på ferie. Hun har ikke penger.
Hun *tar det med ro.* Hun har god tid.

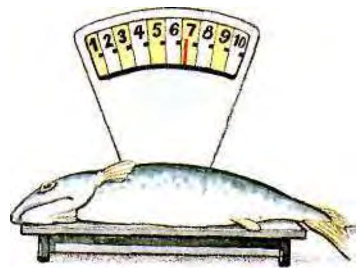

Fisken veier nesten seks kilo.

A reise

Du **kan si:**	**Eller:**	**Eller:**
Hun reiser med tog.	Hun tar tog.	Hun tar toget.
De reiser med buss.	De tar buss.	De tar bussen.
Vi reiser med fly.	Vi tar fly.	
Han kjører bil.	Han kjører.	

Hvor langt er det til Namsos?	- Det er 20 mil.
Hvor lang tid tar det med buss?	- Det tar fire timer.
Hva koster billetten?	- Den koster 320 kroner.
Må jeg bytte buss?	- Nei, den går direkte.
Kan jeg bestille billett?	-Ja. En vei eller tur-retur?

Fisken veier litt over seks kilo.

Vekt og lengde

- Hvor mye *veier* fisken?	- Den veier *nesten* seks kilo.
- Hvor *tung* er fisken?	- Den er *litt over* seks kilo.
- Hvor *langt* er huset?	- 10 meter
- Hvor *bredt* er huset?	- 5 meter
- Hvor *høyt* er huset?	- 4 meter

Kapittel 9

Omar kom til Norge

Jeg heter Omar. Jeg er flyktning og kom til Norge for nesten tre år siden. 4. januar landet jeg på Gardermoen. Der var det mørkt og kaldt, og jeg frøs. Først bodde jeg i et asylmottak langt ute på landet. Naturen var pen, og jeg var glad for å være i trygghet, men det var nokså trist og ensomt. Jeg prøvde å holde meg i form. Jeg trente mye, og prøvde å lese. Men dagene ble lange, og jeg kjedet meg ofte. Jeg spilte kort og pratet med de andre asylsøkerne, men jeg lengtet hele tida etter familien og etter å ha en jobb. Og jeg gledet meg til å få et sted å bo.

Spor 38

For ett og et halvt år siden kom endelig kona mi og barna mine også hit til landet, og da var jeg lykkelig. Først bodde vi på asylmottaket, men i fjor flyttet vi til Arendal kommune. 15. mai var en festdag! Den dagen flyttet vi inn i leiligheten vår. Da var vi glade alle fire. Leiligheten ligger i tredje etasje i en liten blokk. Den har kjøkken, bad og tre rom. Stua er lys og hyggelig, og så har vi et stort og et lite soverom.

For noen uker siden hadde vi dugnad her. Da jobbet alle familiene i blokka sammen for å gjøre det pent utenfor. Noen stelte plantene, noen malte - og noen kokte kaffe og stekte vafler. Det var hyggelig, og nå kjenner vi noen av de andre familiene her.

Leiligheten vår ligger i tredje etasje.

Vi har det ganske bra nå. Kona mi og jeg går på norskkurs, og barna våre går på skolen. De er veldig flinke i norsk. Kona mi er også ganske flink. Vi må lære mye norsk fordi vi vil jobbe eller ta utdannelse her i landet. Kona mi har ikke noen utdannelse fra hjemlandet. Hun vil gjerne gå på skolen her i landet etter norsk-kurset. Jeg er ingeniør, men jeg vet ikke om jeg kan bruke utdannelsen her. Jeg håper det.

Et travelt liv

I går lærte jeg et nytt ord på norskkurset: *tidsklemme.* Læreren vår, Frode, snakker mye. Han forteller mye om Norge og nordmenn. Han sier at det er viktig for oss å lære om landet, og han har selvfølgelig rett. Han har fortalt oss at vi må ha ullongs om vinteren - og at vi må drikke tran! I går snakket han om at moderne mennesker har så mye å gjøre. De har det travelt med jobb og mange aktiviteter. Barna deres spiller fotball eller driver med annen sport. De spiller instrumenter eller synger, og foreldrene må ofte følge dem og hente dem. På den måten får alle dårlig tid og blir stresset.

En travel familie

Det er kanskje sant. I vår familie har vi det også travelt. Kona mi og jeg går på norskkurs hver dag. Der får vi ganske mye hjemmearbeid. Kona mi jobber også på et hotell to kvelder i uka, og jeg hjelper fetteren min i kiosken hans i helgene. To ganger i uka prøver jeg å trene for å holde meg i form.

Barna våre er også aktive. Dattera vår synger i skolekoret og spiller innebandy. Sønnen vår spiller fotball og trener mange ganger i uka. Noen ganger drar vi på fotballkamp for å se på at han spiller. Om ettermiddagen gjør barna hjemmelekser, og da må vi ofte hjelpe dem litt.

- Hva liker dere å gjøre i fritida? spurte læreren i dag. Det var ikke lett å svare. Jeg vil gjerne ha litt fritid, og da vil jeg ikke gjøre noe!

Dugnad

Dugnad har gamle tradisjoner her i landet. Det kan være dugnad der man bor, i barnehagen eller idrettslaget. Da kommer mange folk sammen for å arbeide. Noen reparerer, noen syr, noen maler. Og noen lager mat og kaffe til alle.

Hva gjør du i fritida?

Jeg syr.

Jeg spiller trommer.

Jeg danser.

Jeg lager mat.

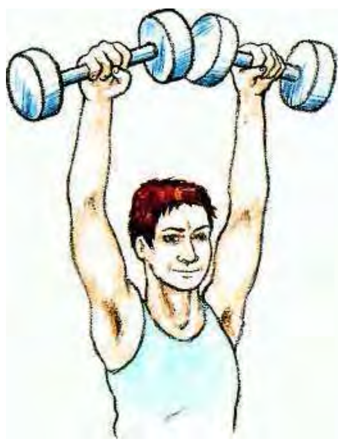
Jeg svømmer.

Jeg spiller innebandy.

- Hva gjør dere i fritida?
- Hva har dere lyst til å gjøre?
- Trener dere?
- Har dere barn? Driver de med mange aktiviteter? Må foreldrene hjelpe til?
- Har dere dugnad der dere bor eller i sportsklubben?

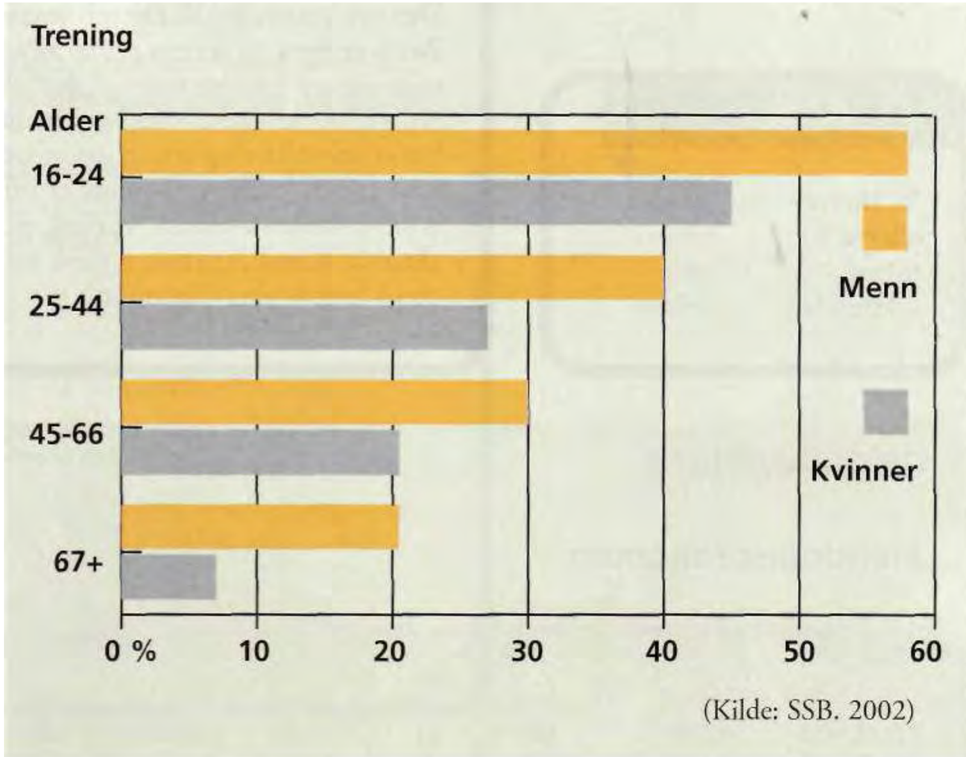
Jeg løfter vekter.

Jeg spiller basketball.

UNGE MENN TRENER MEST

1 av 4 nordmenn trener aldri. 2 av 3 er aktive minst én gang i uka, mens 3 av 10 trener minst tre ganger i uka. Tabellen viser hvor mange i ulike alders-grupper som trener minst tre timer i uka.

Ordenstall

1.	første	11.	ellevte	21.	tjueførste
2.	andre	12.	tolvte	22.	tjueandre
3.	tredje	13.	trettende	23.	tjuetredje
4.	fjerde	14.	fjortende	24.	tjuefjerde
5.	femte	15.	femtende	25.	tjuefemte
6.	sjette	16.	sekstende	30.	trettiende
7.	sjuende	17.	syttende	31.	trettiførste
8.	åttende	18.	attende	40.	førtiende
9.	niende	19.	nittende	100.	hundrede
10.	tiende	20.	tjuende	1000.	tusende

Slik sier vi datoer

9. mai:	første mai / første i femte
11. september:	ellevte september / ellevte i niende
24. desember:	tjuefjerde desember / tjuefjerde i tolvte

Slik skriver vi datoer

01.05.64	(= 1. mai 1964)
11.09.75	(= 11. september 1975)
24.12.03	(= 24. desember 2003)

GODT A VITE

Informasjon om Norge på 14 språk

Det nye nettstedet **Bazar** informerer om Norge på 14 språk. Bazar er først og fremst rettet mot innvandrere, flyktninger og minoriteter. På nettstedet er det informasjon om å være ny i Norge, om arbeidsmarked og om integrering. Dessuten kan man finne aviser og annen informasjon fra over 50 land - blant mye annet. I tillegg til norsk er informasjonen på arabisk, bosnisk-kroatisk-serbisk, kurdisk, persisk, russisk, urdu, engelsk, albansk, somali, spansk, tyrkisk og vietnamesisk. Bazar finner du på http://bazar.lincom.no.

UTTALE

Vi skriver	**Vi sier**
ellevte	*ellefte*
tolvte	*tållte*
sekstende	*seistene*

GRAMMATIKK

Eiendomspronomen

- *Jeg har kone og to barn. Jeg lengter etter kona mi og barna mine.*

		(jeg)	**(du)**	(han)	(hun)	**(vi)**	(dere)	**(de)**
Hunkjønn:	mora	**mi**	**di**	**hans**	**hennes**	**vår**	**deres**	**deres**
Hankjønn:	broren	**min**	**din**	**hans**	**hennes**	**vår**	**deres**	**deres**
Intetkjønn:	huset	**mitt**	**ditt**	**hans**	**hennes**	**vårt**	**deres**	**deres**
Flertall:	vennene	**mine**	**dine**	**hans**	**hennes**	**våre**	**deres**	**deres**

Pronomenene kan stå foran substantivet. Da står substantivet i **ubestemt** form:
hans bror, mine venner, vårt hus, mitt liv.

Eiendomspronomenene forandrer seg ikke med plasseringen i setningen:

Her er bilen **min.**	Dette er **min** bil.	Bilen er **min.**
Her er huset **mitt.**	Det er **mitt** hus.	Huset er **mitt.**

Se side 165

UTTRYKK

Å holde seg i form:	Jeg må holde meg i form.
A kjede seg:	Vi kjeder oss på kurset.
Å lengte etter:	Jeg lengter etter vennene mine.
Å ha det travelt:	Mange mennesker har det travelt.
Jeg liker å trene.	(generelt - nå)
Jeg vil gjerne trene.	(framtid)
Jeg har lyst til å trene.	(framtid)

Hvorfor?

Jeg går på norskkurs **fordi** jeg vil lære norsk. *(Fordi* + leddsetning)
Jeg går på norskkurs **for å** lære norsk. *(For å* + infinitiv)

Da

De kom hit **i fjor. Da** var det kaldt.
Jeg så ham **i går. Da** var han i godt humør.

Kapittel 10 Hjemme og på arbeid

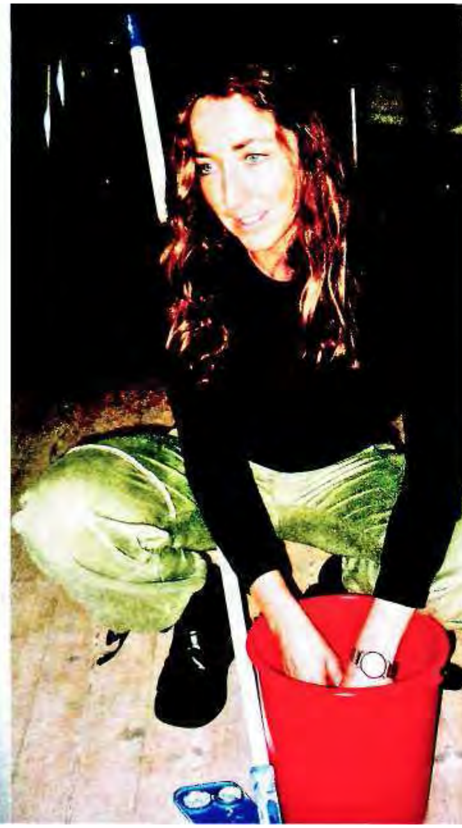
Hva gjør hun?

Hun rydder.

lun støvsuger.

Hun vasker gulvene.

Hun pusser vinduene.

Hva har hun gjort?

Hun har ryddet og pusset vinduene. Hun har også støvsuget og vasket gulvene. Nå er leiligheten ren.

Sitter du her?

Teresa er sliten, og hun sitter i stua og slapper av. I dag har hun vært flink. Hun har ryddet i hele leiligheten, og hun har pusset vinduene. Hun har også støvsuget og vasket gulvene. I kveld vil hun bare se på tv og kanskje lese ei bok. John, Teresas mann, kommer inn. Han har vært på jobb.

John: Sitter du her og slapper av?
Teresa: Slapper av? Jeg har nettopp vasket og ryddet i leiligheten Ser du ikke det?
John: Jo… Det ser bra ut.
Teresa: Jeg har også vært i banken og betalt telefonregningen.
John: A? Har jeg glemt å betale den?
Teresa: Ja. Og så har jeg vært på postkontoret. Din mor har fødselsdag snart, og jeg har sendt en pakke.
John: Tusen takk. Det har jeg også glemt.
Teresa: Det har du. Alen du ser så blek ut. Er du syk?
John: Jeg vet ikke. Jeg har vondt i magen.
Teresa: Har du hatt vondt lenge?
John: Tre-fire dager. Det er mye stress på jobben.
Teresa: Dessuten drikker du for mye kaffe og røyker for mye.
John: Ja, jeg vet det. Har du noe smertestillende?
Teresa: Jeg skal se. Gå og legg deg en liten stund, så kommer jeg med en tablett og litt gulrotsaft.
John: Gulrotsaft?
Teresa: Akkurat. Nå skal du begynne et nytt og sunt liv.

A posten

B aetat

C

D Nordea

E BIBLIOTEK

F VINMONOPOLET

G STATOIL

H INTERFLORA

I APOTEK

J GALLERI

- Se på skiltene. Hva betyr de?
- Hva kan dere gjøre der?

  Eksempel: A er et postkontor. Der kan vi sende pakker, og vi kan kjøpe frimerker.

John jobber på et bilverksted

Spor 40

John har alltid vært interessert i motorer og mekanikk. Han kjøpte en gammel, billig bil da han var 18 år gammel, og den måtte han ofte reparere. Han utdannet seg til bilmekaniker, og nå har han jobbet på det samme verkstedet i over ti år. John trives og tjener bra, men noen ganger føler han seg stresset. Derfor har han tenkt å begynne for seg selv. Han vil gjerne ha et lite verksted med to eller tre ansatte. Teresa liker ikke ideen hans. Hun er redd for økonomien og for papirarbeidet. «Jeg må passe på alle regningene her i huset,» sier hun.

Teresa jobber på et sykehjem

Teresa er sykepleier og jobber på et alders- og sykehjem. Hun liker både kollegaene og arbeidet, men hun vil gjerne ha mer tid til beboerne. Tid og respekt er viktig, synes hun. Beboerne er gamle og trenger mye hjelp, men hun vil behandle dem som voksne mennesker, ikke som barn. Klokka to er det middag på sykehjemmet. Da deler Teresa ut medisiner og snakker med så mange som mulig. Noen vil gjerne ha litt trøst. Andre er i godt humør og forteller mange morsomme historier om livet før i tida. Teresa har arbeidet på sykehjemmet i fire år, og hun vil ikke bytte jobb med noen.

UTTALE

Vi skriver	Vi sier
regning	*reinin*
verksted	*værkste* eller *værksted*
voksne	*våksne*

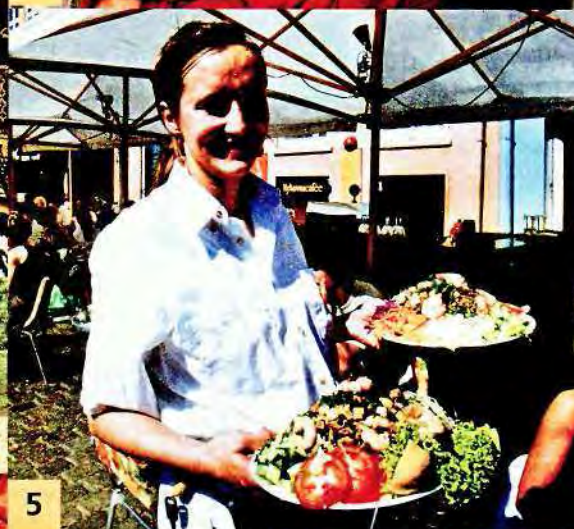
Noen yrker

1

2

3

4

5

6

- Hva gjør de?
- Hvor arbeider de?
- Har de en morsom, kjedelig, tung eller lett jobb? Tjener de bra eller dårlig, tror dere?

Husarbeid i Norge

I 1970 brukte kvinner 4 timer og 15 minutter hver dag på å lage mat, rydde og vaske hus og klær. I dag bruker de 2 timer. I 1970 brukte menn 1/2 time hver dag på husarbeid. I dag bruker de 50 minutter.

Arbeid med lønn

Teresa og John er *arbeidstakere.* De får lønn (betaling for arbeidet) en gang i måneden.
John har fast *arbeidstid.* Han jobber fra 8.00 til 16.00 hver dag, unntatt lørdag og søndag.
Teresa har *skiftarbeid.* Noen dager jobber hun om morgenen og om formiddagen, andre ganger jobber hun om ettermiddagen eller om natta.

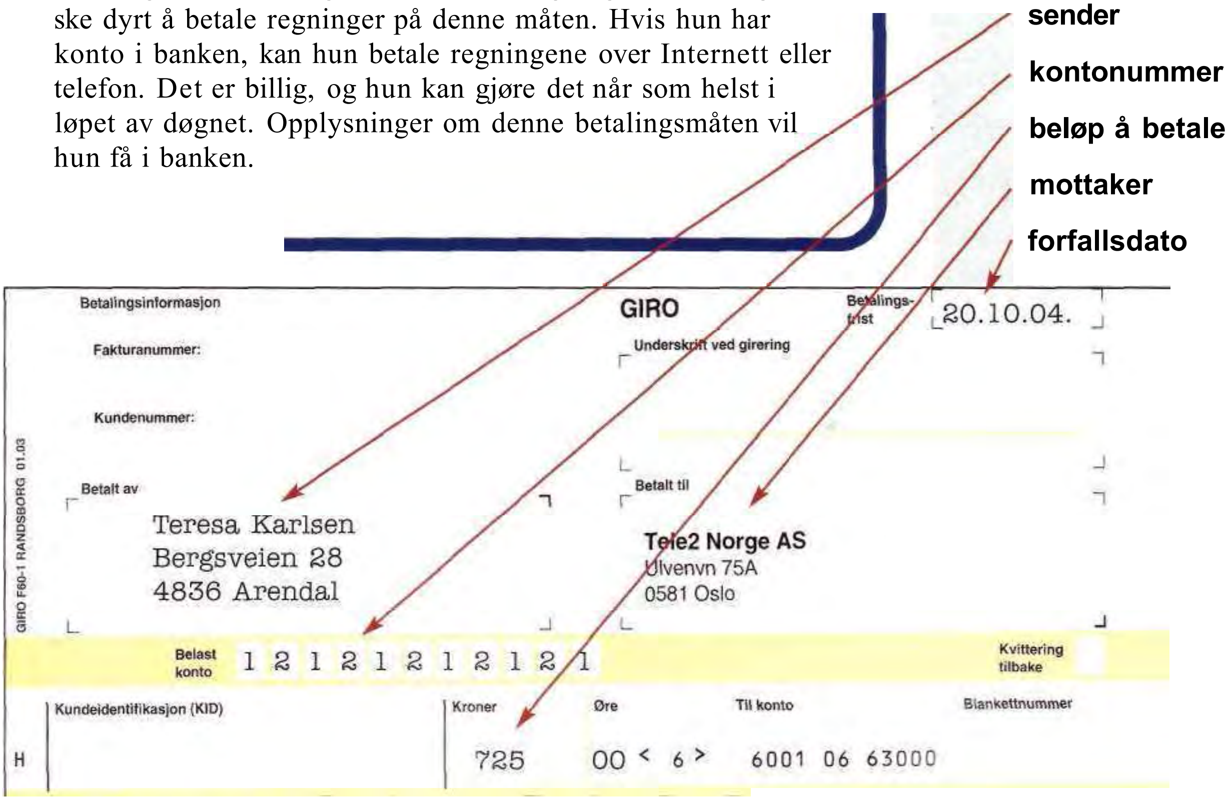

Husarbeid
- Hva slags husarbeid gjør kvinner i ditt land?
- Hva slags husarbeid gjør menn?
- Hvor lang tid bruker kvinner og menn på husarbeidet?

Arbeid ute
- Hvor lang er en vanlig arbeidsdag i ditt land?
- Når begynner man om morgenen?
- Når slutter man om kvelden?
- Når har man pause?

Å betale regninger i bank

Teresa går i banken og betaler telefonregningen. Det er ganske dyrt å betale regninger på denne måten. Hvis hun har konto i banken, kan hun betale regningene over Internett eller telefon. Det er billig, og hun kan gjøre det når som helst i løpet av døgnet. Opplysninger om denne betalingsmåten vil hun få i banken.

GRAMMATIKK

Verb - perfektum

	infinitiv	presens	preteritum	perfektum
Gruppe 1 (-**et**)	å rydde å vaske	rydder vasker	ryddet vasket	har ryddet har vasket
Gruppe 2 (-**te**) NB! NB!	å betale å glemme å fortelle å spørre	betaler glemmer forteller spør	betalte glemte fortalte spurte	har betalt har glemt har fortalt har sp**u**rt
Gruppe 3 (-**de**) NB!	å leve å prøve å gjøre	lever prøver gjør	levde prøvde gjorde	har levd har prøvd har gj**ort**
Gruppe 4 **(-dde)** NB!	å bo å snø å ha	bor snør har	bodde snødde hadde	har bodd har snødd har ha**tt**
Uregelmessige verb	å være å gå å si	er går sier	var gikk sa	har vært har gått har sagt

Perfektum forteller at noe skjedde i fortida, men ikke **når** det skjedde.
Ofte er vi interessert i **resultatet:**

Hun har vasket leiligheten. (Resultat: Leiligheten er ren.)
De har glemt telefonregningen. (Resultat: De må betale den nå.)

Perfektum kan også fortelle om noe som begynte i fortida, og som fremdeles *holder på:*

Hun har arbeidet på sykehjemmet i fire år. (Hun arbeider der nå også.)
Han har alltid vært interessert i mekanikk. (Han er interessert i det nå også.)

Hvis vi vil fortelle *når* noe skjedde, bruker vi **preteritum** (se side 79):

Hun har vasket gulvet.	Når gjorde hun det?	Hun vasket det	**i** går.
De har bodd her i mange år.	Når kom de hit?	De kom hit	**for ti år siden.**

Se side **173**

Tid: for - siden, i, om

Han var på ferie **for** to uker **siden.**

Han skal ut og spise **om** tre timer.

Han har arbeidet **i** sju timer.

- Når kom du hit?	- Jeg kom hit **for** to år **siden.**
- Når var de på ferie?	- De var på ferie **for** tre uker **siden.**
- Hvor lenge har du jobbet i dag?	- Jeg har jobbet **i** tre timer.
- Hvor lenge har han bodd her?	- Han har bodd her **i** to år.
- Når skal du reise?	- Jeg skal reise **om** en måned.
- Når skal vi spise middag?	- Vi spiser **om** en halv time.

Eieforhold

	Genitiv	**Uttrykk med preposisjon**
John er gift.	**Johns kone** heter Teresa.	**Kona til John** heter Teresa.
Teresa har en leilighet.	**Teresas leilighet** er ren.	**Leiligheten til Teresa** er ren.

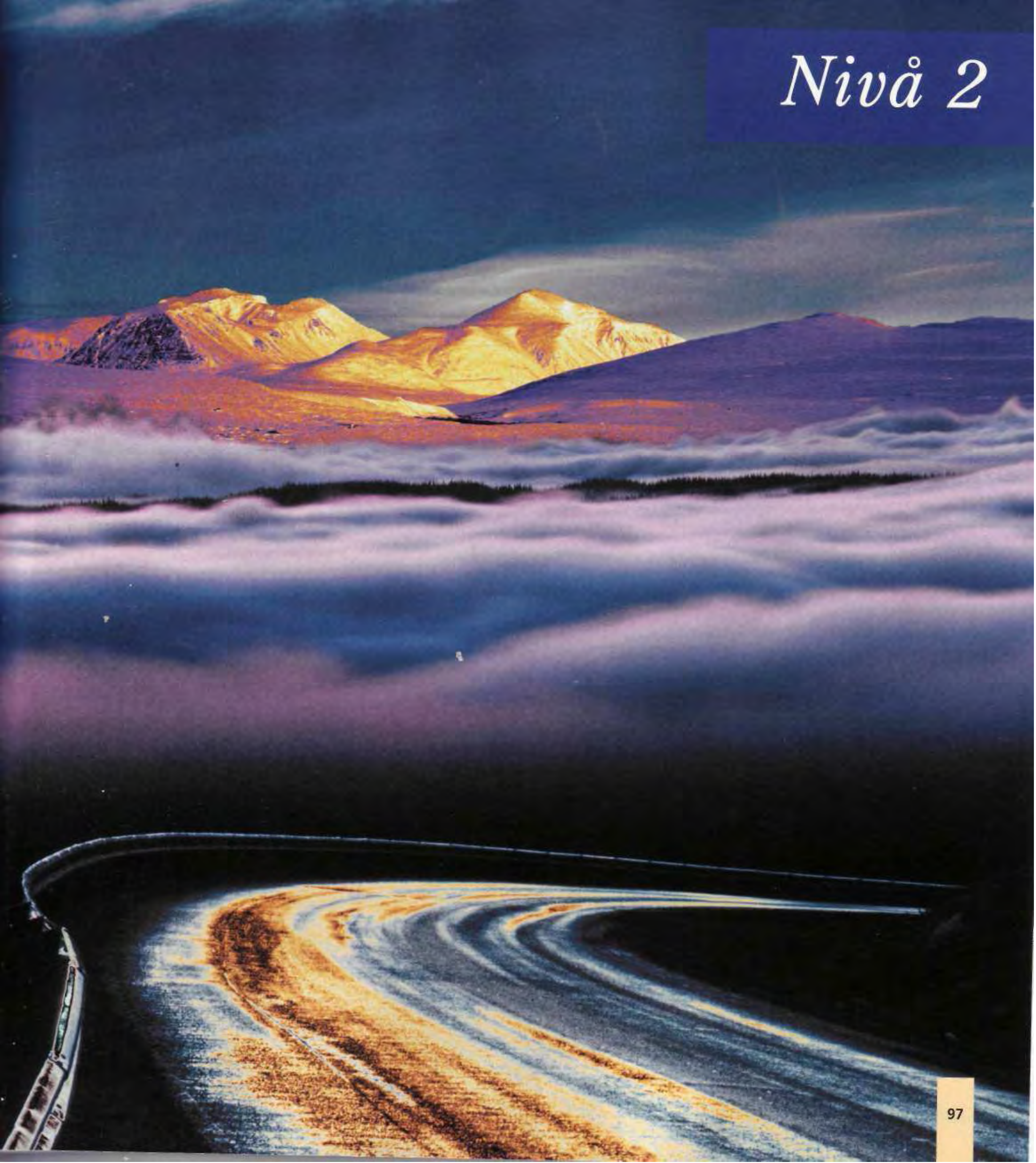
Genitiv: Når vi forteller at substantivet *har* eller *eier* noe, føyer vi til -s.
Husk: Substantivet etter genitiv står i ubestemt form.

UTTRYKK

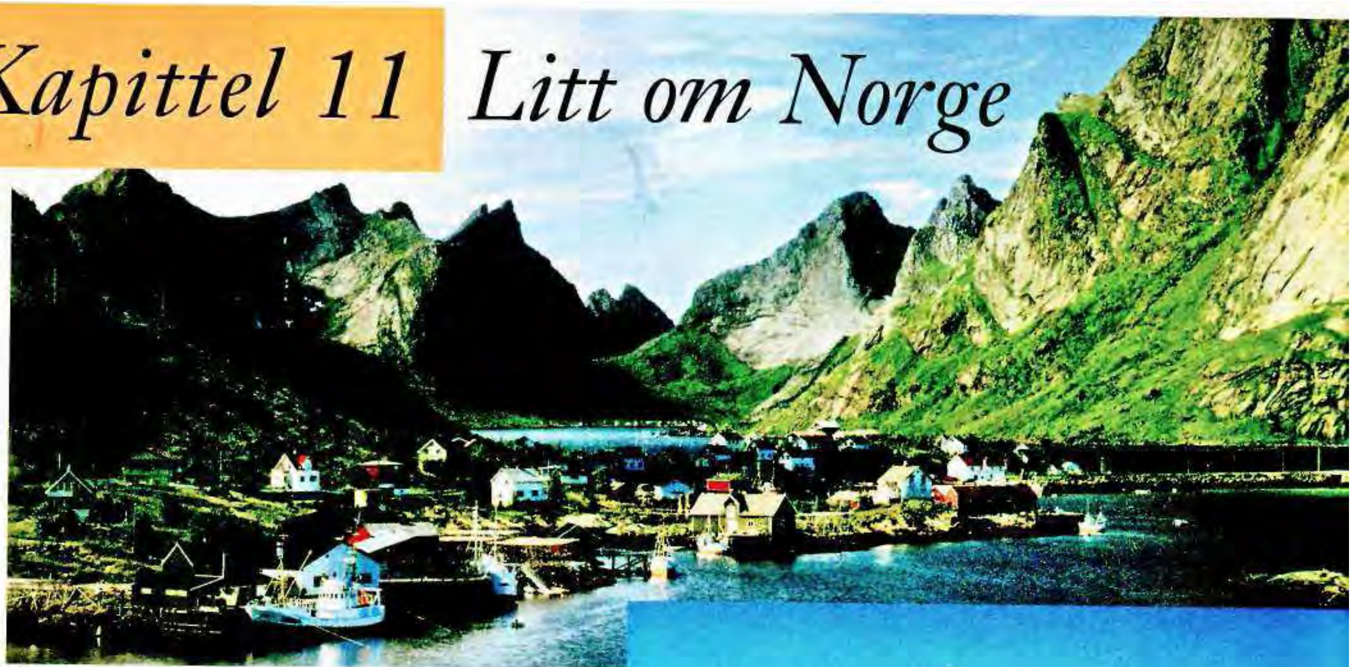
Hva gjør du? Trives du?

- Hva gjør du? Hva arbeider du med?	- Jeg jobber som ...
	- Jeg studerer.
	- Jeg er hjemmeværende. Jeg passer barn og steller huset.
-Trives du her i ... ?	- Ja, jeg liker meg godt her.
	- Det er bra på mange måter, men ...
- Trives du på jobben?	- Ja, veldig bra.
	- Ja, ganske bra.
	- Nei, ikke noe særlig.
- Hva gjør du når du har fri?	- Jeg koser meg. Jeg slapper av.

Nivå 2

Kapittel 11 Litt om Norge

Mange reiser til Nord-Norge for å oppleve naturen.

På Østlandet er det skoger og dyrket mark.

Langs sørlandskysten er det mange hvite hus.

På Vestlandet er det fjorder og fjell.

Norge er langt og smalt

Norge er langt og smalt. Fra nord til sør er det cirka 1752 kilometer. Fra øst til vest er det ikke mer enn 430 kilometer. Ett sted, litt sør for Narvik, er det bare 6 kilometer bredt.

Klimaet og naturen varierer ganske mye. Langs kysten er det mye regn og vind. Inne i landet er det kaldt om vinteren og mye snø. Om sommeren kan det være tørt og varmt i innlandet.

Det er mange øyer, fjorder og fjell her i landet, og det er også store skoger. Men vi har lite dyrket mark. Faktisk er cirka 25 % av Norge skog. Bare cirka 3 % er dyrket mark.

Naturen kan være flott, særlig på Vestlandet og i Nord-Norge, og det kommer mange turister hit for å oppleve naturen. På Vestlandet er det mange lange fjorder og høye, bratte fjell. I Nord-Norge kan man se midnattssola. Om sommeren er det lyst både natt og dag, og i pent vær kan man se sola midt på natta.

Langs sørlandskysten er det ikke så høye fjell, men massevis av små øyer og små fjorder. Langs kysten ligger det hvite trehus. Det er veldig populært å ha hytte på Sørlandet og være der i sommerferien. Mange nordmenn har også hytte på fjellet. Der kan de være i feriene både om sommeren og om vinteren.

- Hvor bor dere nå?
- Hvor har dere vært?
- Hvordan er naturen der dere bor?

Landsdeler

Man kan dele landet inn i fem landsdeler:

Nord-Norge, Midt-Norge, Vestlandet, Sørlandet og Østlandet.

Fylker

Norge er delt inn i 19 fylker.

I Nord-Norge:	Finnmark, Troms, Nordland
I Midt-Norge:	Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag
På Vestlandet:	Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland
På Sørlandet:'	Vest-Agder, Aust-Agder
På Østlandet:	Telemark, Vestfold, Østfold, Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo

Fylkene er delt inn i kommuner. Det er over 400 kommuner her i landet.

RED OG ROVER

Hva liker du best der du bor?

Nils-Arne, Tromsø:

Spor 41

Jeg liker de lange dagene og de lyse nettene i juni og juli. Da blir det aldri helt mørkt, og den nordnorske naturen er fantastisk. Jeg liker ikke så godt den mørke vinteren. Det kan være flott her om vinteren også, men vinteren er for lang, og de mørke dagene gjør meg noen ganger trist.

Ingvild, Bergen:

Spor 42

Bergen er en hyggelig by! De gamle husene er sjarmerende, og det er mange koselige utesteder her. Jeg liker også den flotte naturen på Vestlandet, de høye fjellene og de lange fjordene. Det er ikke så mye snø her, men litt utenfor byen kan jeg ofte gå på ski om vinteren.

Hva vil folk se her i landet?

Turiststeder	Antall besøkende i 2003
Holmenkollen	604 436
Kristiansand dyrepark	451 688
Hadeland Glassverk	395 000
Fløibanen	364 616
Flåmsbanen	352 978
Gamlebyen i Fredrikstad	340 000
Vikingskiphuset	292 380
Hunderfossen Familiepark	267 500
Nidaros domkirke	251 040
Lysgårdbakkene Hoppanlegg	217 305
Telemark Sommarland, Bø	197 500
Nasjonalgalleriet	187 176
Nordkapphallen	183 837

- Har dere vært noen av disse stedene?
- Har dere hørt om dem? Hvor ligger de?

GODT Å VITE

Noen tall

Norge har litt over 4,5 millioner innbyggere og er nesten 387 000 km^2 stort. Det bor ca. 11,7 personer per kvadratkilometer. Hovedstaden er Oslo med ca. 517 000 innbyggere.

Bergen har omtrent 235 000 og Trondheim nesten 153 000. Deretter kommer Stavanger med omtrent 111 000 innbyggere og Kristiansand med litt over 74 000.1 Drammen bor det omtrent 57 000 mennesker (i 2004). Litt over 10 % av befolkningen bor i Nord-Norge. Nesten halvparten bor på Østlandet.

Hva lever vi av her i landet?

Vi har bare ca. 3 % dyrket mark her i landet og ikke så mye jordbruk. Vi må importere korn til mat, og vi importerer også mye frukt og grønnsaker.

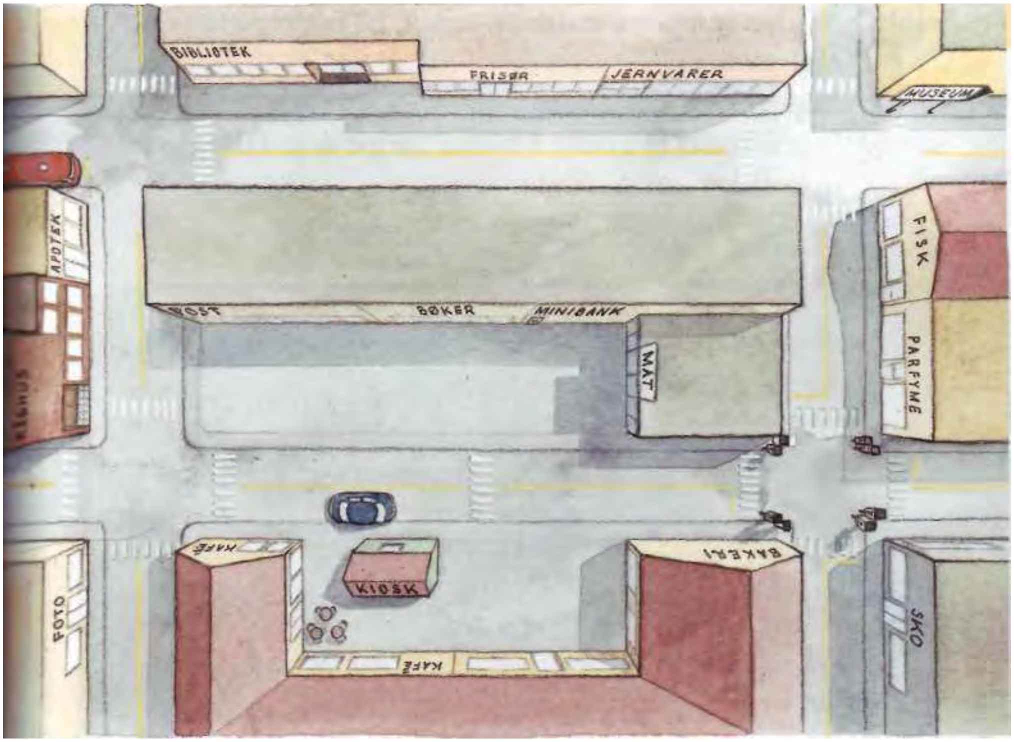
Fisk og tømmer har vi eksportert i mange hundre år. Fra omtrent 1970 har olje og gass vært veldig viktig for norsk økonomi. Vi eksporterer også metallprodukter.

Spor 43

Unnskyld, hvor ligger... ?

Salim jobber i en kiosk midt på torget i Strandby. Mange mennesker kjøper aviser og sjokolade hos ham, men mange kommer til kiosken bare for å spørre ham om veien. Noen synes at de må kjøpe en avis eller en sjokolade før de spør.

Turist: Unnskyld, men vet du hvor museet ligger?
Salim: Det ligger cirka en kilometer utenfor byen. Du kjører rett fram og tar til venstre i lyskrysset. Så tar du første vei til høyre. Der er det et skilt. Det er lett å finne.

Turist: Første vei til venstre, og så første til høyre. Takk skal du ha.
Salim: Bare hyggelig.
Turist: Har du kart? Jeg trenger et kart over området her.
Salim: Nei, dessverre, kart har jeg ikke. Du kan prøve i bokhandelen. Den ligger på den andre siden av torget, ved siden av postkontoret.
Turist: A ja, der ser jeg den. Takk skal du ha. Forresten, er det en bank her?
Salim: Bare en minibank. Den ligger utenfor matbutikken, til høyre for bokhandelen.
Turist: Fint, takk for hjelpen.
Salim: Bare hyggelig.

Turist: En liten melkesjokolade, takk.
Salim: Vær så god.
Turist: Forresten, kanskje du kan hjelpe meg. Stopper ikke bussen her i nærheten?

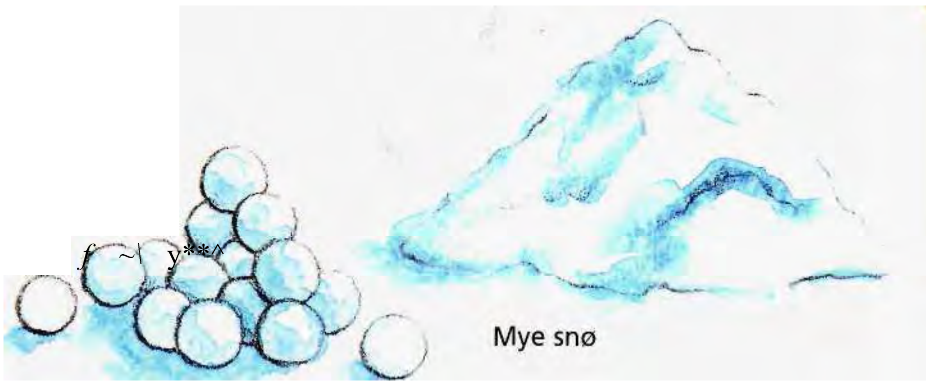
Salim: Jo, den stopper utenfor apoteket, på høyre side av rådhuset.
Turist: Mange takk skal du ha.
Salim: Ingen årsak, hyggelig å kunne hjelpe deg. Ikke glem sjokoladen din. Vær så god.
Turist: A, takk skal du ha. Mange takk.

GRAMMATIKK

Mange / Mye

Mange	Mye
byer	vind
øyer	regn
fjorder	pen natur

Mange snøballer

Vi bruker mange foran ord i flertall.
Vi bruker mye foran ord i entall. Ordene forteller om noe vi ikke teller.

Preposisjoner

i Nord-Norge	på Sørlandet
i Sør-Norge	på Vestlandet
i Midt-Norge	på Østlandet
i Trøndelag	

Adjektiv

Vi har en fin natur. Turister kommer for å se på den fine naturen.

	Hankjønn	**Hunkjønn**	**Intetkjønn**	**Flertall**
Ubestemt form:	en stor by	ei stor elv	et stort fjell	store byer
Bestemt form:	**den store** byen	**den store** elva	**det store** fjellet	**de store** byene

Når adjektivet står foran et substantiv i bestemt form, ender det på -e. Foran adjektivet får vi en artikkel: **den** i hankjønn og hunkjønn, **det** i intetkjønn og **de** i flertall.

UTTRYKK

Spørre om veien

- Unnskyld, hvor ligger museet?
- Unnskyld, kan du si meg hvor museet ligger?
- Unnskyld, vet du hvor museet ligger?

Takke

- Takk for hjelpen! - Bare hyggelig!
- Ingen årsak!

Plassering

Bussen stopper **i nærheten av** apoteket.
Banken er **ved siden av** matbutikken.
Bokhandelen ligger **til høyre for** postkontoret.
Postkontoret ligger **til venstre for** bokhandelen.
Banken ligger **mellom** matbutikken og bokhandelen.

Butikken ligger **på høyre side** av gata.
Moss ligger **sør for** Oslo.
Trondheim ligger **nord for** Bergen.

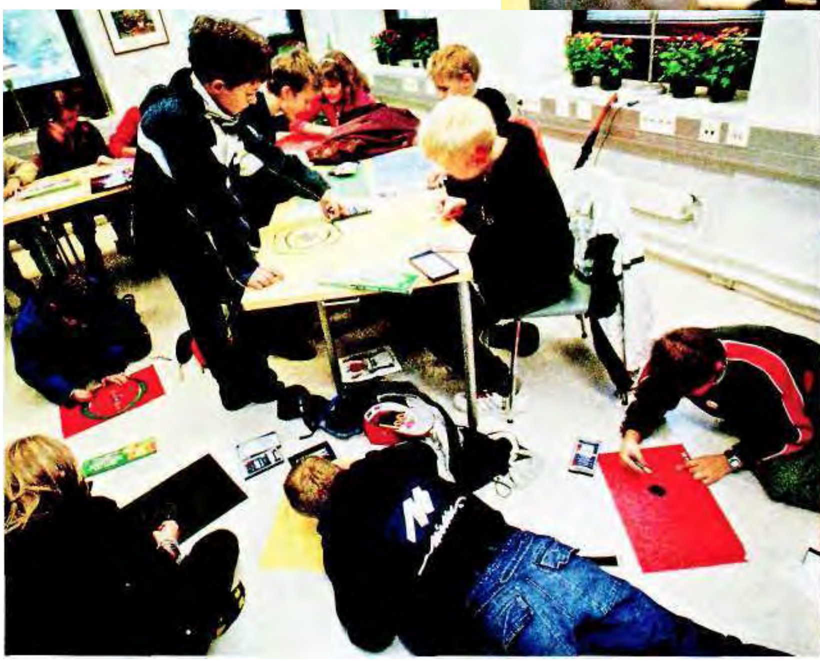
Retning

Kjør **til høyre** i veikrysset.
Du må ta første vei **til venstre.**

Kapittel 12 Skolen

- Se på bildene.
- Hva gjør elevene på bildene?
- Hvilken klasse går de i, tror dere?
- Hvilket klasserom ser hyggeligst ut?
- Hvordan så klasserommet ut da du gikk på skolen?
- Hvor mange elever var det i klassen?
- Hvordan var lærerne? Var de snille eller var de strenge?

Marek skal på skolen

Spor 44

Anna: Nå må du skynde deg! Hvis du ikke går nå, kommer du for sent.

Marek: Nå løper jeg. Jeg kommer for sent fordi du ikke vekket meg tidlig nok.

Anna: Hva? I morges vekket jeg deg tre ganger. Har du husket matpakke?

Marek: Ja, men har du skrevet under på lappen fra læreren?

Anna: Hvilken lapp?

Marek: Om konferansetime. Her er den.

Anna (leser): «Til Mareks foreldre. Velkommen til konferansetime i klasserommet torsdag 21.11. klokka 18.00.» Det er allerede onsdag i dag. Hvorfor har jeg ikke fått beskjed før?

Marek: Jeg har glemt det. Lappen har ligget i sekken. Du *må* gå! Det er viktig at foreldrene kommer, sier læreren.

Anna: Ja, jeg skal gå. Hvor er klasserommet ditt?

Marek: Det ligger i tredje etasje.

Marek forteller

Spor 45

Jeg heter Marek og går i tiende klasse. Jeg går på skolen hver dag, unntatt lørdag og søndag. Da har jeg fri og kan sove så lenge jeg vil. Jeg liker skolen, men jeg liker ikke alle fagene. Matte er vanskelig, og jeg får alltid dårlige karakterer. Mattelæreren sier at jeg ikke jobber hardt nok. Han er kjempestreng. I engelsk gjør jeg det ganske bra, men favorittfaget mitt er kroppsøving eller gym, som jeg sier. Jeg vil gjerne ha gym hver dag.

I friminuttene spiller vi fotball. Jeg spiller fotball om kvelden også. Vi har trening to ganger i uka, fra kvart over seks til kvart på åtte om kvelden, og så har vi kamper i helgene. Mamma sier at jeg er for mye ute, og at jeg gjør for lite skolearbeid. Men det sier kanskje alle mødre?

Timeplan for 10B

Time	Mandag	**Tirsdag**	**Onsdag**	**Torsdag**	**Fredag**
1 08.00-08.45	Kropps-øving (KØ)	Engelsk	Musikk	Norsk/ Noa	
2 08.50-09.35	KØ	Norsk/Noa	Engelsk	TV	Norsk/Noa
3 09.40-10.20	Engelsk	Norsk/Noa	Krl	TV	Matematikk
4 10.35-11.20	Krl	Samfunnsfag		Nm	Prosjekt Samfunnsfag
5 11.50-12.35	Norsk/Noa	Natur og miljø (Nm)	Matematikk	Prosjekt	Kunst og håndverk
6 12.40-13.25	Samfunnsfag	Matematikk	Samfunnsfag		Prosjekt Kunst og h.
7 13.35-14.20	Matematikk	Tilvalgs-fag (TV)	Prosjekt		

Noa, prosjekt og tilvalgsfag: Se under *Godt å vite.*
Krl: Se side 110.

Spor 46

Konferansetime

Læreren: Du er mora til Marek, ikke sant? Velkommen!
Anna: Mange takk.
Læreren: Det går bra med Marek på skolen.
Anna: Gjør det? Så fint.
Læreren: Han har gode karakterer i engelsk og samfunnsfag, men han strever litt med matematikk.
Anna: Mm. Han liker ikke matte, sier han.
Læreren: Nei, men han må prøve å jobbe med matte hjemme. Kan du hjelpe ham?
Anna: Jeg skal forsøke.
Læreren: Marek er aktiv i timene, og jeg ser at han har mange kamerater. Men han glemmer ofte å gjøre leksene og å ta med seg bøkene.

Anna: Det har han ikke sagt til meg.
Læreren: Han må gjøre leksene hver dag. Ellers kan han få nedsatt karakter i orden og oppførsel.
Anna: Hva? Nedsatt karakter? Nå skal jeg snakke alvorlig med ham.

Sammendrag

Det er konferansetime, og mora til Marek snakker med læreren. Læreren sier at Marek er flink på skolen, særlig i engelsk og samfunnsfag, men han har ikke så gode karakterer i matematikk. Marek er en aktiv elev, men han glemmer ofte å gjøre leksene. Derfor kan han få nedsatt karakter i orden og oppførsel. Mareks mor lover at hun skal snakke med ham.

Han glemmer å gjøre leksene.

Foreldremøte og klassekontakt

I grunnskolen skal alle elevene lære om kristendom og andre religioner og om livssyn.

KRL (kristendomskunnskap med religions- og livssyns-orientering) er et obligatorisk fag. Alle elevene skal lære om kristendom, men de trenger ikke å bli med på kirkebesøk hvis de eller foreldrene ikke vil.

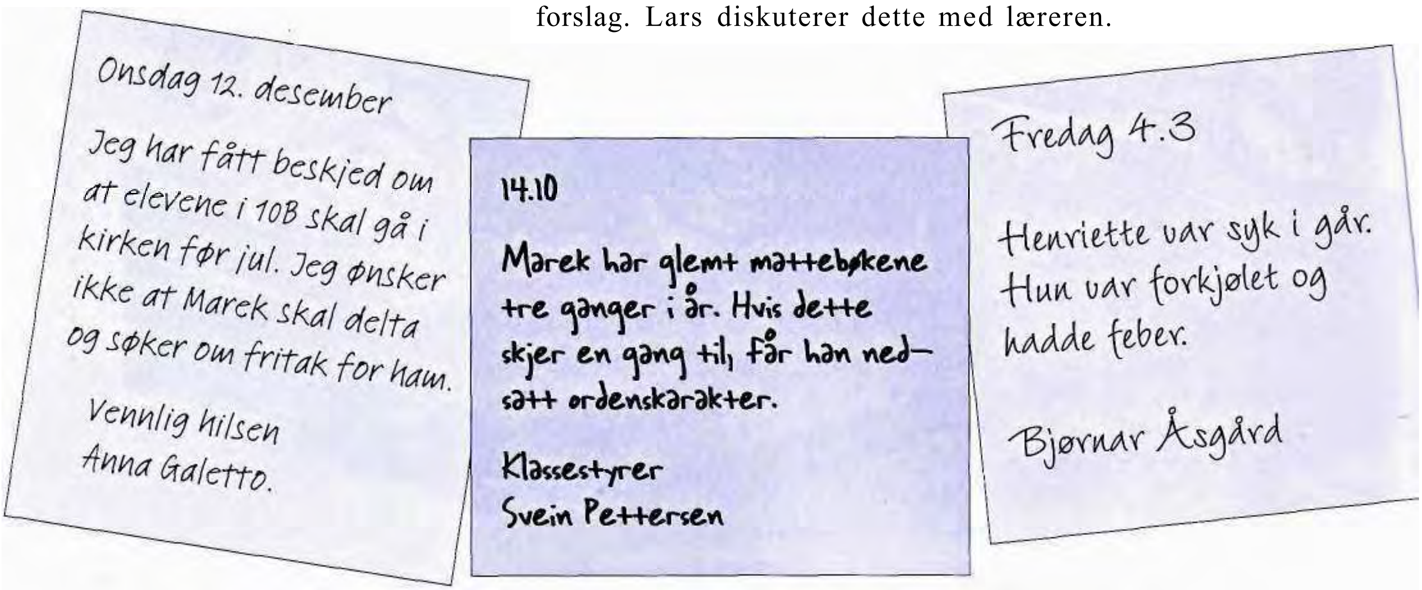
Foreldrene kan søke om fritak. De skriver en melding til skolen eller krysser av på et skjema. Skjemaet får de av skolen.

Telefonen ringer.

Spor 47

Anna: Hallo!
Lars: Kan jeg få snakke med Anna Galetto?
Anna: Ja, det er meg.
Lars: Hei! Dette er Lars Bø, klassekontakten i 10B. Vi skal ha foreldremøte i neste uke og trenger noen som kan bake ei kake. Har du tid, tror du?
Anna: Det går bra.
Lars: Tusen takk. Foreldrene til Emma tar også med seg kake.
Anna: En annen ting: Kan du ta opp en sak med læreren før møtet?
Lars: Ja, hva da?
Anna: Marek sier at elevene skal i kirken før jul, men jeg lurer på om klassen kan gjøre noe annet i stedet. Kan vi diskutere det på møtet?
Lars: Selvfølgelig. Jeg skal gi beskjed til læreren.

Foreldrene har valgt Lars Bø til klassekontakt i 10B. Han skal hjelpe læreren med foreldremøter og arrangementer for elevene. Foreldrene kan snakke med Lars når de har et spørsmål eller et forslag. Lars diskuterer dette med læreren.

Onsdag 12. desember

Jeg har fått beskjed om at elevene i 10B skal gå i kirken før jul. Jeg ønsker ikke at Marek skal delta og søker om fritak for ham.

Vennlig hilsen
Anna Galetto.

14.10

Marek har glemt mattebøkene tre ganger i år. Hvis dette skjer en gang til, får han nedsatt ordenskarakter.

Klassestyrer
Svein Pettersen

Fredag 4.3

Henriette var syk i går. Hun var forkjølet og hadde feber.

Bjørnar Åsgård

Skolen i Norge

Obligatorisk skole

Grunnskolen
Barneskolen:
Elevene går på barneskolen i sju år. De begynner på skolen det året de fyller seks år. Elevene begynner med engelsk i andre klasse. Elever som ikke har norsk som *morsmål,* kan få opplæring i *norsk som andrespråk (Noa).* Dette bestemmer foreldrene sammen med læreren.

Ungdomsskolen:
Attende, niende og tiende klasse kaller vi ungdomsskolen. Fra åttende klasse har elevene *tilvalgsfag.* De kan velge mellom språk som fransk, tysk og også spansk på mange skoler. Noen steder kan de velge morsmålet sitt. Tilvalgsfaget kan også være et praktisk arbeid, slik som miljøarbeid på skolen. Elevene har også *prosjektarbeid.* Da skal de jobbe med ulike fagprosjekter og temaarbeid.

Det er *gratis* å gå på skolen. Elevene betaler ingenting. Bøkene er også gratis. Det *er foreldremøter* to ganger i året. Læreren møter foreldrene, og de snakker sammen i en stor gruppe.

Det er også *konferansetime* eller *foreldresamtale* to ganger i året. Da snakker foreldrene med læreren alene. Når elevene har blitt 12 år, kan de også være med. Det er viktig at foreldrene kommer på møtene på skolen.

Frivillig skole

Videregående skole
Elevene går på videregående skole i tre eller fire år. Det er gratis å gå på skolen, men elevene må kjøpe alle skolebøkene. Nesten alle (95 %) fortsetter på videregående skole etter grunnskolen.

Høyere utdanning
Etter videregående skole fortsetter mange på *universiteter* og *høyskoler.* Hvis du har gått på skole i et annet land, må man vurdere om utdannelsen din er på nivå med videregående her i landet. Du kan få informasjon på Samordna opptak. Adressen på nettet er www.samordnaopptak.no.

Hvis du vil ha en generell vurdering av utdannelsen, kan du kontakte NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen). Det kan du lese mer om på www.nokut.no.

Skolefritidsordningen (SFO)

På mange skoler kan barna være på skolen før og etter skoletid. Dette tilbudet kaller man *skolefritidsordning* (SFO). Det er alltid noen voksne som passer på dem. Barna kan leke ute og inne, gjøre lekser og spise mat der. I dag er fritidsordningen ganske dyr, men prisene varierer. Skolen sender brev hjem til foreldrene med informasjon om SFO.

Voksenopplæring

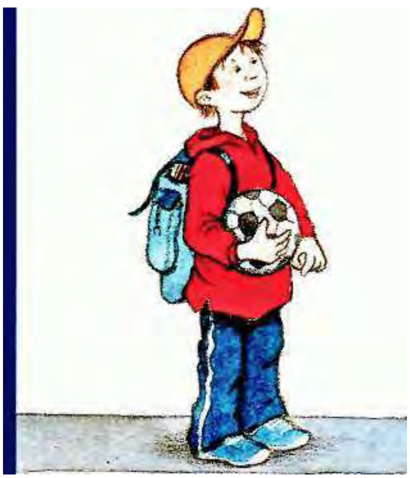
Voksne som ikke har grunnskole, har rett til opplæring. De kan få opplæring i blant annet norsk, matematikk, engelsk og samfunnsfag. Kommunen har ansvar for at alle får et slikt tilbud. Det finnes også videregående skoler for voksne.

Videregående skole

Ungdomsskolen: 8.-10. klasse

Barneskolen: 1.-7. klasse

GRAMMATIKK

Helsetninger og leddsetninger

Helsetning:	Helsetning:	
Læreren sier det.	Læreren sier	at Marek er flink.
		at Marek er flink
		Leddsetning

Helsetning

En helsetning er en selvstendig enhet.
På plass 1 kan man ha forskjellige ledd. På plass 2 kommer (første del av) verbet.

Ordstilling

Plass 1	Verb 1	Subjekt	Adverb	Verb 2	Objekt/adverb
Han	har		alltid	likt seg	på skolen.
I friminuttene	spiller	vi			fotball.
Hvorfor	har	jeg	ikke	fått	beskjed?
	Har	du		husket	matpakke?

Leddsetning

En leddsetning er **et ledd** i eller **en del** av en helsetning.
Leddsetningen begynner med en subjunksjon (for eksempel: **at, hvis, fordi**).
Etterpå kommer subjektet. Adverb som **ikke, alltid** og **aldri** kommer foran verbene i leddsetningen.

Leddsetningen kan stå først eller sist i en helsetning. Når den står først, setter vi komma etter den.

Ordstilling

	Subjunksjon	Subjekt	Adverb	Verbene	Objekt/adverb
(Han sier)	at	han	alltid	har fått	dårlige karakterer.
(Jeg kommer for sent)	fordi	du	ikke	vekket	meg.
	Hvis	du	ikke	går	nå, ...

Se side **161**

UTTRYKK

I telefonen

Telefonen ringer hos Anna.

Hun sier:	Mannen i telefonen sier:
- Hallo!	
Eller: - Hallo! Det er Anna.	
Eller: - Anna Galetto, vær så god.	- Hei. Det er Lars.
	Eller: - Hei. Dette er Lars Bø. Kan jeg få snakke med Marek?
- Ja, et øyeblikk.	
- Dessverre. Han er ikke hjemme.	

Uttrykk med preposisjoner
Han går **på** skolen.
Han går **i** tiende klasse.
Han er aktiv **i** timene.
Han spiller fotball **i** friminuttet.
Han har gode karakterer **i** engelsk.
Han strever **med** matematikk.

Hun *skriver under på* et papir / et skjema.	Hun *undertegner* et papir / et skjema.
Hun vil *ta opp* en sak.	Hun vil diskutere en sak.
Hun vil *søke om fritak for* sønnen.	Hun vil ikke at sønnen skal være med.

Kapittel 13 Familie og samliv

Familiebilder

Spor 48

Fru Berg:	Du har mange bilder. Er det besteforeldrene dine?
Johanna:	Ja, det er farmor og farfar. Farfar døde for ti år siden, men farmor lever. Hun heter Marie og blir 80 år snart.
Fru Berg:	80 år? Skal dere feire dagen?
Johanna:	Selvfølgelig. Vi skal ha en stor fest. Hun har mange barnebarn og oldebarn.
Fru Berg:	Er det mannen din?
lohanna:	Nei, det er broren min Oscar og kona hans. De er skilt, men broren min har en ny kjæreste nå. De bor sammen.
Fru Berg:	Bor de sammen? Er de ikke gift?
Johanna:	Nei, de er samboere, men de skal kanskje gifte seg til sommeren.
Fru Berg:	Og her er to pene jenter. Er det dine barn?
Johanna:	Ja. De heter Liv og Helga. De er tvillinger.
Fru Berg:	Det kan jeg se. De er veldig like. Og hvem er det? Er det deg?
Johanna:	Meg? Nei, det er mora mi.
Fru Berg:	Åh. Unnskyld meg!
Johanna:	Det er i orden. Vi er veldig like.

Familien til Helga og Liv

oldeforeldre

farfar **farmor** **besteforeldre** **morfar** **mormor**

far **foreldre** **mor**

Sammendrag

Johanna har fått en ny nabo som heter fru Berg. Hun besøker Johanna og ser på familiebilder. Johanna forteller om farmora si som blir 80 år. Hun forteller også om broren sin som er skilt. Han heter Oscar. Han bor nå sammen med en ny kjæreste, og de skal kanskje gifte seg til sommeren. Johanna har to døtre som heter Helga og Liv. De er tvillinger.

Familien til Marie

Marie

barn

barnebarn

oldebarn

Et langt liv

Spor 4

Marie forteller:
I går ble jeg 80 år. 80 år! Jeg kan nesten ikke tro det. Tida har gått så fort. Jeg giftet meg ung, bare 19 år gammel. Mannen min. Peder, arbeidet på fabrikk. Han laget møbler. Det var vanskelig å finne et sted å bo, men vi fant et lite hus til slutt.

Jeg var så glad i Peder. Han var alltid positiv og i godt humør.

«Det ordner seg,» sa han bestandig. Han hadde rett. Alt ordnet seg. Vi fikk fem barn, tre gutter og to jenter. Det var mye å gjøre, men jeg var ung, sterk og forelsket.

Nå er jeg gammel og ikke så sterk lenger. Jeg savner Peder. Han døde for ti år siden, og jeg tenker på ham hver dag.

I går kom familien på besøk, både barn, barnebarn og oldebarn. De laget en stor bursdagsfest med deilig mat og taler. Helga, et av oldebarna mine, holdt en fin tale.

<<Du har alltid tid, oldemor,» sa hun. «Du har tid til å prate med oss og til å høre på oss. Vi er glad i deg. Gratulerer med dagen!» Hun sa også noe annet: «Jeg tror du har levd et rikt liv, oldemor.» Hun har rett. Jeg føler meg rik. Jeg har hatt et langt og godt liv. Nå er jeg trøtt, men jeg har mange gode minner.

Livet er godt med en hyggelig bestemor.

Noen i familien har fødselsdag. Hvordan kan vi feire dagen?

Vi kan sende et kort.
Vi kan gi en presang.
Vi kan be mange gjester.
Vi kan lage ei kake.

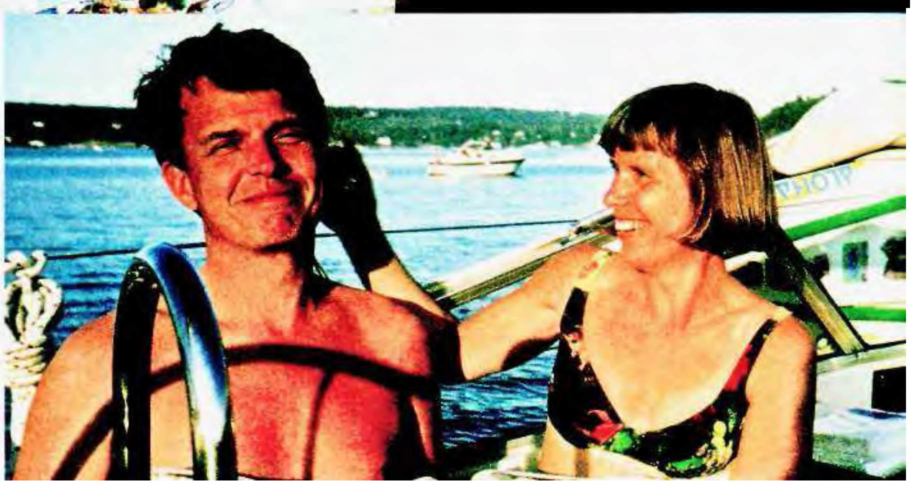
Vi kan gratulere.
Vi kan servere frokost på senga.
Vi kan sende invitasjoner.
Vi kan holde en tale.

Vi kan si «gratulerer med dagen».
Vi kan holde et selskap.
Vi kan lage god mat.
Vi kan gå på restaurant.

Noen å være glad i.

Invitasjoner og takkekort

Hei Carina
Vil du komme i
BURSDAGSSELSKAPET
mitt
Torsdag, den 12.1.
kl. 18.00?
Selskapet vil nok vare til
kl. 20.00.
Hilsen Marius
Adresse: Solveien 9
Ring 735216 og si om
du kommer.

Innbydelse
til Kyoko Peroni

Jill Marie og Robert har den glede å innby
til bryllup lørdag, den 21.10. kl. 19.00.

Adresse: Fjord restaurant, Fjordveien 4

Vielsen foregår i Østby kirke
kl 12.00.

S.U. innen 1.10.

Anne-Kristin og Ove

Nå har vi lyst å lage en
liten fest hjemme hos
oss lørdag 3. april,
klokka 19.00.
Håper dere kan
komme.

Hilsen Eva og Jan

Kjære Svein-Erik

Tusen takk for de vakre
lysestakene jeg fikk til min
70-årsdag. De står på bordet
i stua.

Hjertelig hilsen
tante Gunvor

Om foreldre og barn

Hodja er en kjent figur i tyrkiske eventyr og historier.
Her er en av historiene:

Hodja og dattera hans

Spor 50

Hodja ropte på dattera si:

-Ta disse krukkene og fyll dem med vann, men kom fort tilbake.

Dattera hans hentet krukkene, men da ga Hodja henne en ørefik og sa:

- Pass godt på slik at du ikke knuser krukkene.

Dattera hans begynte å gråte, og folk som så dette, snakket til Hodja:

- Hodja, det du gjør nå, er veldig urettferdig. Hvorfor slår du barnet ditt? Hun har jo ikke knust krukkene ennå?

- Det vet jeg, svarte Hodja, men det er for sent å slå henne når krukkene er knust.

Jeg må advare henne før det går galt, slik at hun kan lære seg å være forsiktig.

Om kjærlighet

Spor 51

Synes du om meg? *(å synes om:* å **like)**

Synes du om meg?
Ja, det gjør jeg.
Får jeg komme til deg?
Ja, det får du.
Er det riktig sikkert?
Ja, det er det.
Hopp sudi rudi rudi rullanlei!

Kjøper du ringen?
Ja, det gjør jeg.
Setter den på fingeren?
Ja, det gjør jeg.
Er det riktig sikkert?
Ja, det er det.
Hopp sudi rudi rudi rullanlei!

Reiser vi til presten?
Ja, det gjør vi.
Gifter oss forresten?
Ja, det gjør vi.
Er det riktig sikkert?
Ja, det er det.
Hopp sudi rudi rudi rullanlei

Gammel norsk vise

GODT Å VITE

Bryllup og ekteskap

Man kan *gifte seg* i kirken eller på et offentlig kontor. De som gifter seg på et offentlig kontor, gifter seg *borgerlig.*

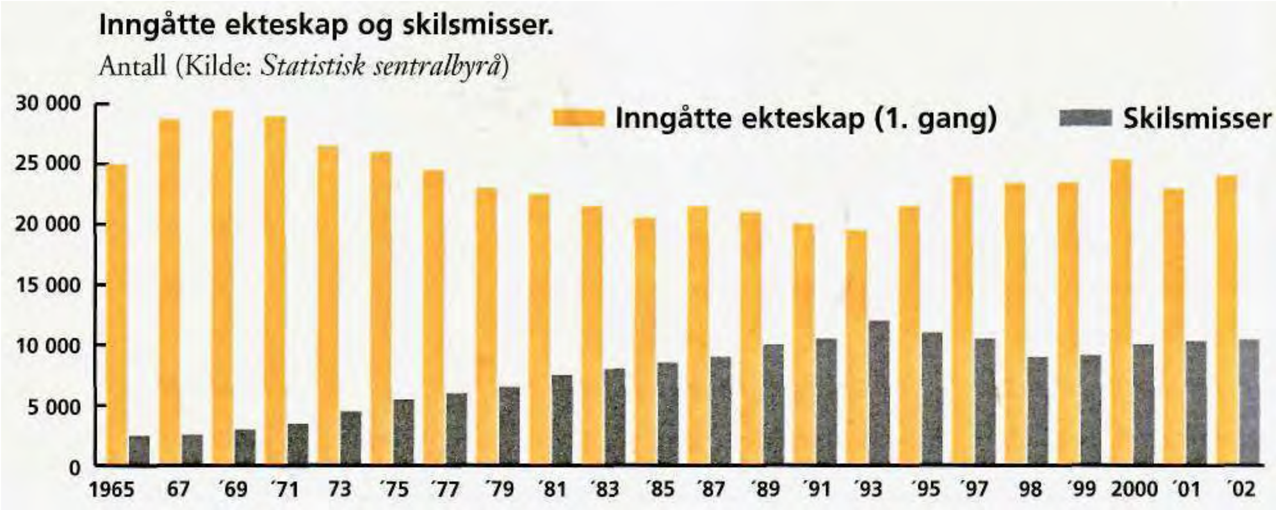
Mannen kaller vi for en *brudgom* og kvinnen for en *brud.* De er et *brudepar.* Etter *bryllupet* er mannen og kvinnen et *ektepar.* De lever i et *ekteskap.*

Noen ektepar lever ikke sammen hele livet. De *skiller* seg. Det er mange *skilsmisser* i Norge i dag.

Noen bor sammen uten å være gift. De er *samboere.*

Når to personer av samme kjønn lever sammen i et ekteskap, kaller vi det for et *partnerskap..*

Andre viktige seremonier

Prinsesse Ingrid Alexandra blir døpt.

Dåp

Etter norsk lov må alle barn få et navn før de er seks måneder. Foreldrene kan ha en navnefest der de inviterer familie og venner. Mange velger å døpe barna sine i kirken. I 2002 ble 77 % av barna døpt i kirken. Foreldrene eller de som bærer barnet til dåpen, forteller hva barnet heter.

Konfirmasjon

Når barna blir døpt, lover Kirken å be for dem og hjelpe dem slik at de kan leve som kristne. Ved konfirmasjonen bekrefter Kirken dette løftet. I 2002 ble 68 % av alle 14-åringer konfirmert i kirken. Ca. 15 % velger en *borgerlig konfirmasjon.* De går på et kurs der de lærer om livssyn og temaer som rasisme og toleranse. Kurset blir avsluttet med en seremoni.

Begravelse

De fleste døde (ca. 95 %) blir begravd på kirkegården eller en gravlund etter en seremoni i kirken. I mange familier har man en liten minnestund etterpå der man inviterer begravelses-gjestene på mat og kaffe.

GRAMMATIKK

Familieord

Noen familieord har en spesiell bøyning i flertall:

ei/en datter	dattera/datteren	**døtre**	**døtrene**
en bror	broren	**brødre**	**brødrene**
ei/en søster	søstera/søsteren	**søstre**	**søstrene**
ei/en mor	mora/moren	**mødre**	**mødrene**
en far	faren	**fedre**	**fedrene**
et barn	barnet	**barn**	**barna**

Sin

Subjekt	Objekt	
Han har en venn.	Jeg snakker med vennen **hans.**	Han snakker med vennen sin.
Hun har en bror.	Jeg snakker med broren **hennes.**	Hun snakker med broren sin.
De har en sønn.	Jeg snakker med sønnen **deres.**	De snakker med sønnen sin.

Når bruker vi *sin* istedenfor *hans, hennes* og *deres}*
Sin bruker vi når subjektet og pronomenet i objektet viser til samme person.
Sin bøyes i kjønn og tall:

	hankjønn	hunkjønn	intetkjønn	flertall
Han er glad i	*sønnen sin*	*kona si*	*barnet sitt*	*foreldrene sine*
Hun tenker på	*mannen sin*	*dattera si*	*huset sitt*	*vennene sine*

Se side 166

Som

Johanna har en bror. *Broren* er skilt. Johanna har en bror *som* er skilt.
Johanna har to døtre. *Døtrene* er like. Johanna har to døtre *som* er like.

Vi kan bruke *som* i stedet for å gjenta et ledd fra setningen foran.

Se side **161**

UTTRYKK

Om familien

- Har du mange søsken?
  - Ja, jeg har en bror / ei søster / mange brødre / søstre.
  - Nei, jeg er enebarn.
- Er du gift?
  - Nei, jeg er ugift / jeg er skilt / jeg bor alene.
- Har du barn?
  - Ja, jeg har ei datter / en sønn / mange døtre / sønner.
- Lever besteforeldrene dine?
  - Ja, de lever. / Nei, de er døde.

Positive følelser

Jeg *elsker* deg. Jeg *elsker* å danse.
Jeg *er forelsket* i deg.
Jeg *er glad i* deg. Jeg *er glad i* snø.
Jeg *liker* deg. Jeg *liker* spansk musikk.

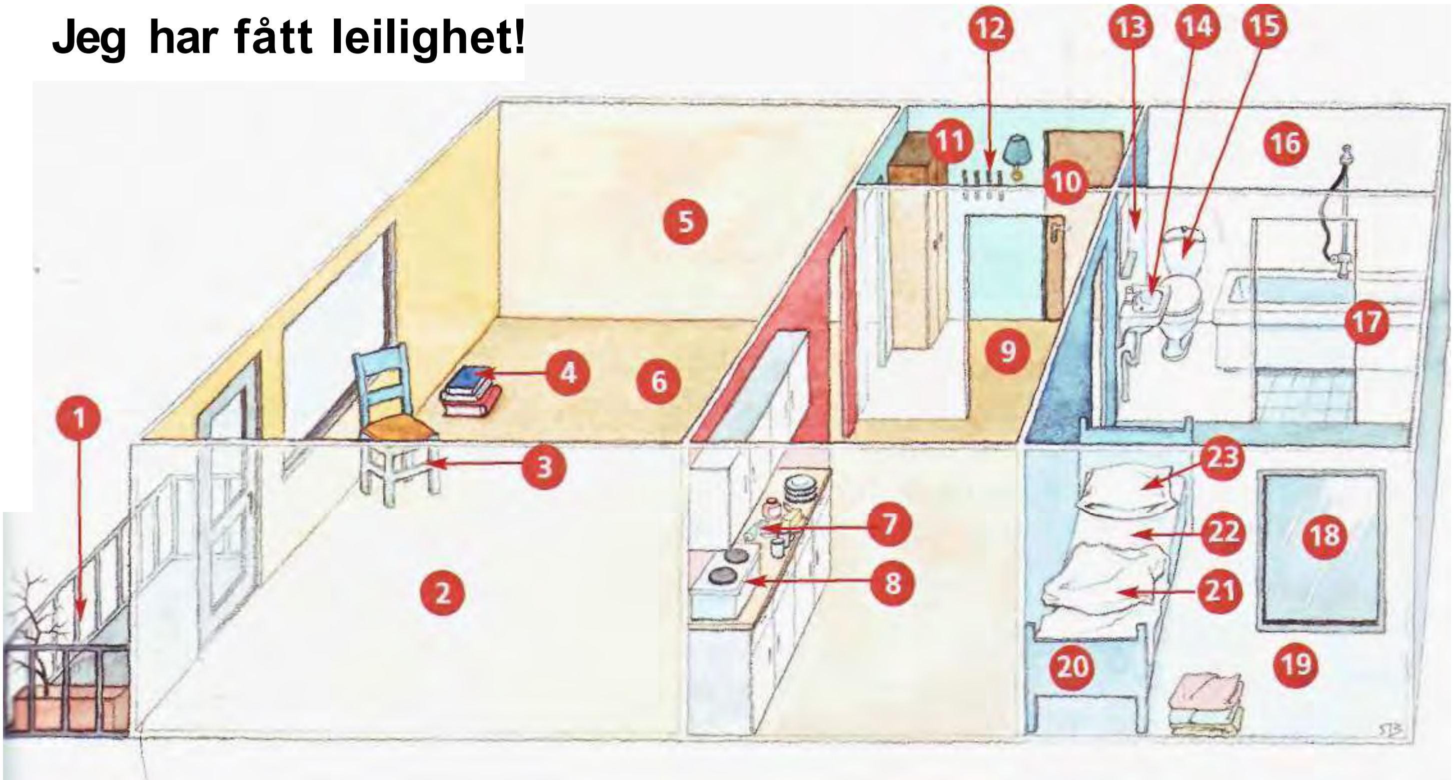
Negative følelser

Jeg *hater* deg. Jeg *hater* å støvsuge.
Jeg *kan ikke fordra* ham. Jeg *kan ikke fordra* å gå på ski.

Jeg *liker* dem ikke. Jeg *liker* ikke pølser.
Jeg *er lei av* alt. Jeg *er lei av* å betale dine regninger.

Kapittel 14 Slik bor vi

Jeg har fått leilighet!

1 en balkong
2 ei stue
3 en stol
4 bøker
5 en vegg
6 et gulv
7 en benk
8 en komfyr
9 en gang
10 ei dør
11 et skap
12 en knagg
13 et speil
14 en vask
15 et WC
16 et bad
17 et badekar
18 et vindu
19 et soverom
20 ei seng
21 ei dyne
22 et laken
23 ei pute

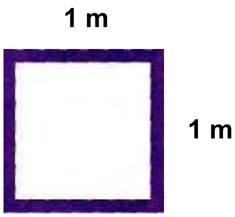
• Denne leiligheten har Olga kjøpt. Hva har hun i leiligheten, og hva trenger hun?

Kjære Anne Kristine!

Hurra! Nå kan du gratulere meg! Endelig har jeg fått leilighet!
Det er en 2-roms leilighet som ligger i en gammel bygård. Jeg tror det blir hyggelig her når jeg får litt flere møbler og andre ting. Jeg har ikke mange møbler ennå, bare ei seng og en stol, - og en liten komfyr som jeg kjøpte på loppemarked i går. Jeg fikk også gardiner der. Jeg tror de passer. Det var mye fint der, og jeg har tenkt å dra på loppemarked neste helg også.

Dessuten har jeg satt inn annonse i avisen for å kjøpe brukte ting. Jeg skal også lese annonser i lokalavisen for å se om det er noe billig å finne der. Jeg har lånt penger i banken for å kjøpe leiligheten, og jeg har ikke råd til å kjøpe mye nå.

Litt mer om leiligheten: Den ligger i femte etasje, uten heis. Men det er sunt å gå i trapper, har jeg hørt! Jeg har ei stue som er cirka 20 kvadratmeter, et soverom som er tolv, og et lite kjøkken. På badet er det et lite badekar med dusj og en do. Jeg er spesielt glad for balkongen! Der skal jeg sitte om sommeren og se på utsikten. Jeg har utsikt til en hage med noen fine trær.

1 m^2 =
en kvadratmeter.

Jeg har ikke garasje, men det er helt i orden, for jeg har ikke bil! Men i kjelleren har jeg en bod der jeg kan ha sykkelen og skiene mine. Jeg har også en liten bod på loftet der jeg kan ha noen klær og kofferter og sånt.

Jeg har aldri bodd i en slik gård før, og jeg synes det er ganske mange regler her. Vi må vaske trappa bestemte uker. Det kan jeg forstå. Og det er kanskje naturlig at det skal være stille etter klokka ti om kvelden. Det er også en regel at det skal være stille om ettermiddagen. Jeg har ikke radio eller tv, og jeg har ikke tenkt å bråke. Selv om noen av reglene kan virke litt strenge, tar jeg det med godt humør. Jeg er veldig glad, for nå har jeg fått leiligheten jeg drømte om! Du må komme og besøke meg snart. Jeg skal bare få tak i en stol til!

Klem fra Olga

PS: Takk for sist, forresten! Det var veldig hyggelig å besøke deg og familien din. Du må hilse dem så mye fra meg. Si at de også må besøke meg når de kommer til byen.

En telefon til Olga

Spor 52

Olga: Hallo! Det er Olga Hammer.
Dame: Ja, hallo. Det gjelder den amionsen i Dagsavisen i dag. Jeg skal flytte til utlandet og skal selge møblene mine billig. Er du fremdeles interessert?
Olga: Ja, absolutt. Hva skal du selge?
Dame: Å, nå har jeg solgt mange av tingene mine, men jeg har både en tv og et musikkanlegg og bord og stoler. Jeg har også noen tepper. Kan du ikke komme og se selv?
Olga: Jo, det vil jeg gjerne. Når skal jeg komme? Jeg er på jobb til klokka fire.
Dame: Det er fint hvis du kan komme i kveld klokka sju.
Olga: Det går bra. Hva er adressen?
Dame: Syrinveien 18. Jeg heter Siv Larsen, og bor i første etasje.
Olga: Fint. Da kommer jeg klokka sju.
Dame: Vi ses.

Det er mye fint på loppemarked.

Olga studerer også avisen. Hun vil gjerne se flere ting og høre prisen før hun bestemmer seg.

Kjøp
Jeg kjøper
brukt tv og radio
liten sofa og salongbord
kjøleskap, kj.bord m/stoler
Ring Olga, tlf [redacted]
før klokka 16.

Til salgs
Fotballspill kr 500
2 papegøyer m. bur kr 800.
Tlf. [redacted] e. 16

Til salgs
Hybelkomf. 2 pl.
kj. skap 60 l.
lite bord 2 stoler
Tlf. [redacted]

Billig!
4 seters sofa
Spisebord m. 8 stoler
Veggseksjon kr 3000
T. [redacted]

Brukte radioer, tv-er
Garanti, mange modeller
Ring [redacted] 10–16

Ta hensyn til naboene!!!

Det skal være stille mellom klokka 16.00 og klokka 18.00 og etter klokka 22.00 om kvelden.

Det er ikke tillatt å ha dyr i leilighetene.

Ikke bruk vaskeriet i kjelleren etter klokka 22.00 og ikke på søn- og helligdager.

Ikke heng ut klær til tørk om søndagen.

Husk å låse inngangsdøra etter klokka 19.00.

Ikke sett sykler eller barnevogner i inngangen.

- Hvilke annonser tror dere Olga er interessert i?
- Lag telefonsamtaler der Olga ringer og spør om tingene i annonsene.
- Se på reglene i Olgas bygård. Er dere enige i alle reglene?
- Bør det være flere regler?

Fordeler og ulemper

Spor 53

Steinar: Hei Aldo, lenge siden sist. Hvordan har du det?

Aldo: Bra takk! Jeg har flyttet til Oslo. Derfor er jeg sjelden her. Nå besøker jeg noen gamle venner. Bor du fremdeles her i Mosjøen?

Steinar: Ja, det gjør jeg, og jeg vil ikke flytte. Jeg synes det er best å bo på et sted som har sjø og fjell i nærheten.

Aldo: Ja, naturen er pen her, og menneskene er hyggelige. Noen ganger savner jeg menneskene her.

Steinar: Hvorfor flyttet du?

Aldo: Det er lettere for meg å få en jobb som jeg liker i Oslo. Og jeg synes det er morsommere med butikker og restauranter enn med vind fra sjøen.

Steinar: Er det ikke mye kriminalitet i Oslo?

Aldo: Det er ikke så ille som avisene og tv forteller.

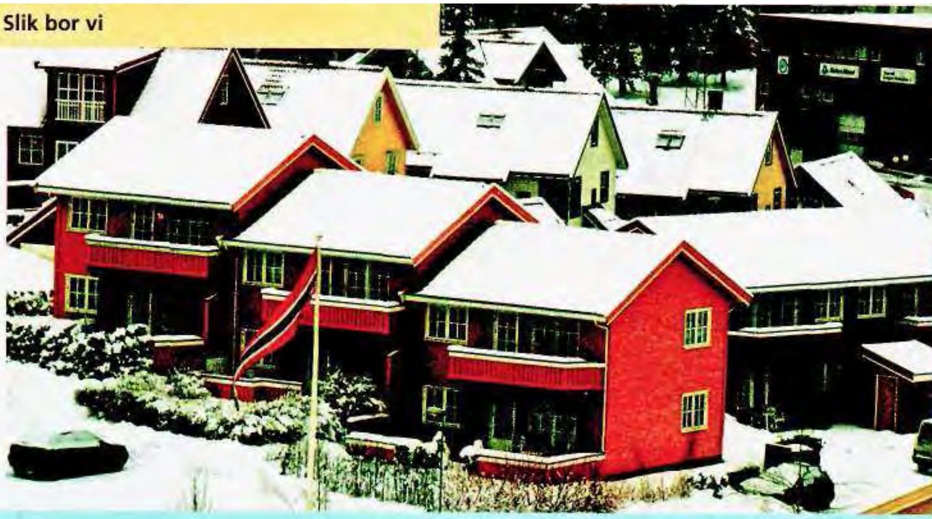
Steinar: Hva med leilighet? Jeg har hørt at det er veldig dyrt å få et sted å bo.

Aldo: Det er riktig. Det er det største problemet. Nå har jeg en ganske liten leilighet som er både mindre og dyrere enn den jeg hadde her.

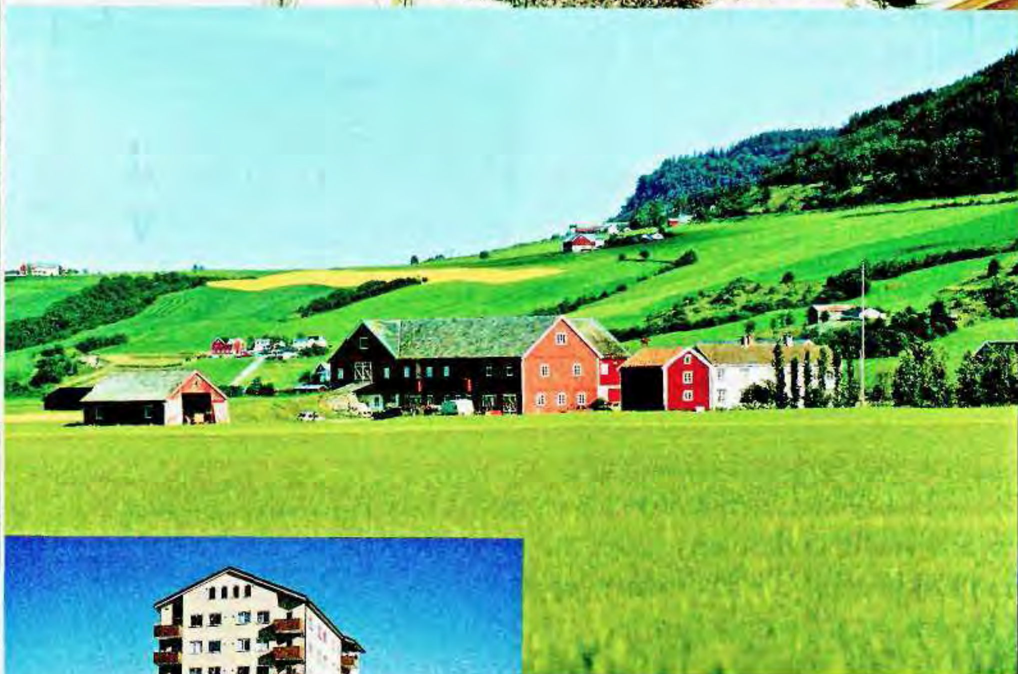
Sammendrag

Før bodde Aldo i Mosjøen, men nå har han flyttet til Oslo. Der er det lettere for ham å få en jobb som han liker. Steinar bor fremdeles i Mosjøen, og der trives han veldig godt. Han synes det er bedre å bo i en liten by enn i Oslo. Det viktigste for ham er å være i nærheten av naturen. Han tror at alt er mye verre i Oslo enn i Mosjøen. Aldo synes ikke det. Det er vanskeligere å få seg et sted å bo i Oslo, og boligene er dyrere. Men han synes det er bedre med mange butikker og restauranter enn med natur. Men noen ganger savner han menneskene i Mosjøen.

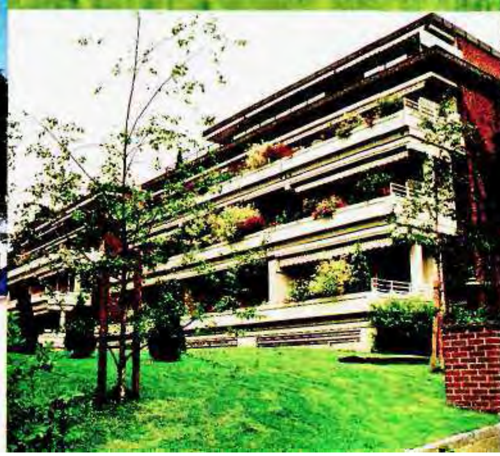

Hvor vil du helst bo?

Fakta om boliger

Mange bor i enebolig her i landet. Utenfor de store byene bor de fleste i hus med hage:

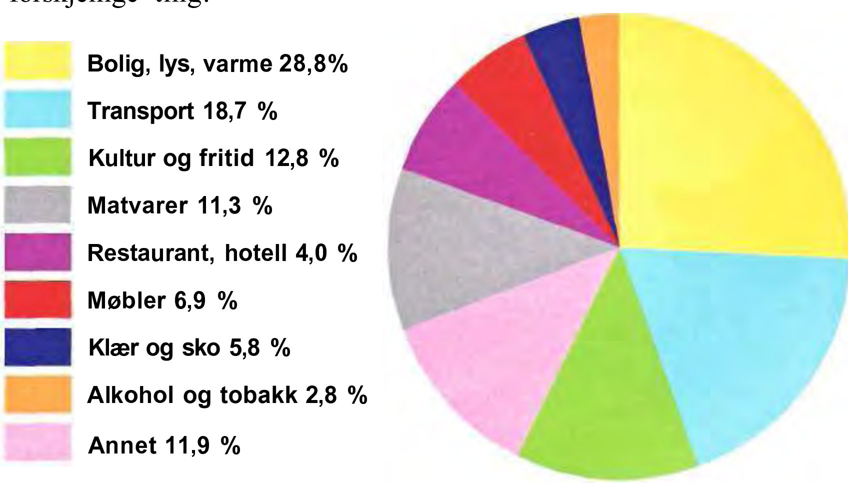
Oversikt over de viktigste boligtypene i Norge. Cirkatall:

	Enebolig, villa	Rekkehus	Hus med mange leiligheter, blokk
Hele landet	1 019 000	250 000	459 000
Oslo	29 000	38 000	180 000
Nord-Trøndelag	39 000	4 900	4 500
Finnmark	21 000	5 000	3 600
Østfold	61 000	14 000	23 000
Vest-Agder	36 000	10 000	11 000

GODT Å VITE

Om økonomi

Olga har tatt opp lån i banken for å kjøpe leilighet. Da må hun betale renter og avdrag til banken. Nordmenn bruker omtrent 25% av lønna si for å bo. Her ser vi hvor stor del av lønna vi bruker til forskjellige ting:

- Se på tallene i **Godt å vite.** Er det noen tall som er overraskende?
- Bruker dere penger på en annen måte?

Hunden og ulven

Spor 54

En ulv og en hund kom i snakk med hverandre. Ulven var så sulten og tynn. Den kunne nesten ikke stå på beina.

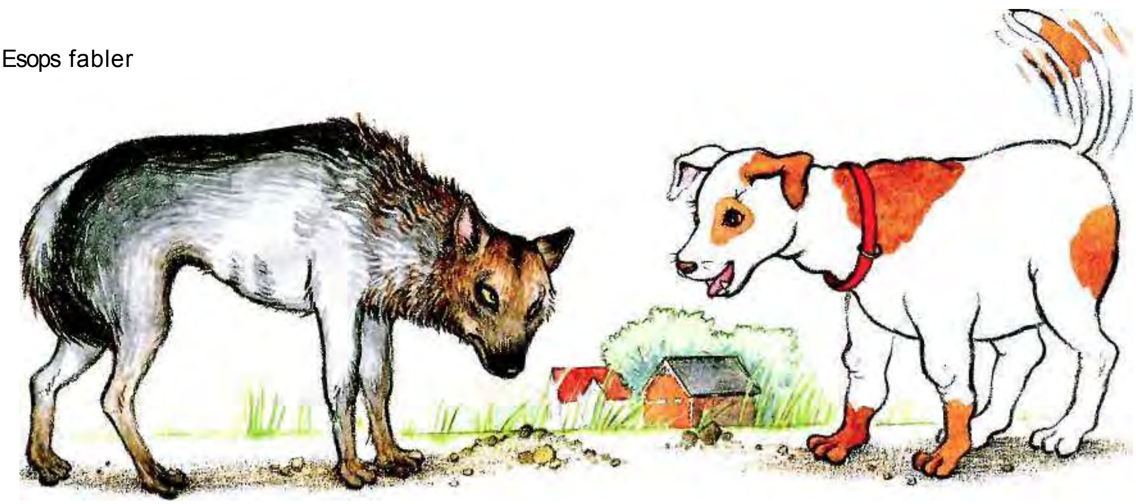
- Det er vanskelige tider, sa ulven til hunden. Jeg klarer nesten ikke å få tak i noe å spise.
- Da kan vi dele jobben min, sa hunden. - Jeg bor hos menneskene, og de kommer med kjøtt til meg og gir meg alt jeg trenger hver dag.
- Det var en fantastisk idé, sa ulven, jeg kommer og bor hos deg med det samme.

Så fikk den øye på noe rundt hundens hals. - Hva er det du har rundt halsen? spurte den.

- Å det... Det er bare halsbåndet mitt, det, sa hunden. - Menneskene bruker det for å binde meg fast utenfor huset.
- Mener du at du ikke kan komme og gå som du vil? spurte ulven.
- Jeg må jo holde meg i nærheten av huset når jeg skal passe på menneskene og holde vakt over huset, forklarte hunden.

Da løp ulven tilbake til skogen igjen, og den tenkte aldri mer på å dele jobb med hunden.

Fra Esops fabler

GRAMMATIKK

Mer om som-setninger

Som kan stå i stedet for ulike ord i setningen:

Hun har en leilighet *som ligger i femte etasje.* (Leiligheten ligger i femte etasje.)

Hun har fått leiligheten *som hun drømte om.* (Hun drømte om leiligheten.)

Der/hvor

I stedsuttrykk kan vi få leddsetninger med *der* eller *hvor:*

Hun har en hod *der hun kan ha skiene sine.* (Hun kan ha skiene sine der.)
Hun har en bod *hvor hun kan ha skiene sine.*

Adjektiv i komparativ og superlativ

Vi bruker komparativ og superlativ når vi sammenlikner.

Regelmessig bøyning

De fleste adjektiv får *-ere* i komparativ og *-est* i superlativ.
Adjektiv som slutter på *-som* og *-lig,* får *-st* i superlativ:

	Komparativ	Superlativ	
pen	penere	penest	Er det penere i nord enn i sør? Det er penest i nord, synes Steinar.
lett	lettere	lettest	Det er lettere å få jobb i Bodø enn her. Det er lettest å få jobb i byen.
viktig	viktigere	viktigst	For Aldo er kafeer viktigere enn naturen. For Steinar er naturen viktigst.
morsom	morsommere	morsomst	Det er morsommere å gå på kino enn å se på tv. Det er morsomst å gå på tur, sier noen.

Uregelmessig bøyning

liten	**mindre**	**minst**	Mosjøen er **mindre** enn Oslo. Mosjøen er **minst.**
stor	**større**	**størst**	Oslo er **større** enn Mosjøen. Oslo er **størst.**
god	**bedre**	**best**	Jeg leter etter en **bedre** leilighet.
mange	**flere**	**flest**	Det bor **flere** mennesker i Oslo enn i Mosjøen.
ille	**verre**	**verst**	Trafikken er **verre** enn før.

Komparativ + *enn*

Er det **bedre** å bo på Østlandet **enn** i Nord-Norge?

Superlativ

Hvor er det **best** å bo? Steinar synes det er **best** å bo i Nord-Norge.

Superlativ står i ofte i bestemt form. Da ender adjektivet på -e. Og det står vanligvis artikkel foran:

De kjøpte **den billigste** bilen.
De kjøpte **det billigste** huset.
De kjøpte **de billigste** skiene.

Intetkjønn brukes generelt: **Det viktigste** for Aldo er å finne en jobb.

Se side **168**

UTTRYKK

Framtid

Det **kommer til å bli** koselig her.
Hun **kommer til å dra** på loppemarked.
Hun **har tenkt å dra** på loppemarked.

I telefonen

- Det gjelder annonsen som står i avisen i dag
  Jeg er interessert i sofaen som du skal selge.
  Er den solgt?

- Nei da, vil du komme og se på den?
- Ja, den er dessverre solgt nå.

Hilsener

- Lenge siden sist!
- Takk for sist!

- I like måte!

- Du må hilse familien din fra meg.
- Hils familien din fra meg!
- Jeg skal hilse deg fra kona mi.

- Takk, det skal jeg gjøre.
- Takk for det.

Kapittel 15 Fester og høytider

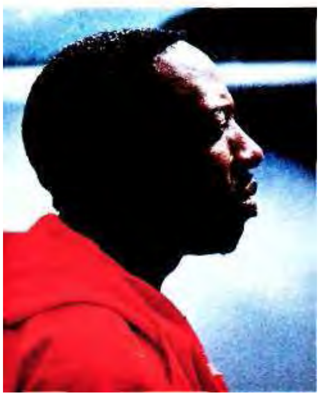
Hva betyr jula for deg?

Teresa:
Før jul er det mye stress og mye mas. Jeg må kjøpe gaver og skrive julekort. Men på julaften koser jeg meg. Det er kanskje den hyggeligste dagen i hele året. Jeg og familien går alltid i kirken før vi spiser middag. Det er en fin tradisjon, og vi treffer gamle venner og mange av naboene i kirken. Jeg gleder meg også til nyttårsaften. Da skal jeg og mannen min på konsert. Det er elever fra Musikkskolen som skal spille, og de er veldig flinke.

John:
For meg betyr jula familiehygge og god mat. Vinteren er så lang og mørk, og jeg synes det er bra med noen fridager i desember. Julekvelden feirer jeg sammen med kona mi, Teresa, og sønnen vår. Han har både onkler og tanter og får alltid mange julegaver. Altfor mange, synes jeg. 2. juledag pleier vi å invitere venner på middag. I år har vi invitert en utenlandsk familie. De er muslimer, men de vil gjerne komme til oss i jula. Vi skal servere pinnekjøtt, og jeg håper at de liker det.

Omar:

Spor 55

Jeg er muslim, og derfor betyr ikke jula noe spesielt for meg. Men jeg tror at jula betyr svært mye for folk her i landet. Det er kanskje den viktigste høytiden. Likevel er det mange som klager over jula, og det synes jeg er litt merkelig. Det er for mye å gjøre før jul, sier de, og de bruker for mye penger og kjøper for mange presanger. De glemmer hvorfor de feirer jul, tror jeg. I år skal jeg og familien til en norsk familie og spise tradisjonell julemat. Det gleder vi oss til.

Velkommen til bords!

Teresa og John har invitert Omar, kona hans Fatima og begge barna på pinnekjøtt. Teresa har dekket bordet, og John har laget maten. Det ringer på døra.

Spor 56

Teresa: Velkommen!
Omar: Mange takk. Det lukter godt.
Fatima: Vi har med noen blomster. Vær så god!
Teresa: Tusen takk. De er nydelige.
Omar: Hvor er John?
Teresa: Han står på kjøkkenet og lager kålrabistappe.

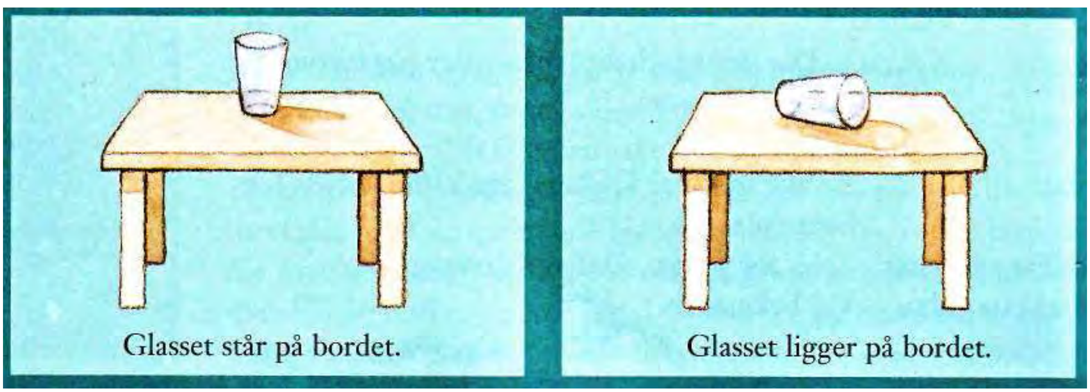
John: Maten er ferdig. Velkommen til bords.
Fatima: Det ser spennende ut. Er det lammekjøtt?
John: Ja, pinnekjøtt er lammekjøtt som er tørket og saltet.
Teresa: Nå må dere forsyne dere.
Omar: Takk. Mmm, dette var godt. Kan du sende potetene?
Teresa: Vær så god. Vil du ha litt mer kjøtt?
Omar: Gjerne. Du er en flink kokk, John.
John (ler): Synes du det? Det synes jeg også. Vil du ha litt mer, Fatima?
Fatima: Nei takk. Det smakte deilig, men nå er jeg forsynt.

John: Er alle forsynt? Da lager jeg kaffe. Teresa har bakt eplekake.
Fatima og Omar: Takk for maten. Det var kjempegodt.
Teresa og John: Vel bekomme.

Hvor står / ligger tingene?

Servise	+ verb	Bestikk	+ verb	Andre ting	+ verb
tallerken(en)	står	gaffel(en)	ligger	duk(en)	ligger
glass(et)	står	kniv(en)	ligger	serviett(en)	ligger
kopp(en)	står	skje(a/en)	ligger	lys(et)	står
skål(a/en)	står	teskje(a/en)	ligger	vase(n)	står
asjett(en)	står				

Glasset står på bordet.

Glasset ligger på bordet.

Teresas eplekake

2 egg

1 $^{1}/2$ dl sukker

50 g margarin

1 $^{1}/2$ dl lettmelk

3 dl hvetemel

2 teskjeer bakepulver

2 epler

1 spiseskje sukker og 1 teskje kanel

Pisk eggedosis.

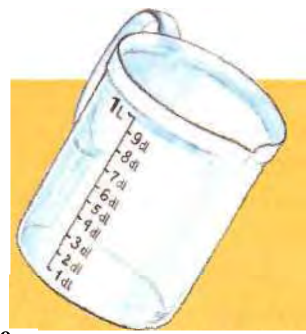

Hell røren i formen.

1) Pisk eggedosis av egg og sukker.
2) Hell i smeltet margarin og melk.
3) Ha i hvetemel og bakepulver. Bland alt lett.
4) Hell røren i en smurt, rund form (som er ca. 22 cm i diameter).
5) Skjær eplene i tynne skiver og legg dem oppå røren.
6) Strø litt sukker og kanel på eplene.
7) Stek kaka i stekeovn i ca. 40 minutter ved 175 °C.

Strø sukker og kanel
på eplene.

Mål, vekt og lengde

Mål
1 liter (l) = 10 desiliter (dl)
1 desiliter =10 centiliter (cl)
1 centiliter =10 milliliter (ml)

Vekt
1 kilo (kg) = 10 hekto (hg)
1 hekto =100 gram (g)
1 gram =10 milligram (mg)

Lengde
1 mil =10 kilometer (km)
1 kilometer = 1000 meter (m)
1 meter =100 centimeter (cm)

Ut i kveld?

Konsert
Musikkskolens elever spiller
musikk av Beethoven, Chopin og Grie
Nyttårsaften kl. 18.00
Lindeveien 24
Billetter kr 120/140 ved inngangen

Teater
SLUTTSPILL
av Samuel Beckett
Spilles på *Den lille scenen*
18., 22., 24. og 28. febr.
4., 9., 12. og 17. mars
Bill.best. 812 10 411

Kino
THE DREAMERS
Bernando Bertolucci
(It./Br./Fr. – 15 år)
18.40 og 21.10

Utstilling
Karl Erik Harr
Malerier og litografier
1.3–20.3
i *Galleriet*, Doktor Moes gate 7

Kino
MAMMA, PAPPA BARN
Kjell Åke Andersson
(Sv – 7 år)
17.00 og 21.15

Auksjon
onsdag 18.1. kl. 18.00:
Antikviteter, sølv & smykker
Borges gate 15, tlf. 32 16 00 44

Ta med en avis fra stedet dere bor på.

- Hvilke filmer går nå?
- Er det noen konserter eller utstillinger denne måneden?
- Dere vil gå ut en kveld. Hvor vil dere gå? Hva vil dere gjøre?

- Teresa og John skal ut 31.12. Hva skal de høre på?
- Hva er *Sluttspill}* Hva betyr bill.best.?
- Er *The dreamers* en amerikansk film?
- Hvem har lov til å se Anderssons film?
- Hva er en auksjon?
- Hva gjør Karl Erik Harr?

GODT Å VITE

Noen viktige dager i løpet av året

Jul og nyttår

Jul er en gammel midtvintersfest. Nå feirer vi også jul som en kristen fest. Man sier at Jesus ble født på den tida. Om kvelden den 24. desember får barn og voksne gaver, og familien spiser tradisjonell julemat. 1. juledag, 2. juledag og 1. nyttårsdag er fridager. Barna har fri fra skolen fra ca. 23. desember til 2. januar.

Tradisjonell julemat er ribbe (av svin), pinnekjøtt (av lam), lutefisk (av torsk) eller kokt, fersk torsk. På nyttårsaften spiser mange kalkun.

2. juledag   1. juledag   julaften

1. nyttårsdag   nyttårsaften

Påske

Påsken kommer på forskjellige datoer i mars eller april. Også påsken er en kristen høytid. Man feirer den til minne om at Jesus døde og sto opp igjen.
I påskeferien har de fleste fri fra skjærtorsdag til og med 2. påskedag. Skoleelevene har fri fra lørdagen før palmesøndag.

DIN BUTIKK

Åpningstider i påsken:

Palmesøndag	Stengt
Mandag	Åpent 9-16
Tirsdag	Åpent 9-16
Onsdag	Åpent 9-13
Skjærtorsdag	Stengt
Langfredag	Stengt
Påskeaften	Åpent 9-13
1. påskedag	Stengt
2. påskedag	Stengt

17. mai

17. mai er nasjonaldagen i Norge. Vi feirer dagen fordi landet fikk sin egen *grunnlov* 17. mai 1814. Både barn og voksne pynter seg på 17. mai. Mange voksne - særlig kvinner - pynter seg i nasjonaldrakt eller bunad. Barna spiser is og pølser, og mange går i tog 17. mai.

- Har dere vært her i landet i jula eller på 17. mai? Hvordan var det?
- Fortell om viktige fester og tradisjoner i andre land.

Sankthans

Sankthanskvelden feirer vi 23. juni. Da er det vanlig å sitte ute med litt mat og drikke. Noen steder er det lov å tenne bål. Vi kaller også sankthans for midtsommerfest fordi det er midt på sommeren. Hvis været er bra, er det godt å være ute, for på denne tida er nettene lyse og korte.

GRAMMATIKK

Synes - tror

Jeg *synes* du er en flink kokk.	Dette er min mening. Jeg har smakt maten.
Hun *synes* det er hyggelig her.	Dette mener hun. Hun er her nå.
Han *tror* det blir regn.	Han er ikke sikker, men det er mange skyer.
Jeg *tror* filmen er bra.	Jeg har ikke sett den, men mange sier at den er bra.

UTTRYKK

Vi hilser

God jul! *Godt nyttår!* *God påske!*

Vert og vertinne:
- Vær så god! Maten er ferdig!
- Velkommen til bords!
- Forsyn deg.
- Vil du ha litt mer?

- Vel bekomme.

Gjest:
- Tusen takk!
- Det ser godt ut. Det lukter godt.
- Mange takk.
- Ja takk. Dette var nydelig.
- Nei takk. Nå er jeg forsynt.
- Takk for maten.

Kapittel 16 Helse

Ut på tur

Spor 57

- Jeg liker å gå. Det er så fint å komme ut i naturen. I forrige uke gikk jeg over to mil. Før hadde jeg problemer med hjertet, og jeg sov ofte dårlig. Nå føler jeg meg frisk og i god form, og jeg sover godt om natta. Husk: Ut på tur, aldri sur!

- Før jogget jeg ofte, men det var kjedelig. Jeg liker best å trene sammen med venner. Nå går vi på trenings-studio én eller to ganger i uka. Etter treninga er det hyggelig å gå ut sammen. Ofte drar vi på en kafé i nærheten av treningsstudioet.

- Jeg liker å holde meg i form. Jeg sitter mye stille om dagen, og jeg kjører bil til og fra jobben hver dag. Men to kvelder i uka spiller jeg fotball sammen med noen venner. Vi løper mye og har det gøy. Det er godt å bruke kroppen.

- Jeg orker ikke å jogge eller gå på ski. Etter jobben har jeg ikke lyst til å trene. Da vil jeg slappe av hjemme i godstolen min! Men jeg liker sport på tv! Forrige lørdag var en perfekt dag. Da så jeg tre fotballkamper på tv!

Opp av godstolen!

Mosjon er viktig for helsa di, fastslår legene. Det er ikke nødvendig å trene hardt. En times tur hver dag er nok til å gi mye bedre helse.

Også kosten er svært viktig. Forskning viser at risikoen for å få hjertesykdommer er mindre når man spiser lite kjøtt, mye fisk og mye frukt og grønnsaker.

Man bør spise frukt og grønnsaker hver dag.
Ekspertene anbefaler fem om dagen; for eksempel et glass juice og et eple til frokost, salat til lunsj, 2-3 typer grønnsaker til middag.

- Er dere opptatt av helsa?
- Tenker dere på om maten dere spiser, er sunn?
- Hvordan er formen? Trener dere?
- Hva slags sport liker dere å drive med?
- Hva slags sport liker dere å se på?

Hvordan går det?

Spor 58

Irina: Hei, Terje! Hvordan går det?
Terje: Elendig! Jeg føler meg ikke frisk.
Irina: Huff da, hva er i veien med deg?
Terje: Jeg er kvalm og har vondt i magen. Og så har jeg vondt i hodet og i halsen.
Irina: Har du feber?
Terje: Det har jeg sikkert! Minst 40. Og det verker i hele kroppen.
Irina: Da må du gå til legen.
Terje: Vel ... Jeg var hos legen min for noen dager siden.
Irina: Hva sa han?
Terje: Jeg fikk ikke noe medisin. Hun sa det var en liten forkjølelse.
Men nå skal jeg bestille ny time. Jeg får ikke sove om natta. Jeg bare hoster og hoster. Kanskje bør jeg dra til legevakta.
Irina: Ja, ja! God bedring!
Terje: Takk. Ha det!
Irina: Ha det!
(Stille:) Puh! Neste gang sier jeg bare *heil*

Jeg føler meg elendig.

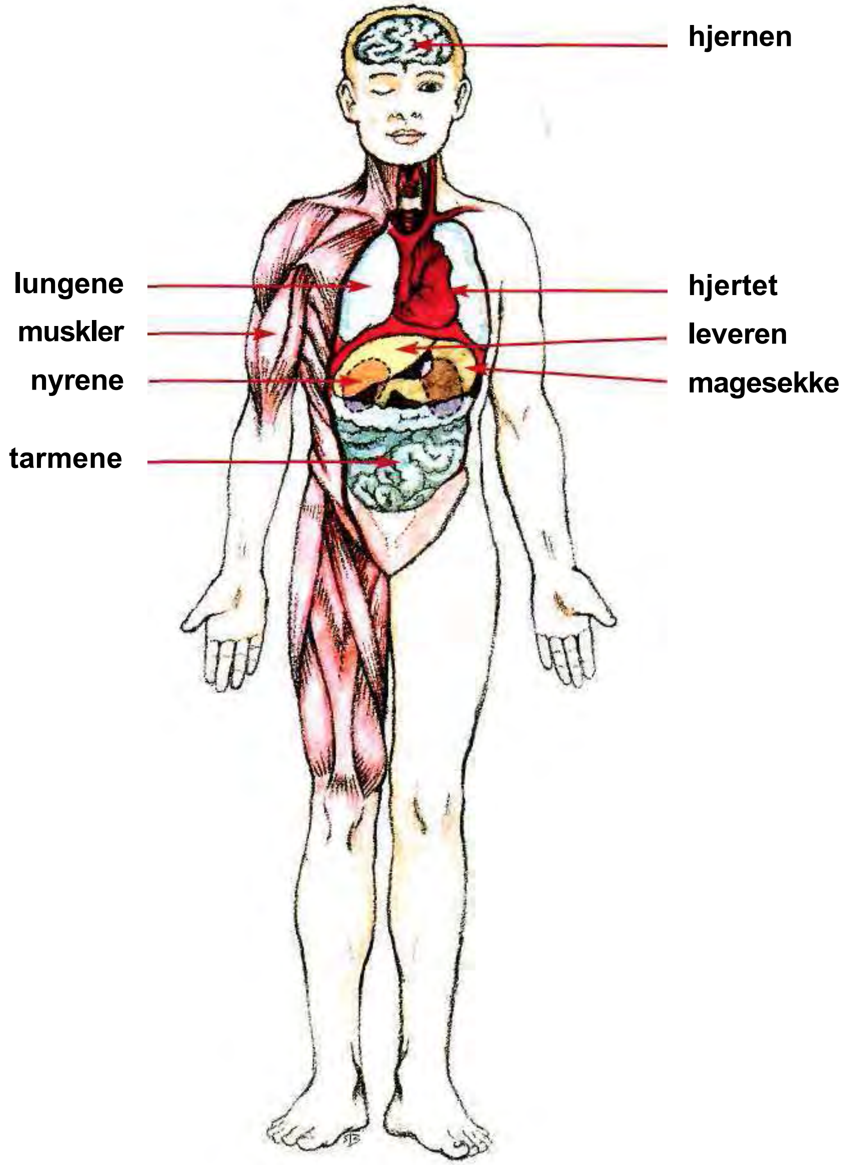
Hva mener dere?
Velg adjektiv og ett eller flere av ordene under og diskuter:

- Jogging er farlig/bra for ...
- Kaffe er farlig/bra for ...
- Vin er farlig/bra for ...
- Taiji er farlig/bra for ...
- Fet mat er farlig/bra for ...
- Fisk er farlig/bra for ...
- Mosjon er farlig/bra for ...
- Røyking er farlig/bra for ...
- Et glass konjakk er farlig/bra for ...
- Tran er farlig/bra for ...

humøret
musklene
hjertet
søvnen
magen
lungene
hjernen
knærne
nyrene
leveren
kondisjonen
trivselen
alt

Sammendrag

Irina møter Terje på gata og hilser på ham. Han forteller at han ikke føler seg frisk, og at han er kvalm og har vondt i hele kroppen. Han tror at han har 40 i feber. Han var hos legen for noen dager siden. Men legen hans ga ham ikke noen medisin. Hun sa at han bare var litt forkjølet. Irina synes at han klager for mye.

Terje bestiller time hos legen

Spor 59

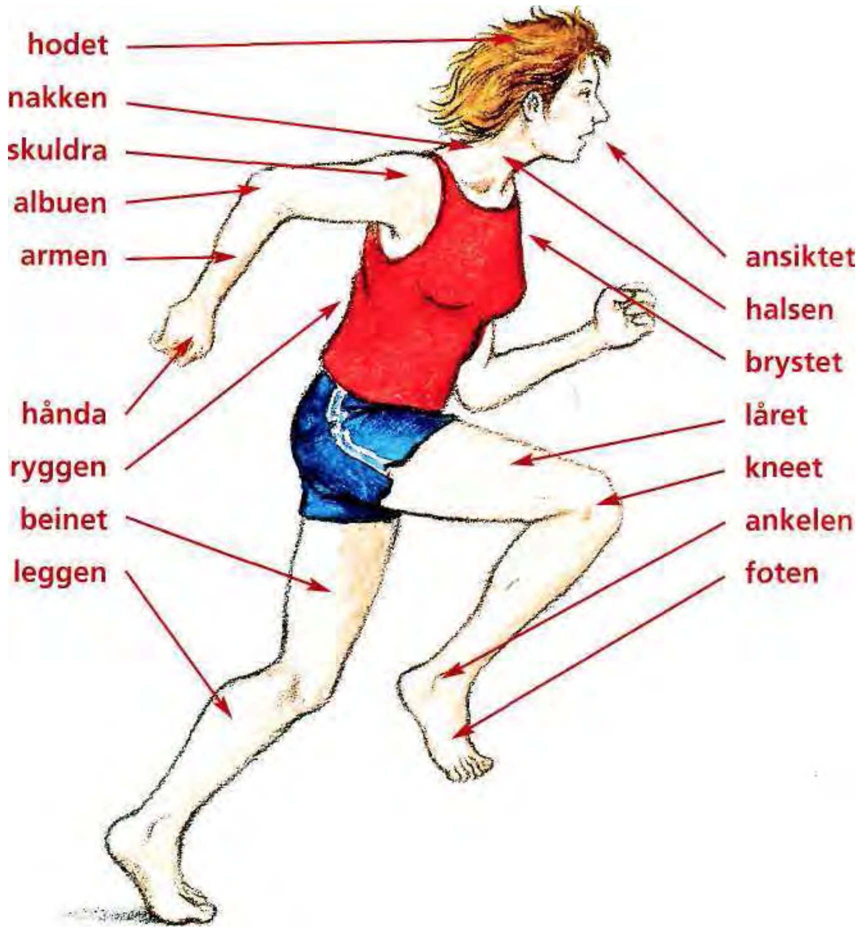
Legesekretær: Legesenteret, vær så god!
Terje: Hallo. Dette er Terje Hansen. Jeg vil gjerne bestille en time hos legen.
Legesekretær: Hvem er fastlegen din?
Terje: Dahl.
Legesekretær: Ja vel. Hva er fødselsdatoen din?
Terje: 14.03.1982.
Legesekretær: Og hva gjelder det?
Terje: Jeg føler meg så dårlig. Det verker i hele kroppen, og jeg får ikke sove om natta.
Legesekretær: Har du feber?
Terje: Ja, jeg tror det.
Legesekretær: Legen er dessverre veldig opptatt, men du kan få en time klokka halv tolv fredag den 13.
Terje: Ikke før?
Legesekretær: Onsdag den 11. har vi en ledig time klokka åtte om morgenen.
Terje: Klokka åtte! Da tar jeg timen på fredag.
Legesekretær: Da sier vi det. Fredag klokka halv tolv.
Terje: Det er fint. Takk skal du ha.

Single damer har best helse

En undersøkelse fra University of London har funnet ut at damer som bor alene, har best mental helse. De single damene har bedre helse enn damer som er gift, eller har vært gift. De enslige damene har også bedre helse enn sine medsøstre som er eller har vært samboere.
Men det samme gjelder ikke for menn. Menn som er gift eller lever i et fast forhold, har mye bedre mental helse enn menn som lever alene.

NTB

- Hva er faren din, Jens?
- Han er syk.
- Jeg mener: Hva gjør han?
- Han hoster.
- Men hva gjør han når han er frisk?
- Da hoster han ikke.
- Å! Men forstår du ikke!? Jeg vil bare vite hva faren din er når han ikke er syk.
- Da er han selvfølgelig frisk.

475

Helsestasjoner

I alle kommuner eller bydeler finnes det en *helsestasjon* som har kontakt med barna på stedet. Helsesøster kommer hjem til familien når et barn er født. Da får foreldrene informasjon om det som skjer på helsestasjonen. Når barnet er 6 uker, 6 måneder, 1 år, 2 år og 5 år, kommer foreldrene vanligvis med barnet til helsestasjonen. Da får barna vaksiner, og legen eller sykepleieren sjekker at barnet utvikler seg normalt.

Helsestasjonene har også ulike tilbud for å hjelpe foreldre som trenger det. Det er gratis å bruke helsestasjonen. På alle skoler er det også en skolehelsetjeneste som både barn og foreldre kan kontakte.

Fastlege

Alle innbyggere får normalt en bestemt lege som de skal kontakte - en fastlege. For å få en fastlege kan man kontakte *Fastlegekontoret* i fylket på telefon 810 59 500. Man kan også få informasjon på trygdekontoret og på nettet: www.fastlegeordningen. dep.no.

Fastlegen er oftest allmennpraktiker, og kan gi henvisning til spesialist når det er nødvendig. Legen ordner også med innleggelse på sykehus hvis man trenger det. Man må betale en egenandel for hvert besøk hos fastlegen. Men det er gratis å ligge på sykehus. Vi har også noen private leger og klinikker. Der koster det mer. Ved behov for akutt hjelp kan man kontakte *legevakta* i kommunen.

I helt spesielle krisesituasjoner kan man ringe nødnumrene:

Brann 110

Politi 112

Ambulanse 113

2004
Prisliste

Pastlege	kr 117/132,-
Konsultasjon hos spesialist	kr 245,-
Poliklinikk	kr 245-
Psykologhjelp	kr 245-
Røntgen	kr 185-
Egenandel for reiseutgifter:	110 kroner hver vei.

GRAMMATIKK

Preposisjoner

Hos	**Til**
Terje har time hos legen.	Han skal til legen.
Han har vært hos legen.	Du må gå til legen.
Jeg skal bo hos Terje.	Jeg skal på besøk til Terje.

Hos + person = hjemme hos eller på kontoret.
Til + person = dra til, reise til.

Om
Jeg begynner på jobben klokka åtte om morgenen.
Han liker å trene om kvelden.
Sover du godt om natta?

Om = generelt - vanligvis

I
Skal vi gå på kino i kveld?
Jeg sov dårlig i natt.

I = den nærmeste kvelden eller natta.

I
Hun trener to ganger i uka.
De reiser hjem en gang i året.

I = perioder.

På
Han har fått time hos legen på fredag.
Hun kommer hit (på) lørdag.

Vi bruker ofte **på** om bestemte dager.

UTTRYKK

- Er du i god form?	- Ikke så veldig. Jeg bør begynne å trene litt.
- Hvordan føler du deg?	- Jeg føler meg frisk / ikke så bra.
- Hva er i veien med deg?	- Jeg har vondt i halsen.
- Hva feiler det deg?	- Jeg har feber.
- Hva gjelder det?	- Jeg har 40 i feber.
	- Jeg er forkjølet.
- Har du feber?	- Det har jeg sikkert.
	- Jeg tror det.
	- Jeg er sikker på at jeg har feber.

Å bestille time hos legen

- Jeg vil gjerne bestille en time hos legen. - Du kan få en time klokka åtte.

- Hvem er fastlegen din?

- Er doktor Dahl fastlegen din?

- Når er du født? -29.12.48.

- På gjensyn!
- Vi ses!

Kapittel 17 I arbeidslivet

Jobben min

Tatjana kom til Norge fra Russland da hun var 38 år. I Russland var hun journalist og skrev i en stor avis. Hun skrev om teater og film. Da hun kom til Norge, var det vanskelig å få jobb. Derfor måtte hun ta mange forskjellige jobber. Hun har hatt vikariater forskjellige steder, ofte på hoteller og restauranter. Nå har hun jobb i resepsjonen på Hotell Prinsen. Det er et internasjonalt miljø på hotellet, og hun synes jobben er ok. Men hun vil gjerne arbeide med teater og film. Tatjana har en sønn som har begynt å studere på universitetet.

Tatjana jobber på hotell.

Kamal kommer fra Sri Lanka. Han var lege der, men flyttet til Europa da det ble for vanskelig å bo på Sri Lanka. Da han kom til Norge, ville han selvfølgelig gjerne jobbe som lege. Men da måtte han lære norsk. Han gikk på mange kurs, leste aviser og så på tv for å lære norsk. Så begynte han på et spesielt kurs for leger fra utlandet. Nå har han fått legejobb på sykehuset i Stavanger. Han savner ofte Sri Lanka, for det er ikke så lett å få nye venner her. Men han trives godt i jobben, og leiligheten er fin. Kona hans jobber hjemme, og de tre barna deres går på skole i Stavanger.

Dere er Tatjana og Kamal.
Spør hverandre. For eksempel:

- Når kom du til Norge?
  Jeg kom hit da jeg var ...
- Hva gjorde du før du kom hit? Jeg arbeidet ...
- Hva gjør du nå?
- Har du familie?
- Hvordan liker du ... ?

Borte fra jobben

Spor 60

Tatjana har vondt i ryggen og kan nesten ikke gå. Hun forstår at hun ikke kan dra på jobben og ringer for å gi beskjed.

Kvinne i resepsjonen:
Hotell Prinsen, vær så god!

Tatjana: Ja, hallo. Dette er Tatjana. Jeg ringer for å si at jeg er syk. Jeg har så vondt i ryggen.

Kvinne: Å, det var synd. Har du vært hos legen?

Tatjana: Nei, men jeg håper at jeg blir bedre i løpet av et par dager. Er Larsen inne?

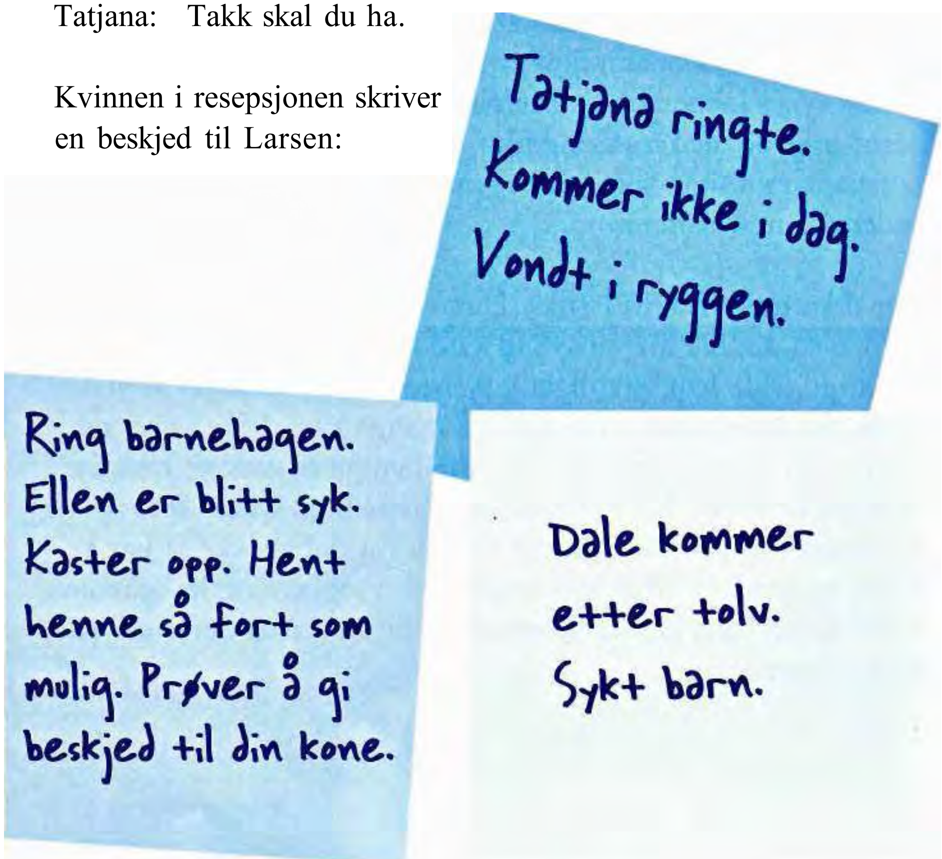
Kvinne: Nei, han er ute i et møte.

Tatjana: Kan du gi beskjed til ham?

Kvinne: Det skal jeg gjøre. Og god bedring!

Tatjana: Takk skal du ha.

Kvinnen i resepsjonen skriver en beskjed til Larsen:

Larsen får også to andre beskjeder av henne. Hva betyr de?

Lag telefonsamtalene som kvinnen i resepsjonen hadde.

Sykdom og jobb

Når man er syk, må man straks gi beskjed til arbeidsgiveren, ellers kan man miste jobben. Hvis man er syk i tre dager eller mindre, kan man selv skrive melding til arbeidsgiveren - **egenmelding.** Lørdag og søndag teller også som sykedager.

Hvis man blir syk på en fredag, må man være på jobb igjen på mandag hvis man vil skrive egenmelding. Hvis man er syk mer enn tre dager, må man ha **sykemelding** fra en lege. Man kan ikke bruke egenmelding mer enn fire ganger i året.

Når man er syk, skal man få **sykepenger.** Man får like mye i sykepenger som man vanligvis får i lønn, og man betaler skatt på samme måte. De første to ukene betaler normalt arbeidsgiveren. Deretter er det trygdekontoret som betaler.

Diskriminering i arbeidslivet

Et intervju med Afshan Rafiq, stortingsrepresentant for Høyre.

- *Fortell litt om deg selv!*
- Foreldrene mine kommer fra Pakistan, men selv er jeg født og oppvokst i Oslo. Jeg gikk på videregående skole på Grefsen og begynte etterpå å studere medisin. Men jeg har alltid vært politisk engasjert, og etter hvert ble politikken en heldagsjobb.
- *Du er representant for Høyre på Stortinget. Når ble du det?*
- I september 2001. Jeg var da den første representanten med minoritetsbakgrunn på Stortinget. Jeg trives veldig godt, og jeg håper at jeg kan være en rollemodell for unge mennesker.
- *Hva er du spesielt opptatt av?*
- Jeg er spesielt opptatt av diskriminering i arbeidslivet. Mange personer med minoritetsbakgrunn har vanskelig for å få seg en jobb. Hvis de får jobb, er det ofte en jobb på et lavere nivå enn det de har utdannelse til. Dette må vi gjøre noe med. Arbeidsgiverne må forstå at ikke bare «like barn leker best». De må ikke være så redde for å inkludere mennesker med ulike ideer, kunnskaper og tanker. Intoleranse skaper avstand. Respekt knytter oss sammen.

Jobb og CV

Når du søker jobb, må du skrive en søknad. Fortell kort om deg selv og hvorfor du passer til akkurat denne jobben. Ikke skriv mer enn en side.

Opplysninger om utdannelse og erfaring skal stå i en cv. Den kan se slik ut:

Overskrift	***CV***
Personalia	Navn, adresse, telefonnummer (e-post) Alder Nasjonalitet Sivilstand (gift, ugift, samboer, skilt + hvor mange barn)
Utdanning	Hvor? Når? Hvor lenge? Begynn med den *siste* utdanningen.
Arbeidserfaring	Hvor? Når? Hvor lenge? Hva gjorde du der? Begynn med den *siste* jobben.
Kurs	Hvor? Når? Hvor lenge? Hvem arrangerte kurset? Skriv det *siste* kurset først.
Språk	Skriv hvilke språk du kan flytende, meget godt eller godt skriftlig og muntlig.
Annet	Andre opplysninger som arbeidsgiveren kan være interessert i, for eksempel: Hvilke dataprogrammer behersker du? Har du førerkort? Har du noen spesielle hobbyer?
Referanser	Navn, telefonnummer og stilling til personer som arbeidsgiveren kan kontakte for å få vite mer om deg. Før du skriver noen opp som referanse, må du spørre dem om det er i orden.

GODT Å VITE

Om arbeidstid og lønn

Heltid: Normal arbeidstid i full jobb er 37,5 timer per uke. Da er matpausene ikke regnet med. Hvis man jobber mer enn 40 timer, er det *overtid.* Når man må jobbe overtid, skal man ha høyere lønn (etter avtale med arbeidsgiveren).

Deltid: Noen jobber *deltid.* Da jobber de mindre enn 37, 5 timer per uke.

Lønn: Man får utbetalt *lønn* en gang i måneden. Den setter arbeidsgiveren inn på kontoen din i banken. Man får ikke hele lønna. Arbeidsgiveren må trekke fra det man skal betale i skatt først.

Om Aetat

Hvis man trenger jobb, kan man kontakte arbeidskontoret (Aetat). Der har de oversikt over ledige jobber. Man kan også få hjelp til å *søke jobb* gjennom Aetat. Kontoret gir gratis hjelp både til nordmenn og utlendinger. De har dessuten gratis kurs av forskjellige slag.

Noen arbeidskontorer har *vikartjeneste.* Der kan man søke jobb som *vikar.* Det vil si at man får jobb for en kortere periode. Det er også mange private byråer som gir vikarjobber. Å jobbe som vikar kan være en god måte å få arbeidserfaring og praksis på.

Hvis man mister jobben, må man kontakte Aetat for å få rett til *dagpenger* i den tida man leter etter ny jobb.

Noen adresser på nettet

www.aetat.no
Her finner du adresse og telefonnummer til ditt nærmeste arbeidskontor.

www.adecco.no www.manpower.no
Adecco og Manpower er to private vikarbyråer.

www.trygdeetaten.no
Her finner du adresse og telefonnummer til ditt nærmeste trygdekontor.

www.udi.no
Her kan du få opplysninger om arbeids- og oppholdstillatelse i Norge.

GRAMMATIKK

Leddsetninger om tid: Da - når

Fortid	Det som skjedde **en** gang.	Da han kom til Norge, ville han jobbe som lege.
Fortid	Det som **pleide** å skje.	**Når** han spiste frokost, hørte han alltid på radio.
Framtid	Det som **skal** skje.	Jeg skal gi beskjed **når** han kommer tilbake.
Generelt	Det som kan skje **ofte.**	**Når** man er syk, skal man ha sykepenger.

Da: Subjunksjon og adverb

Da kan være en *subjunksjon* og stå først i en *leddsetning.*
Eksempel: Hun kom til Norge **da** hun var 38 år.

Da kan også være et *adverb* og stå først i en *helsetning.* Her kommer verbet på plass 2.

	1	2	
Han ville jobbe som lege.	**Da**	måtte	han lære seg norsk.

Modalverb

infinitiv	**presens**	**preteritum**
å kunne	kan	kunne
å ville	vil	ville
å måtte	må	måtte
å skulle	skal	skulle
å burde	bør	burde

fortid	**nåtid**
Før *kunne* jeg ikke språket.	Nå *kan* jeg det.
Før *ville* de flytte.	Nå *vil* de bo her.
Før *måtte* de betale kontant.	Nå *må* de betale med kort.

UTTRYKK

I telefonen

- Jeg kan ikke komme på jobb i dag.
- Kan du gi en beskjed? - Selvfølgelig. Hva skal jeg skrive/si?

- Er Larsen til stede? - Nei, dessverre. Kan jeg ta imot en beskjed?

På vei mot mål.

Minigrammatikk

Setninger

Helsetninger

En helsetning er en selvstendig setning.

Hovedmønster

subjekt eller sted/tid o.a.	*verb 1*	*subjekt*	*adverb*	*verb 2*	*objekt*	*adverb (sted/tid)*
Pablo	kommer		ikke			i dag.
I dag	har	han	ikke	vært		i klassen.
Hvem	har			sett	boka mi?	
	Skal	dere	ikke	kjøpe	mat	i dag?
Verb står på 2. plass i en fortellende helsetning og i spørsmål med spørreord. Subjektet står foran eller etter verbet. I spørsmål uten spørreord kommer verbet først.						

Andre mønstre

a) Når subjektet er et substantiv og står etter verbet, kommer *ikke* ofte foran subjektet:

Hvorfor	vil	ikke	Per	komme?	
I dag	har	ikke	læreren	vært	her.

b) Et trykklett pronomen som objekt, står foran *ikke* når verbet er et enkelt ord:

Jeg	kjenner	henne	ikke.

Leddsetninger

En leddsetning er en del av en annen setning.

Hovedmønster

	subjunksjon	*subjekt*	*adverb*	*verb*	*objekt*	*sted/tid*
De sier	at	Pablo	ikke	kommer		i dag.
De spør	hvorfor	du	ikke	vil kjøpe	boka	i dag.
De drar	fordi	de	ikke	liker	seg	her.
	Da	han		kom		hit, var det snø.
De har en bil	som		aldri	vil starte.		

Spesielt om ***som****-setninger:*
Som står i stedet for et ord i setningen som følger. *Som* kan sløyfes når det ikke er subjekt.

De har en venn som liker oss. (Vennen liker oss.)
De har en venn (som) vi liker. (Vi liker vennen.)

De har en venn (som) vi skal bo hos. (Vi skal bo hos vennen.)

Når leddsetningen knyttes til et stedsord, kan vi ha ulike muligheter:

Vi liker byen *som vi bor i.* Vi liker byen *der vi bor.* Vi liker byen *hvor vi bor.*

Konjunksjoner og subjunksjoner

Konjunksjoner knytter sammen helsetninger:

Hun dro til Tromsø, ***og*** der fikk hun jobb.
Han liker seg i Oslo, ***men*** han har ikke jobb.
Hun føler seg syk, ***så*** hun vil hjem.
Hun vil hjem, ***for*** hun føler seg syk.

Subjunksjoner innleder leddsetninger:

De flyttet *fordi* de ikke fikk jobb.
Hvis du vil, kan du bo hos oss.
De kjøpte en bil *som* ikke vil starte.
De spør *om* dere aldri har lekser.
Hun sier *at* hun kommer.

Spørreord

Hva	Hva sier du?	Ikke noe.	
Hvem	Hvem er det?	Læreren min.	(person)
Når	Når kommer du?	Klokka to.	(tid)
Hvor	Hvor bor du?	I Tromsø.	(sted)
Hvorfor	Hvorfor kom du ikke?	Jeg var syk.	(grunn)
Hvordan	Hvordan kommer du hit?	Med buss.	(måte)
Hvilk*en*	Hvilken dag kommer du?	(en dag)	
Hvilk*et*	Hvilket stoppested er det?	(et stoppested)	
Hvilk*e*	Hvilke dager går du på kurs?	(flertall)	
Hva slags	Hva slags klær trenger jeg?		

Hvor + adjektiv og adverb: *Hvor stor, hvor gammel, hvor langt, hvor lenge, hvor ofte, hvor mange* og flere:

Hvor stor er byen?	(en by)	Hvor *langt* er det til byen?	(distanse)
Hvor stort er huset?	(et hus)	Hvor *lenge* skal du være her?	(tid)
Hvor store er barna?	(flertall)	Hvor mye betalte du?	(mengde)

Substantiv

Kjønn

Substantivene har tre kjønn: *hankjønn, hunkjønn* og *intetkjønn.*
Substantivenes kjønn har betydning for bøyningen og for bøyning av adjektiv og pronomen. (Se under.)

Hovedmønster

	Entall			Flertall	
	artikkel	*ubestemt*	*bestemt*	*ubestemt*	*bestemt*
Hankjønn	en	bil	bil*en*	bil*er*	bil*ene*
Hunkjønn	ei/en*	dør	dør*a*/dør*en**	dør*er*	dør*ene*
Intetkjønn	et	vindu	vindu*et*	vindu*er*	vindu*ene*
Intetkjønn med én stavelse	et	hus	hus*et*	hus	hus*ene*

* Vi kan velge form. Formen med *en* er mer skriftlig og formell.

Andre mønstre

en	baker	bakeren	bakere	bakerne	(Personer og noen andre ord på *-er)*
en	støvel	støvelen	*støvler*	støy/ene	(Ord på *-el)*
et	barn	barnet	barn	*barna*	(Noen intetkjønnsord skal ha *-a* i bestemt flertall)

Unntak

En del ord (i tillegg til enstavelses intetkjønnsord) får ikke *-er* i flertall.
Det gjelder noen enstavelses han- og hunkjønnsord: *en feil, en ting, en sko, ei mus ...,*
og det gjelder mange ord for penger og mål: *en liter, en meter, en mark, en franc, en yen, en dollar, en euro:*

en feil feilen to *feil* feilene en dollar dollaren fem *dollar* dollarene

I tillegg er det en del vanlige ord som skifter vokal *og* har andre uregelmessigheter:

ei datter	dattera	*døtre*	*døtrene*
ei mor	mora	*mødre*	*mødrene*
ei søster	søstera	*søstre*	*søstrene*
en bror	broren	*brødre*	*brødrene*
en far	faren	*fedre*	*fedrene*
en bonde	bonden	*bønder*	*bøndene*

ei bok	boka	*bøker*	*bøkene*
ei hånd	hånda	*hender*	*hendene*
ei natt	natta	*netter*	*nettene*
en fot	foten	*føtter*	*føttene*
et tre	treet	*trær*	*trærne*
		klær	*klærne*

Bruk av bestemt og ubestemt form

bestemt form	ubestemt form
bilen min	min bil
vennene dine	Karis venner
bilen til Kari	mange uker
naboene til Kari	noen naboer
hovedstaden i Peru	hvilken by ... ?

Vi bruker *bestemt* form foran eiendomspronomen og oftest foran preposisjoner som uttrykker at noe hører til en person eller et sted.

Vi bruker *ubestemt* form etter eiendomspronomen og etter genitiv (se under).
Ubestemt form bruker vi også etter ord som *noe, mye, noen* og *mange* - og etter *hvilken* og *hva slags.*

Kjent og nytt

Vi bruker også *ubestemt* form når vi presenterer *ny* informasjon, og når vi snakker om noe generelt:

Jeg har en hyggelig lærer. Vi trenger et bord. Vi må kjøpe bøker. Vil du ha kaffe?

Vi bruker bestemt form når vi snakker om noe spesifikt og noe som er *kjent.* Det er klart hvem eller hva vi snakker om:

Jeg traff læreren. Var bordet dyrt? Vi kjøpte bøkene. Hvordan er kaffen?

Ubestemt form med og uten artikkel

Ord for ting som ikke kan telles, har normalt ikke artikkel:

Vi trenger *mat, frukt* og *kaffe.*

Vi har artikkel når vi tenker på et eksemplar:

Jeg kjøpte *en gammel bil.* Jeg har *ei tante* i Oslo. Jeg kjenner *en lærer.*

Når substantivet er en del av handlingen, mer enn et enkelt eksemplar, har vi oftest ikke artikkel:

Hun kjører *bil.* Han spiller *gitar.* De bor på *hybel.*

Ofte kan vi velge: Han skrev *(en) stil.*

Når substantivet forteller hva en person er, har vi ikke artikkel:

Hun er *lærer.* Hun er *tante* til to barn. Han er *tyrker.* Hun er *hindu.* Hun *tx fotballspiller.*

Når vi forteller hvordan personen er, har vi artikkel: Hun er *en god lærer.* Hun er *et geni.*

Sammensatte substantiv

Vi beskriver ofte et substantiv ved å sette et annet ord foran. Det siste ordet er altså hovedordet Det første ordet forteller mer om det siste:

en ferie: *en sommer*ferie, *en vinter*ferie, *en bil*ferie, *en bade*ferie, *en familie*ferie

klær: *sommer*klær, *vinter*klær, *dame*klær, *ull*klær,*ferie*klær

Noen korte ord trenger en e når de skal stå foran et substantiv:

e: en barnehage, barneklær, barnesko, juleferie, julefest, gutteskole

Ord som slutter på -sjon, -ning, -het, og en del andre ord, får en s etter seg:

s: et informasjon*s*kontor, en kjærlighetsfilm, en sportsbil, sportsklær, arbeidsklær

Det siste ordet bestemmer kjønn og bøyning av det sammensatte substantivet:
en barnefilm, et bamebord, ei barnelue.

Genitiv

Vi setter en s til substantivet for å uttrykke at substantivet har eller eier noe.
Substantivet etter genitiv står alltid i ubestemt form: *Karis bil, lærerens bøker, Norges hovedstad.*

Pronomen

subjektsform	*objektsform*	*refleksiv objektsform*	*eieform*	*refleksiv eieform*
jeg	meg		min	
du	deg		din	
han	ham/han	seg	hans	sin
hun	henne	seg	hennes	sin
den	den	seg	dens	sin
det	det	seg	dets	sin
vi	oss		vår	
dere	dere		deres	
de	dem	seg	deres	sin

Subjektsformen bruker vi som subjekt: *Jeg kommer.* Ellers bruker vi objektsformen: *Se på meg!*

Den bruker vi om ting som er hankjønn og hunkjønn: en bil - *den,* ei hytte - *den*

Det bruker vi om ting som er intetkjønn: et hus - *det,* et bord - *det*

Vi bruker også *det* mer generelt: *Det var hyggelig.*

Refleksiv objektsform bruker vi når subjektet og objektet er samme person: *Han vasker seg.*

Refleksiv eieform bruker vi når subjektet eier objektet: *Hun vil selge bilen sin-* (Se også side 123.)

Eieformene

Min, din, sin og *vår* bøyes etter substantivet:

(en bil)	Bilen er **min.**	Bilen er **din.**	Bilen er vår.	Han solgte bilen **sin.**
(ei klokke)	Klokka er **mi.**	Klokka er **di.**	Klokka er vår.	Han solgte klokka **si.**
(et hus)	Huset er **mitt.**	Huset er **ditt.**	Huset er **vårt.**	Han solgte huset **sitt.**
(flertall)	Bøkene er **mine.**	Bøkene er **dine.**	Bøkene er våre.	Han solgte bøkene **sine.**

Pronomenet har samme form enten det står foran eller etter substantivet, eller alene:
Bilen min - min bil — bilen er min.

Pronomenet står etter substantivet i vanlig talespråk. I mer formelt språk kan pronomenet stå foran substantivet. Det står ofte foran når det har trykk: *Det er mi bok.*

Når substantivet står etter pronomenet, står det i *ubestemt* form. Når substantivet er først, har det *bestemt* form.

Påpekende (demonstrative) pronomen

Når noe er et stykke borte:	Når noe er nært:	Også uten substantiv:	
Den boka vil jeg kjøpe.	**Denne** boka er mi.	**Denne** er mi!	(ei bok)
Den bussen er vår!	Vi tar **denne** bussen.	Hvor går **den?**	(en buss)
Liker du **det** huset?	Hvem eier **dette** huset?	**Det** er fint!	(et hus)
De vottene er fine.	**Disse** vottene er varme.	**Disse** er fine!	(flertall)

Det og **dette** brukes også mer generelt, for eksempel til å introdusere noe(n):
Det er en Volvo. Dette er foreldrene mine.

Adjektiv

Hovedmønster

	ubestemt form,	*bestemt form*
Hankjønn	en **pen** bil	den **pene** bilen
Hunkjønn	ei **pen** dør	den **pene** døra
Intetkjønn	et **pent** hus	det **pene** huset
Flertall	**pene** biler	de **pene** bilene

Adjektivet får vanligvis **-t** i intetkjønn og **-e** i flertall. Foran substantiv i bestemt form får adjektivet **-e** + artikkel: *den, det, de.*
Intetkjønnsformen brukes også mer generelt:
Jeg liker *rødt.* Jeg har lyst på noe *godt* å spise.

Andre mønstre

Uten -t i intetkjønn:

en billig bil	en praktisk bil	en tysk bil
ei billig dør	ei praktisk dør	ei tysk dør
et billig hus	**et praktisk** hus	**et tysk** hus
billige hus	praktiske hus	tyske hus

Adjektiv på **-ig**
og **-isk**
og nasjonalitetsadjektiv
får ikke **-t** i intetkjønn.

***-tt** i intetkjønn:*

en ny bil	en blå bil
ei ny kåpe	ei blå kåpe
et nytt hus	**et blått** hus
nye gardiner	blå(e) hus

en **moderne** bil	Adjektiv som ender på **-e**, er ubøyd. De heter det samme i alle former.
ei **moderne** kåpe	
et **moderne** hus	
moderne gensere	

Sammentrekning i flertall:

en åpen bil **åpne** dører	ei diger kake **digre** fjell	et gammelt hus **gamle** venner	Adjektiv som ender på -er, **-el** og **-en** mister en **e** i flertall og i bestemt form, og to like konsonanter forenkles.

Unntak

Liten og **annen** har spesiell hunkjønnsform og spesiell bøyning:

en **liten** gutt	den **lille** gutten	en **annen** dag	den **andre** dagen
ei **lita** jente	den **lille** jenta	ei **anna** jente	den **andre** jenta
et **lite** hus	det **lille** huset	et **annet** sted	det **andre** stedet
små gutter	de **små** guttene	**andre** mennesker	de **andre** menneskene

I noen faste uttrykk bøyes ikke adjektivet: *De er glad i hverandre. De er lei av vinteren.*

Komparativ og superlativ

Hovedmønster

positiv	*komparativ*	*superlativ*
pen flink	pen**ere** flink**ere**	pen**est** flink**est**

Adjektiv får **-ere** i komparativ og **-est** i superlativ.

Superlativ bøyes i bestemt form: Han er *den peneste* gutten i klassen.
Dette er *det peneste* huset i gata.
Vi kjøpte *de peneste* klærne i butikken.

Andre mønstre

vennlig morsom	vennlig**ere** morsomm**ere**	vennlig**st** morsom**st**	Adjektiv på *-lig* og *-som* får bare **-st** i superlativ.

Uregelmessige former

positiv	*komparativ*	*superlativ*
god	bedre	best
liten	mindre	minst
ung	yngre	yngst
lang	lengre	lengst

positiv	*komparativ*	*superlativ*
ille	verre	verst
stor	større	størst
gammel	eldre	eldst
tung	tyngre	tyngst

Vi bruker *komparativ* og *superlativ* når vi sammenlikner.

Ali er penere enn Tor. Ali er den peneste i klassen. Hvem er penest, Ali eller Tor?
Er Oslo større enn Trondheim? Hvilken by er størst, Oslo eller Trondheim?
Oslo er den største byen i Norge.

Noen ganger bruker vi *mer* i komparativ og *mest* i superlativ:

De er mer glad i indisk mat enn i norsk. Vi er mest glad i kinesisk mat.
Jeg føler meg mer norsk enn fransk. Det er den mest fantastiske filmen jeg har sett.

Andre adjektiviske ord

Vi bruker ulike ord foran substantiv som kan ha flertall,
og foran substantiv som ikke kan telles:

tellelig	*komparativ*	*superlativ*
mange biler	flere	flest
få biler	færre	færrest
noen biler		
ingen biler		

utellelig	*komparativ*	*superlativ*
mye trafikk	mer	mest
lite trafikk	mindre	minst
noe trafikk		
litt trafikk		
ikke noe trafikk		

Superlativ kan ha bestemt form: *de fleste bilene, det meste av trafikken.*

Preposisjoner

Preposisjoner står foran et substantiv eller et pronomen og viser forholdet mellom substantivet og pronomenet og resten av setningen:

Hunden ligger i stolen. Hunden ligger under stolen.
Hun snakket om oss. Hun snakket med oss.
De kommer om ei uke. De kommer i neste uke.

Preposisjoner uttrykker sted:
i skuffen, på bordet, bak huset, foran bilen, over sofaen, under bordet, fra byen, til dem
(Se også side 42 og 105.)

Preposisjoner uttrykker tid:
om sommeren, til sommeren, i sommer, i denne uka, på fredag, om ei uke, for (ei uke) siden

Ved navn på dager bruker vi oftest *på,* men navn på dager uten preposisjon er ikke uvanlig:
De kommer (på) fredag.

I brukes ved perioder: *De har vært her i ei uke. De skal være her i ei uke.*
For - siden brukes om tidspunkt i fortida: *De kom for ei uke siden.*
Om brukes om tidspunkt i framtida: *De skal dra om ei uke.*
Om bruker vi også om noe som gjentar seg: *Jeg trener om fredagen. Det er kaldt her om vinteren.*
Til kan brukes om framtid: *De skal flytte til vinteren.*
I kan brukes om den nærmeste årstida: *Det har vært kaldt her i vinter.*
(Se også side 79 og 151.)

Preposisjoner uttrykker tilknytning:
bilen til Kari, foreldrene til Anne, husene på stedet, innholdet i boka

Sammensatte uttrykk

Mange preposisjoner er en del av et fast uttrykk:
ved siden av, i nærheten av, på grunn av, til høyre for, sammen med, i stedet for

Adverb

Adverbet forteller om verbet. Ofte sier adverbet *når* og *hvor* handlingen skjer:

Jeg kommer *nå.* Jeg kommer *ut.*

Mange stedsadverb har to former, én ved verb som forteller om bevegelse, og én når man er på et sted:

Hun gikk	*hjem*	*ut*	*inn*	*opp*	*ned*	*hort*	*hit*	*dit*
Hun er	*hjemme*	*ute*	*inne*	*oppe*	*nede*	*borte*	*her*	*der*

Mange adverb som forteller *hvordan* noe skjer, er lik intetkjønn av adjektiv:

(Adjektiv)	Adverb
(Han er pen. Huset er pent. De er pene.)	Han synger pent. De synger pent.

Adverbene bøyes ikke i kjønn og tall. De står vanligvis etter hele verbet og etter objektet i en setning:

Jeg har kjørt bilen *inn.* Vi skal sende barna *hjem.*

Setningsadverb

Noen adverb sier noe om hele innholdet i setningen. De står vanligvis etter første del av verbet:

Jeg kan *ikke* komme i dag. Vi får *ofte* fri. Vi har *aldri* sett Nord-Norge.

I leddsetninger står disse adverbene foran verbet. (Se side 161.)

Komparativ og superlativ

Noen adverb har komparativ og superlativ:

Han synger penere enn meg. Han synger penest av alle.

godt - bedre - best

Jeg liker godt å gå på ski. Jeg liker hedre å gå på skøyter. Men jeg liker hest å sitte på kafé.

gjerne - heller - helst

Han vil gjerne ho på landet. Han vil heller ho på landet enn i hyen. Han vil helst på ho landet.

Verb

Infinitiv: (å) *spise,* (å) *lese.*

Vi bruker infinitiv uten **å** etter modalverb (se side 174): *Jeg skal spise. De må lese.*

Infinitiv med **å** bruker vi etter andre verb og etter preposisjoner:

Vi pleier å spise klokka fem. Hun liker å lese. De begynner å forstå.
Vi har lyst til å spise. Hun satte seg nedfor å lese. De har problemer med å forstå.

Imperativ er lik infinitiv minus **-e: Spis** mer frukt! **Les** kapittel 2! **Smil!**
Vi kan bruke imperativ når vi ønsker at noen skal gjøre noe.

Presens	Jeg *spiser* nå. Jeg *spiser* ofte på restaurant.
Preteritum	Jeg *spiste* klokka to.
Perfektum	Jeg *har spist.* (Jeg er ikke sulten.)
Futurum	Jeg *skal spise* om en time.

Pluskvamperfektum	Vi *hadde spist* da de kom.	(Ferdig før noe annet i fortida.)
Fortidsfuturum	Vi *skulle spise* da de kom.	(Framtid i forhold til noe i fortida.)

Hovedmønstre

infinitiv	*preteritum*	*perfektum*	
å va**sk**e	vasket	har vasket	De fleste med to konsonanter bøyes i gruppe 1.*
å le**s**e	leste	har lest	De fleste med én konsonant bøyes i gruppe 2.
å le**v**e	levde	har levd	Verb med **v**, **g** eller **ei** (le**v**e, la**g**e, pl**ei**e) kan få **-de** og -d.
å b**o**	bodde	har bodd	Mange verb som slutter på andre vokaler enn e, får **-dde** og **-dd**.

* Disse kan bøyes med -a i preteritum og perfektum: *vaska - har vaska.*
Det er ganske vanlig i muntlig språk.

Uregelmessig bøyning

Mange verb har en bøyning som bare må læres:

å be	ba(d)	har bedt	Se liste på side 174.
å drikke	drakk	har drukket	

Perfektum eller preteritum om fortid?

Preteritum bruker vi om noe som er slutt - ofte på bestemte tider:

Hun kom klokka fem.
De flyttet i går.
Hun studerte norsk i Amerika.

Perfektum bruker vi når vi ikke sier når. Vi er opptatt av *konsekvensen:*

Hun har kommet. (Hun er her.)
De har flyttet. (De bor ikke her lenger.)
Hun har studert norsk. (Hun kan det.)

Perfektum bruker vi også om nåtid, når en situasjon har begynt i fortida:

Hun har studert norsk i et år. (Og gjør det nå.)
De har bodd her i fem år. (Og bor her fremdeles.)

Vi har oftest preteritum i setninger med adverb/preposisjonsuttrykk som forteller om et tidspunkt i fortida: *i går, i flor, for - siden, før, da.*

Framtid

Vi bruker ofte *presens* når vi snakker om framtid. Det gjelder særlig ved verb som forteller om bevegelse eller forandring:

De kommer snart. Det blir varmere i mai.

Vi kan bruke *skal* med infinitiv når vi forteller om en plan:

Vi skal flytte. Jeg skal kjøpe mat.

Ellers bruker vi ofte *kommer til å: Det kommer til å gå bra. Jeg kommer til å savne dere.*
Vi kan også bruke andre modalverb enn *skal: Det vil bli vanskelig. De må dra snan.*

Modalverb

Modalverbene brukes mest i presens og preteritum:

infinitiv	*presens*	*preteritum*	
(å skulle)	skal	skulle	Preteritum kan brukes om fortid: *De måtte ut.*
(å ville)	vil	ville	*De kunne ikke norsk. De ville ikke gå.*
(å måtte)	må	måtte	
(å burde)	bør	burde	Preteritum kan uttrykke høflighet og ønsker:
(å kunne)	kan	kunne	*Kunne jeg få snakke med ...?*

Verbene kan brukes alene, spesielt sammen med uttrykk som forteller om bevegelse *til* et sted. Ellers kommer det infinitiv uten å etter modalverbene:

Jeg må hjem.	*Jeg må dra hjem.*	(Det er nødvendig.)
Jeg skal på ferie.	*Jeg skal f ytte.*	(Det er en plan.)
Jeg vil inn.	*Jeg ville være her.*	(Det var et ønske.)
Jeg kan litt tysk.	*Jeg kan snakke tysk.*	(Noe jeg har lært.)
	Jeg kunne ikke komme.	(Det var ikke mulig.)
	Dere kan ta fri.	(Dere får lov.)
	Du burde ta tran.	(Det er bra.)

Noen uregelmessige verb

infinitiv	*preteritum*	*perfektum*			
å be	ba(d)	har bedt	å legge	la	har lagt
å bli	ble	har blitt	å ligge	lå	har ligget
å dra	dro(g)	har dratt	å løpe	løp	har løpt
å drikke	drakk	har drukket	å se	så	har sett
å falle	falt	har falt	å selge	solgte	har solgt
å finne	fant	har funnet	å sette	satte	har satt
å forstå	forsto (d)	har forstått	å si	sa	har sagt
å fortelle	fortalte	har fortalt	å sitte	satt	har sittet
å få	fikk	har fått	å skrive	skrev	har skrevet
å gi	ga(v)	har gitt	å sove	sov	har sovet
å gjøre	gjorde	har gjort	å stå	sto(d)	har stått
å gå	gikk	har gått	å ta	tok	har tatt
å hjelpe	hjalp	har hjulpet	å treffe	traff	har truffet
å holde	holdt	har holdt	å vite	visste	har visst
å komme	kom	har kommet	å være	var	har vært

Norsk har mange valgfrie former. Langt fra alle er tatt med her.
Dette er en minigrammatikk. For mer omfattende forklaringer vises til Kirsti Mac Donald: *Norsk grammatikk for fremmedspråklige.* Cappelen.

Ordliste

I denne ordlista kan du finne ut om ordene i læreboktekstene er substantiv, adjektiv eller verb, og hvordan ordene bøyes. Ord og uttrykk for øvrig finner du i egne ordlister, der alle ord og uttrykk er oversatt til flere språk.

Substantiv er ført opp slik:
bil/en (hankjønn: en bil - bilen - biler - bilene)
stue /a el. -en (hunkjønn: stue - stua eller *stuen* - stuer - stuene)
vindu/et (intetkjønn: vindu - vinduet - vinduer - vinduene)
hus/et, - , -ene (intetkjønn: hus - huset - hus - husene)

Verb er ført opp slik:
snakke, -et (snakke - snakker - snakket - har snakket)
(eller: snakke - snakker - snakka - har snakka)
lese, -te (lese - leser - leste - har lest)

Adjektiv er ført opp slik:
pen, -t, -e (pen - pent - pene)
billig, -, -e (billig - billig - billige)

Andre bøyningsformer skrives fullt ut:
tre/et, trær, trærne
gå, gikk, har gått
tykk, tykt, -e

I tillegg finnes det andre tillatte bøyningsformer som ikke er tatt med i denne ordlista.

I ordlista finner du også markering av trykk med **lang** eller **kort** vokal:
lege - legge

Trykk og vokallengde kan variere noe i ulike deler av landet.

Tallet etter ordene viser til et kapittel der ordet er brukt.

A

absolutt 14
adresse/n 3
ake, -te 7
aktiv, -t, -e 9
aktivitet/en 9
aldershjem /met 10
all, alt, alle 4
alvorlig, -, -e 12
annen, annet, andre 3
annonse/n 14
ansette, ansatte, har ansatt 10
to ansatte 10
arabisk, -, -e 2
arbeid/et 10
arbeide, -et 4
arbeidsgiver/en 17
arrangement/et 12
asylmottak/et 9
asylsøker/en, -e, -ne 9
av og til 8
avis/en 3
avisbud/et 2
avsender/en 3
avstand/en 17

B

bad/et 9
bade, -et 7
badekar/et 14
bake, -te 12
baker/en 2
balkong/en 14
bank/en 10
barn/et, 3
barnebarn/et 13
barnehage/n 4
beboer/en 10
bedre, best, se *god*
bedring, God bedring 16
begynne, -nte **10**
begynnelse/n 8
behandle, -et 10
beklage, -et 5
Beklager! 5
beskjed/en 12
best, se *god*
Hva liker du best? 7
bestemme, -te 14
bestille, -te 5
besøk/et, komme på besøk 13
besøke -te 8
betale, -te 6
bety, -dde 2
Det betyr mye 15
bibliotek/et 8
bil/en 4
bilde/t 4
billett/en 8
billig, -, -e 6
bilmekaniker/en 10
blek, -t, -e 10
bli, ble, har blitt/er blitt 3
bli med 6
Det blir 52 kroner 6
blokk/a el. -en 9
blomst/en 15
blå, -tt, -/(e) 6
blåse, -te 7
bo, -dde **1**
bod/en 14
bok/a el. -en, bøker, bøkene 4
bokhylle/a el. -en 4
bord/et 3
bratt, -, -e 11
bred, -t, -e 8
bredde/n 11
brev/et 3
bror/en 3
bruke, -te 6
brukte ting 14
brød/et 3
brødskive /a el. -en 3
bråke, -te 14
bursdag/en 13
buss/en 8
butikk/en 2
by/en 8
bygård/en 14
bytte, -et 8
børste, -et 4
både - og 5

C

cirka 4
cola/en 5

D

dag/en 4
i dag
dame /a el. -en 3
datter/a el. -en, døtre, døtrene 3
deilig, -, -e 7
dekke, -et 3
dele ut, -te 10
deprimert, - , -e 10
diskriminering/en 17
diskutere, -te 12
do/en 14
dra, dro, har dratt 4
drikke, drakk, har drukket 1
drive, drev, har drevet 9
drømme, -mte **14**
dugnad/en 9
dum, -t, -mme **3**
dusje, -et 4
dyr, -t, -e 6
dyrke, -et 11
dø, døde, har dødd 13

dårlig,.- , -e
dårlig vær 7
dårlig tid 9

egg/et 3
ekspeditør/en 8
elendig, - , -e 16
elev/en 12
elske, -et 8
elv/a el. -en 8
engasjert, - , -e 17
engelsk, -, -e 2
ensom, -t, -mme **9**
eple/t 3
e-post/en 5
er (se *være)* **1**
etasje/n 9
ettermiddag/en 8
etterpå 4

fabrikk/en 4
fag/et 12
familie/n 3
fantastisk, - , -e 11
farfar/en 13
farge/n 6
farmor/a el. -en 13
fast, -, -e 8
fastlege/n 16
favoritt/en 12
feber/en 16
feire, -et 13
ferdig, -, -e 3
ferie/n 8
fersk, - , -e 6
fest/en 13
festdag/en 9
festival/en 8
fetter/en 9
film/en 17
fin, -t, -e 2
finne, fant, har funnet **11**
fiske, -et 8
fjell/et 11
fjor, i fjor 9
fjord/en 11
flaske /a el. -en 3
flink, -t, -e 2
flott, -, -e 8
flyktning/en 9
flytte, -et 9
for - siden 9
for, konjunksjon 8
for varmt 7
For **et** vær! **7**
foran 4
foreldremøte/t 12
forelsket 13
forkjølelse/n 16
forkjølet 16
forskjellig, -, -e 17
forslag/et 12
forstå, forsto, har forstått 2
forsyne seg, -te, 15
være forsynt 15
forsøke, -te 12
fortau/et 7
fortelle, -talte, - talt 9
fot/en, føtter, føttene 7
fotballkamp/en 9
fri, -tt, -e 5
ha fri **12**
fridag/en 15
frimerke/t 3
friminutt/et 12
frisk, -t, -e 16
fritid /a el. -en 9
frokost/en 3
fryse, frøs, har frosset 7
fødselsdag/en 10
fødselsdato/en 16
født, jeg er født i ... 17
føle seg, -te 10
følge, fulgte, har fulgt **4**
få, fikk, har fått 4

G

galleri/et 8
gammel, -t, gamle 3
Hvor gammel ...?
gang/en, noen ganger 3
gang/en 9
garasje/n 14
gardin/et 14
gate /a el. -en 16
gave/n 15
genser/en 6
gi, ga, har gitt 4
gift 3
gifte seg, -et 13
gjelde, gjaldt, har gjeldt **14**
gjenta, -tok, har -tatt **2**
gjerne, heller, helst 4
gjest/en 13
gjøre, gjør, gjorde, har gjort **1**
gjøre vondt 4
gjøre det pent 9
glad, - , -e 9
glad i 3
glass/et 3
glatt> - > -e 7
glede seg til, -et 15
glemme, -mte, **6**
god, -t, -e 3
god, bedre, best
gratulere, -te 13
grovbrød/et 6
grønn, -nt, -e 7

kjøkken/et 14
kjøpe, -te 3
kjøpesenter/et 6
kjøre, -te 4
kjøtt/et 15
klage, -et 15
klar, -t, -e 3
klasse/n 2
klassekontakt/en 12
klasserom/met 12
klima/et 11
klokke /a el. -en 5
klær, klærne 1
knytte, -et 17
kode/n 8
koffert/en 14
koke, -te 3
kokk/en 15
kollega/en 10
komfyr/en 3
komme, kom, har kommet 1
kommune/n 9
konferansetime/n 12
konsert/en 15
kontant 8
kopp/en 3
kor/et 9
kort, - , -e 7
kort/et 6
kose seg 15
koselig, - , -e 8
koste, -et 3
krangle, -et 3
kriminalitet/en 14
krone /a el. -en 3
kropp/en 16
kroppsøving/en 12
kryss/et 11
kuldegrad/en 7
kunde/n 5
kunne, kan, kunne, har kunnet 2
kunnskap/en 17
kvadratmeter/en 14
kvalm, -t, -e 16
kveld/en 8
kyst/en 8
kålrabistappe /a el. -en 15

L

lage,-et 3
laks/en 8
lammekjøtt/et 15
land/et 11
lande, -et 9
lang, -t, -e 7
lapp/en 12
lav, -t, -e 17
ledig, -, -e 16
legesenter/et 16
legevakt/a el. -en 16
legge, la, har lagt 4
  legge seg 5
leilighet/en 9
leke, -te 4
lekse /a el. -en 4
lenestol/en 4
lengte etter, -et 9
lese, -te 1
lett, - , -e 9
leve, -de 7
ligge, lå, har ligget 4
lik, i like måte 2
Hk, -t, -e 13
Uke, -te 6
Hten, lita, lite, små 8
  mindre, minst
litt 2
liv/et 10
loft/et 14
loppemarked/et 14
lue, /a el. -en 7
lukte, -et 15
lunsj/en 4
lykkelig, - , -e 9
lyne, -te 7
lys, - t, -e 7
lyskryss/et 11
lyst, ha lyst på 3
lyst, ha lyst til 16
lære, -te 2
lærer/en 2
løpe, løp, har løpt 12
løpet, i løpet av 17
låne, -te 8

M

mage/n 10
male, -te 9
mamma/en 3
mann/en, menn, mennene 3
mark/a el. -en 11
mas/et 15
massevis 11
mat/en 9
matpakke /a el. -en 4
matte/n - matematikk/en 12
medisin/en 10
mekanikk/en 10
melk/a el. -en 3
menneske/t 4
merkelig, -, -e 15
middag/en 4
midnattssol/a el. -en 11
miljø/et 17
mindre, se *liten* 14
minne/t 13
minoritetsbakgrunn/en 17
minutt/et 12
moderne, -, - 9
mor/a el. -en, mødre, mødrene 12

morgen, i morgen 8
morgen/en 3
morges, i morges 12
morsom, -t, -mme **5**
motor/en 10
museum, museet, museer, musene 8
musikk/en 8
musikkanlegg/et 14
muslim/en 15
møbel/et, møbler 13
mødre - se *mor* **12**
mørk, -t, -e 7
møte, -tte 5
møte/t 17
måte, i like måte 2
måtte, må, måtte, har måttet 5

N

nabo/en 8
natt/a el. -en, netter, nettene **11**
natur/en 9
naturlig, -, -e 14
navn/et 3
nivå/et 17
nordmann/en, -menn 9
nordnorsk, - , -e 11
normal, -t, -e 6
norskkurs/et 1
ny, -tt, -e 9
nydelig, -, -e 8
nysgjerrig, - , -e 3
nærhet/en, i nærheten 8
nøtt/a el. -en 6

O

oldebarn/et 13
onkel/en, onkler 15
oppførsel/en 12
oppleve, -de 11
opptatt av 17
oppvaskmaskin/en
oppvokst, vokse o
orden/en 12
i orden 5
ordne seg, -et 13
orke,-et 16

P

pakke/a el. -en
papirarbeid/et 1
pappa/en 3
parkeringsplass/en 6
passe, -et 6
pen, -t, -e 6
person/en 17
pils/en 5
pinnekjøtt/et 15
pizza/en 1
plan/en 8
pleie, -de 15
politikk/en 17
politisk. -. -e 17
populær, t. -e 11
pose/n 6
positiv, -t. -e 13
postkontor/et 10
postnummer/et 3
potet/en 15
prate, -et 9
presang/en 13
pris/en 14
problem/et 16
prøve.-de. -d 6
prøverom/met 6
pusse, -et 4
pølse /a el. -en 3
radio/en 14

R

rask, -t, -e 6
redd, - , -e 10
regel/en, -gler 14
regn/et 7
regne, -et 7
regning/en 10
reise, -te 8
reparere, -te 10
representant/en 17
resepsjon/en 17
respekt/en 10
restaurant/en 2
rett, ha rett 13
rik, -t, -e 13
ringe, -te 5
ro/en, ta det med ro 8
rollemodell/en 17
rom/met 8
rundstykke/t 6
rydde, -et 4
rygg/en 17
røyke, -te 10
råd, ha råd til å 8

S

sak/en 12
salami/en 3
salg/et, på salg 6
salte, -et 15
samboer/en 13
sammen, snakke sammen 1
sant, -, sanne 2
ikke sant?
savne, -et 13
se, så, har sett 1
sekk/en 4
selge, solgte, har solgt 14
selger/en 6

sen, -t, -e 8
sende, -te 15
seng/a el. -en 14
sentralstasjon/en 8
sette, satte, har satt 12
nedsatt 12
si, sier, sa, har sagt 4
sikker, -t, -kre 16
sint, -, -e 14
sitron/en 5
sitte, satt, har sittet 3
sjalu, - , - 3
sjarmerende, -, - 11
sjef/en 5
sjokolade/n 3
sjø/en 14
skal, se *skulk* 5
skap/et 3
skape, -te 17
ski/a el. -en, -, 7
gå på ski 7
skilt, være skilt 13
skilt/et 11
skinne, -nte 7
skive /a el. -en 3
skjerf/et 6
skjære, skar, har skåret 3
skog/en 11
skole/n 4
skolekor/et 9
skolesekk/en 4
skrive, skrev, har skrevet 1
skrive under 12
skulle, skal, skulle, har skullet 5
skynde seg, -dte 12
skøyte /a el. -en 7
slappe av, -et 10
siken, -t, -tne 10
slutt, til slutt 13
slå, slo, har slått 8

smørbrød/et 5
små - se *liten* 11
snakke, -et 1
snill, -It, -He 8
snø, - dde, -dd 7
snø/en 7
sofa/en 4
sokk/en 7
sol/a el. -en 7
sole seg, -te 7
sommer/en 7
sommerferie/n 8
sove, sov, har sovet 1
soverom/met 9
spennende, -, - 15
spesiell, -It, -Ile 15
spille, -te
spise, -te 1
sport/en 9
spørre, spør, spurte, har spurt 3
spørsmål/et 12
stasjon/en 8
sted/et 9
i stedet 12
steke, -te 3
stelle, -1te, 9
sterk, -t, -e 13
stille, -, - 14
stol/en 14
stor, -t, -e 3
stor, større, størst
streng, -t, -e 12
stress/et 15
stresset, - , -e 9
streve, -de 12
strømpebukse /a el. -en 7
studere, -te 14
stue /a el. -en 4
stykke/t, fem stykker 6
større, størst, se *stor* 14

størrelse/n 6
støvel/en, -vler, -vlene 7
støvsuge, -et 10
stå, sto, har stått 4
stå opp 5
sulten, -t, -ltne 4
sunn, -nt, -e 10
sur, -t, -e 7
svar/et 5
svette, -et 7
syk, -t, -e 10
sykehj em/met 10
sykehus/et 17
sykepleier/en 10
sykkel/en 14
syltetøy/et 3
synd, det er synd 8
synes, syntes, har synes 14
synge, sang, har sunget 9
sånn, -nt, -e 7

T

ta, tok, har tatt 5
ta det med ro 8
ta med seg 12
ta på seg 7
det tar tre timer 8
tablett/en 10
tak, få tak i 14
tale/n 13
tallerken/en 3
tanke/n 17
tann/a el. -en , tenner, tennene 4
tannlege/n 2
tante /a el. -en 15
taxisjåfør/en 2
te/en 5
teater/et 17
tenke, -te 3
teppe/t 4

tid/a el. -en 9
tidlig, -, -e 5
tidsklemme /a el. -en 9
tilbud/et, på tilbud 6
time/n 8
bestille time 16
ting/en 14
tjene, -te 10
tordne, -et 7
torg/et 11
tradisjon/en 15
tradisjonell, -lt, -lle **15**
tran/en 9
trapp/a el. -en 14
travel, -t, -vie, ha det travelt 4
tre/et, trær, trærne 14
treffe, traff, har truffet 15
trene, -te 9
trenge, -te 3
trening/a el. -en 12
treningsstudio/et 16
trist, -, -e 9
trives, -des 10
tro, -dde 13
trygghet/en 9
trøst/en 10
trøtt, - , -e 4
tur/en 3
turist/en 11
tv/en 14 [teve]
tvilling/en 13
tykk, -kt, -e 7
tynn, -nt, -e 7
tørke, -et 15
tørr, -rt, - e 11
tørst, -, e 5
tåke /a el. -en 7

U

uke/a el. -en. 16
ulik, -t, -e 17
ullongs/en 9
ullsokk/en 7
ung, -t, -e 13
universitet/et 17
Unnskyld! 2
utdanne, -et 10
utdannelse/n 9
utenlandsk, -, -e 15
utested/et 11
utland/et 14
utsikt/en 14

V

vaffel/en, -fier, -flene 9
vanlig, - , -e 3
vann/et 5
vanskelig, -, -e 7
variere, -te 11
varm, -t, -e 5
varme, -et 7
vaske,-et **1**
vei/en
én vei 8
spørre om veien 11
Hva er i veien? 16
veie, -de 8
vekke, -et 12
vekkerklokke /a el. -en 8
velge, valgte, har valgt 12
Velkommen! 1
venn/en 3
vente, -et 5
verksted/et 10
verre, verst se *ille*
ikke så verst 2
vet, se *vite 9*
videregående skole 17
vikariat/et 17
viktig, - , -e 9
ville, vil, ville, har villet 3
vind/en 7
vindu/et 3
vinter/en 7
virke, -et 14
vise, -te 6
vite, vet, har visst 9
voksen, -t, -sne **10**
vondt, gjøre vondt 4
ha vondt 5
vær/et 7
være, er, var, har vært 1
Vær så god! 5
vår/en 7

Ø

økonomi/en 10
øy/a 11
øyeblikk/et, Et øyeblikk! 3

Å

år/et, - , årene/åra 3
årstid /a el. -en 7

På vei er et begynnerverk i norsk. Verket er en grundig revisjon av *På vei* fra 1999.

Læreverket består nå av:
- Tekstbok
- Arbeidsbok med lytte-cd
- Ordlister
- På vei nettsted med varierte og selvinstruerende interaktive øvelser
- Lærerens bok med ekstra oppgaver, fasit, undervisnings-opplegg og forslag til prøver
- Lærer-cd-er med uttale-, struktur- og lytteøvelser

Denne nye utgaven er tilrettelagt for undervisning på Spor 2 og 3 etter den nye *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere* (2004), nivå 1 og 2.

På vei gir en systematisk og trinnvis innføring i norsk vokabular og språkstruktur og formidler nyttig samfunnsinformasjon. Læreverket er enkelt å bruke både for kursdeltakere og lærere.

Forfatterne har også utgitt læreverkene *Stein på stein* og *Her på berget,* som er beregnet for kursdeltakere med mer kjennskap til norsk. Forfatterne underviser ved Institutt for lingvistiske fag ved Universitetet i Oslo.